תלמוד בבלי · אחרונים · יד דוד

יד דוד על סוכה

רבי יוסף דוד זינצהיים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יד דוד על סוכה

רבי יוסף דוד זינצהיים

מקור הטקסט: פנינים · רישיון: GNU FDL 1.3

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יד-דוד-על-סוכה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 7
דף ג. 8
דף ג: 9
דף ד. 10
דף ד: 11
דף ה. 11
דף ה: 12
דף ו. 12
דף ו: 14
דף ז. 15
דף ז: 16
דף ח. 16
דף ח: 16
דף ט. 17
דף ט: 18
דף י. 20
דף י: 21
דף יא. 21
דף יא: 23
דף יב. 23
דף יב: 24
דף יג. 25
דף יג: 26
דף יד. 26
דף יד: 27
דף טו. 27
דף טו: 28
דף טז. 28
דף טז: 29
דף יז. 31
דף יז: 31
דף יח. 32
דף יח: 33
דף יט. 33
דף יט: 34
דף כ. 35
דף כ: 35
דף כא. 36
דף כא: 37
דף כב. 37
דף כב: 38
דף כג. 39
דף כג: 41
דף כד. 41
דף כד: 42
דף כה. 42
דף כה: 43
דף כו. 44
דף כו: 46
דף כז. 47
דף כז: 51
דף כח. 51
דף כח: 52
דף כט. 53
דף כט: 55
דף ל. 56
דף ל: 58
דף לא. 59
דף לא: 62
דף לב. 63
דף לב: 64

דף לג. 65
דף לג: 68
דף לד. 69
דף לד: 70
דף לה. 73
דף לה: 76
דף לו. 76
דף לו: 77
דף לז. 78
דף לז: 80
דף לח. 81
דף לח: 82
דף לט. 82
דף לט: 84
דף מ. 85
דף מ: 86
דף מא. 87
דף מא: 87
דף מב. 89
דף מב: 90
דף מג. 92
דף מג: 94
דף מד. 95
דף מד: 97
דף מה. 97
דף מה: 99
דף מו. 99
דף מו: 100
דף מז. 101
דף מז: 102
דף מח. 102
דף מח: 103
דף מט. 104
דף מט: 104
דף נ. 105
דף נ: 106
דף נא. 106
דף נא: 107
דף נב. 109
דף נב: 109
דף נג. 110
דף נג: 111
דף נד. 111
דף נד: 112
דף נה. 113
דף נה: 113
דף נו. 114
דף נו: 115

דף ב.

מסכת סוכה פרק ראשון

השגות הראב"ד לבעל המאור תמים דעים סימן רמ"א:

למעלה מעשרים אמה הרע"ב תפיס תרוצא דרבא דעד עשרים אדם עושה סוכתו דירת ארעי וכתב התי"ט דאין לומר דאפילו פחות מ"כ אם עשה דירת קבע פסולה דאי אפשר לעמוד עליו והוא מדברי הר"ן כמ"ש התי"ט ובשושנים לדוד כתב עליו דלא הי' צריך להעתיק מדברי הר"ן כי רבא גופיה קאמר דעד עשרים אדם עושה דירת ארעי כי עביד דירת קבע נמי נפק והא ל"ק דהר"ן בעי לתרוצי לרבא גופיה דמנליה הא סברא דילמא באמת לפ"ז דדירת ארעי בעינן אף בפחות מ"כ דוקא דירת ארעי לזה הוצרך לומר דזה אי אפשר:

מ"ש גבי סוכה כו' לשון לימודים חא"ח קי"ד ע"ד. זרע יצחק. ועיין מה שכתבתי בתחלת ערובין:

סוכה דאורייתא. מלכי בקודש קט"ו. ברכי יוסף לשון התוספות דף ק"צ:

אמר קרא למען ידעו דורתיכם כו' ר' זירא אמר. עיין על כל הסוגיא זרע אמת בחדושים סימן מ"ט:

אלא מעתה העושה סוכתו בעשתרות קרנים כו' ואין להקשות ואימא ה"נ דפסול דא"כ ה"ל לאשמעינן במשנה ולימא כל צל שאינה מחמת סכך אלא מחמת דבר אחר פסול כדי דלא נטעי דהא השתא דקתני סוכה שהיא למעלה מעשרים יש לפרש במשנה כפירוש שאר אמוראי ולא כרבי זירא וא"כ הוה לפרושי בהדיא הך דינא:

דל דפנות ליכא צל סוכה. עיין במהר"ם לובלין שנדחק הרבה ולא ידעתי למה נדחק ולע"ד הקלושה הדבר כפשוטו דרבי זירא סבר דבעינן דוקא צל מחמת הסכך ולא דבר אחר אמנם אם הסכך עושה צל כהוגן וגם דבר אחר עושה צל לית לן בה ולהכי בעשתרות קרנים כי נסתלק עשתרות קרנים אעפ"כ איכא צל סוכה לכן לית לן בה אבל למעלה מ"כ עיקר הצל מחמת הדפנות ולא מחמת הסכך דהא אנו אם מסלקין הדפנות ליכא צל סכך וא"כ הצל רק מחמת הדפנות ולכן פסול אפילו אם לא סילק הדפנות ומה שאמר דל דפנות כו' היינו המופת על זה שאין הצל מחמת הסכך אלא מן הדפנות וכוונתו אלמלי היינו מסלקין הדפנות לא הי' צל לכן אפילו עכשיו דלא סלקו פסול:

בסוכות תשבו שבעת ימים אמרה תורה כל שבעת ימים צא מדירת קבע כו'. עיין במהר"ם לובלין ובחדושי הרשב"א וע"פ דרכו יש לפרש דהכי קאמר דפרושו דקרא בסוכות תשבו ולא בבתים וכי תימא מה חילוק בין סוכה לבית לזה קאמר קרא שבעת ימים כלומר

דזה הוא החילוק בין סוכה לבית דהסוכה הוא רק לשבעת הימים כלומר דירת ארעי אבל בית דירת קבע וא"כ עיקר כוונת הכתוב לצאת מדירת קבע לדירת ארעי כנ"ל נכון לפי דרך הרשב"א. ועיין במלכי בקודש דף קט"ו על דברי הרשב"א לענין קבע וארעי ושאר הפוסקים:

רש"י מבוי כו' הרי הוא רשות היחיד לבני חצרות כלומר מדאורייתא מותר לטלטל דהוה רה"י וחכמים אסרוהו ולמה אסרוהו חכמים ומפרש רש"י הטעם כיצד נקרא מחצר למבוי מרשותו לרשות חברו שהרי גם המבוי רשותו הוא וקאמר רש"י שבחצר יש לכל אחד רשות מיוחדת ובמבוי כולן משותפין וא"כ הוי כמו מרשותו לרשות חברו כנ"ל על דרך מהרש"ל. ועיין זרע יצחק ודברי מהר"ם דחוקין:

רש"י סוכה דנפישי מילי כו' דמצי למכללנהו כולהי בהך פסולה ושמעתי מקשים דהא הך דעשרים אמה היא בבא בפני עצמה וליכא רק חדא וא"כ ליתני ימעט ובסיפא דאיכא טובא ליתני פסולה ולדידי לא קשיא דוודאי אי הוה תני תקנתא גבי גבוה למעלה מעשרים הי' צריך למתני תקנתא בכולהי כדי שלא נטעי ונאמר דבסיפא לא תני פסולה משום לשון קצרה אלא דלא מהני תקנתא וכיון דהוכרח בע"כ לשנות בסיפא פסולה משום לשון קצרה תני נמי ברישא פסולה אע"ג דהוה ג"כ קצרה:

רש"י עד עשרים אמה כו' וע"כ לא הקפידה תורה כוונתו דלא נימא דהתורה לא הקפידה רק על ארעי וקבע וכל שעושה קבע אפילו למטה מעשרים פסולה וכל שעושה ארעי אפילו למעלה מעשרים כשרה דזה אינו כמ"ש הר"ן והביאו התי"ט דזה הוא דבר שאי אפשר לעמוד עליו ובע"כ צ"ל דדוקא לענין זה קפיד שיהי' ראוי לעמוד בשיעור ארעי ואע"פ שעשאה קבע שפיר דמי וכן להיפך בגובה יותר מעשרים דבעי דוקא קבע אע"פ שעשאה ארעי פסולה וכן משמע בתוס' ומ"ש הרשב"א בשם התוספות ליתא בתוספות שלפנינו:

תוס' ד"ה מ"ש גבי סוכה כו' ועוד גבי הדס דצריך למתני תקנתא כו' היינו למאי דמסיק התם בגמרא דלאחר שאגדו קמיירי וא"כ ה"א כיון שגדולו באיסור ומצד עצמו אינו ראוי לא מהני תקנתא לכך צריך לאשמעינן אבל קודם דאגדו פשיטא דהך גדילתו באיסור לא מהני למיפסלה כיון שעדיין לא אגדו ולא תקנו ללולב ועיין במפרשים. ועיין במנחת בכורים. ובזרע אמת בחדושים סימן מ"ח:

תוס' ד"ה כי עביד ליה דירת קבע שפיר דמי כו' כיון דלא אסרו אלא מדרבנן לא שייך למימר סימן קללה והקשה בספר שמן המור דלמה לא שייך הא התוס' כתבו בשבת דף ד' גבי לא התירו לו לרדות קודם שיבא לידי איסור סקילה כיון דאינו עושה מחמת

האיסור שאסרו חכמים אינו חייב סקילה וכן ערל הזאה ואיזמל לא העמידו דבריהם במקום כרת אינו חייב כרת וא"כ ה"נ כיון שאינו עושה כיון שהוא אסור מדרבנן שפיר הוי סימן קללה וע"ש בחא"ח דף מ"ז ע"ד ולע"ד לא דמי דהא בוודאי כאן קודם שתקנו חכמים לאסור משום גזירת תקרה א"כ אז בוודאי לא היו גשמים סימן קללה א"כ אף אח"כ שתקנו בוודאי לא הי' הגשמים קללה דבשלמא אם מדאורייתא הוא א"כ בוודאי אין ראוי לירד גשמים בחג הואיל ומקיימין מצות סוכה אבל אם קודם תקנת חכמים לא הי' סימן קללה כלל והי' יכולין לירד גשמים בחג מבלי שיהי' סימן קללה א"כ בוודאי קשה הדבר לאמרו דנשתנה הענין לקללה אח"כ ותו קשה על החכמים עצמם למה תקנו משום גזירת תקרה כלל שעי"כ אם ירדו גשמים יהי' סימן קללה הי' להם להניח הדבר כדי שלא יהי' סימן קללה:

באותו הדיבור ומה"ט ניחא נמי לר' זירא כו' ולפ"ז צ"ל הא דקאמר קרא וסוכה תהי' לצל קאי על הסכך ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר קאי על הדפנות דוקא ולא על הסכך ודחקינן להעמיד קרא הכי כיון דמוכח מן התורה דהסכך בעי ארעי ואי אפשר להיות למחסה ולמסתור מזרם וממטר:

דף ב:

מחלוקת כשאין דפנות מגיעת לסכך. פנים מאירות ח"ר מ"ז:

כמאן אזלא הא דאמר רב הונא עיין רשב"ץ ח"ר סימן קכ"ו:

ר' יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשי' אמה. עיין יומא כ"ג ד"ה שתים:

מעשה בהילני המלכה. עיין ערובין צ"ו ד"ה מיכל.

רש"י משום קושיא דאביי כו' ושנויא לא משמע ליה הואיל וקרא לאו דוקא נקט ארעי לא ילפינן מניה שיעורא כוונתו כמ"ש הרשב"א וכתב שזה דעת רש"י ג"כ דאביי סבר אם נאמר דהתורה הקפידה על סוכת ארעי הי' לנו לומר דלעולם לא נהוי אלא סוכת ארעי דוקא ולא על השיעור קפדה תורה ורבא סבר שבוודאי י"ל על השיעור הקפידה תורה שראוי לעשות ארעי ולא על הארעי גופיה וזה שכתב רש"י הואיל וקרא לאו דוקא ארעי נקט כלומר דלדרבא לא הקפידה תורה על הארעי גופי' א"כ אין סברא למילף מניה שיעורא כלומר דהקפידה תורה על שיעור הארעי:

תוס' ד"ה כר' זירא הא דלא קאמר משום קושיא דאביי. עיין במעיל צדקה סימן י"א שהקשה דאביי לא הקשה לר' זירא אלא רצה לברור הדין של עשתרות קרנים ולפמ"ש למעלה קושיא היא דאביי הקשה לר' זירא א"כ לפי פירושו של ר' זירא העושה סוכתו

בעשתרות קרנים פסולה וזה ליתא א"כ גם לדידך פירוש הפסוק לימות המשיח הוא ותירצו התוספות דר' זירא תירץ שפיר וא"כ מכח קושיות אביי אין הכרח דקרא מיירי לימות המשיח אלא האמוראים סברי דאפילו בלא הכרח קרא מיירי לימות המשיח:

תוס' ד"ה יש בו יותר כו' כדאשכחן בכותבות הגסה דמייתבי' דעתי' כו' לכאורא ההיא דהתם אין לו ענין לכאן כלל וצ"ל בכוונתם כמו דהתם דבעי יתובי דעתי' סגי בשיעור אחד לכל העולם כיון דלפחות שבאדם מייתבי דעתי' פורתא ה"נ עכ"פ יותר מד' אמות יש כאן צל סכך פורתא מיהא וכשר כמו התם ודוחק:

תוסי ד"ה עד ארבעים. עיין מה שכתבתי בסוגיאות אחרת שהביאו התוספות כאן ועיין במלך שלם ח"ב כ"ט:

דף ג.

וחכמים אומרים אפילו אינה מחזקת אלא ראשו ורובו ואלו שלחנו לא קתני ברא"ש העתיק בדברי חכמים אלו ראשו ורבו ושלחנו והוא תמוה דהא בגמרא קאמר ואלו שלחנו לא קתני ותו דאם קתני בברייתא שלחנו מה צריך להוכיח דמיירי בשלחנו בתוך הסוכה דומיא דארבע אמות תיפוק ליה דהא קתני בהדיא ולכן וודאי צריך להגיה ולמחוק שלחנו בדברי הרא"ש וכוונתו לומר דע"כ הא דפליגי ב"ש וב"ה במחזקת ראשו ורובו ואין מחזיק שלחנו דלב"ש פסולה לאו היינו טעמא משום שמא ימשך דלפ"ז אם הי' דוחק עצמו והעמיד שם שלחן או שישב ע"ג שלחן הי' כשר לב"ש וזו ליתא שהרי לחכמים אלו דמחזקת ראשו ורובו מיירי שהשלחן בתוך הסוכה דומי' דארבע אמות ואפ"ה בעי חכמים דאידך ברייתא שיהי' גם מחזקת שלחנו ואם לאו פסולה אע"ג דלא שייך שמא ימשך כיון שהשלחן בתוך הסוכה ויש לתמוה מבעל שלטי הגבורים שהעתיק לשון הרא"ש כמות שהיא בטעות ושוב ראיתי שגם בקרבן נתנאל הגיה כן:

בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות פטור מן המזוזה נחפה בכסף וי"ו ע"א בית יעקב סימן פ"ט:

ואין מניחין בו עירוב. עיין ערובין ע"א ד"ה בפת:

תוס' ד"ה לא נצרכה אלא לקטוניות כו' דדילמא ארוכה טובא אבל לא היתה רחבה ז' טפחים. הט"ז ומג"א בסימן תרל"ד ומהר"צבי בסימן קמ"ב כתבו דצריך להגיה בדברי התוספות תיבת אלא וצ"ל לא היתה רחבה אלא ז' טפחים ודלא כב"ח שמקיים דברי התוספות כמו שהם לפנינו. ועיין בפני יהושע:

תוס' ד"ה דאמר לך כו' ואידך בפרק התכלת גבי סדין בציצית. עיין שם במנחות דף מ' ומ"ש שם:

באותו הדיבור ומסקינן סתם דהלכה כר"י בן החורנית כבר האריכו המפרשים בזה דשם לא נמצא כלל דהלכה כר"י וראיתי בש"ס ישן דפוס וינצי' והנה אין שם כלל אלו התיבות ומסקינן וא"כ אין ספק דהמדפיסים האחרונים הוסיפו זה בטעות כיון דבדפוס ראשון ליתא מאין הי' להם וכן נראה דמהרש"א לא הי' לו בגירסתו ומעתה דברי התוספות פשוטים דמתחילה בעי התוספות למימר דהראי' שם כפשוטו מר"י בן החורנית שעשה כן ולא כב"ש וצ"ל דהלכה כן דאל"כ מאי מייתי ראי' אמנם התוספות הקשו עד שהוצרך לפרש בענין אחר וא"כ השתא אפילו בסוכה גדולה הלכה כב"ש וכדפירש מהרש"א. ועיין בפני יהושע ואין להקשו' למה לא חשיב רב עמרם שבעה דברים סוכה גדולה וסוכה קטנה דהא להפוסקים כב"ש בתרווייהו ס"ל דחד טעמא לתרווייהו ומשום שמא ימשך וכיון דהלכה כוותיה בחדא פשיטא דה"ה באידך:

תוס' ד"ה בית כו' ועוד הל"ל לענין פתח בית האב של נערה המאורסה. ראיתי מי שכתב דלהכי לא חשיב משום דאמרינן התם יש לה אב ואין לה פתח בית האב הרי בסקילה לא נאמר פתח בית האב אלא למצוה וכיון דאעפ"כ נסקלת ולא הוי רק למצוה לא קחשיב והא ליתא דעכ"פ ה"ל למחשבי' לענין אם יש לה בית אב שאין בו ד' על ד' אם חשיב כבית צריך לסקלו על הפתח של הבית הזה ואי לא חשיב כבית וא"כ היה כמו שאין לה פתח בית אב ונסקלת על פתח שער העיר כדאיתא בכתובות מ"ה:

דף ג:

אין חולקין החצר עד שיהי' בו ד' אמות לזה וד' לזה. עיין בית יעקב ס"ה ע"ד דינא דחיי חלק עשין צ"ו ע"ד. ועיין בבא בתרא צ"ח ד"ה ר' ישמעאל:

חצר מתחלקת לפי פתחים. דברי רש"י כאן סותרים למה שכתוב בבבא בתרא. ועיין בית יעקב שם נתיבת משפט שי"ג:

תוס' ד"ה ואין עושין אותו עיבור כו' דהא לחייא בר רב לא נקטו רבנן שני עיירות דוקא דה"ה עיר ובית כו' כאן דכתבו אליבא דחייא בר רב דאין נותנין רק קרפף אחד לשתיהן וודאי דה"ה שני בתים נותנין קרפף אחד לשתיהן כמו שהוכיחו לבסוף דאל"כ עיר שאין לו חומה במה יתחברו הבתים וכ"כ מהרש"א אלא שמקודם לזה כתבו דלאו דוקא נקטו רבנן שני עיירות דה"ה עיר ובית ושם דוקא נקטו עיר ובית דהא גם לרב הונא קיימינן

ולרב הונא אין נותנין שני קרפיפות לשני בתים כמו שכתבו אח"כ והוצרכו למימר דוקא עיר ובית מש"ה גם לחייא בר רב אמרי הכי. ועיין מה שכתבתי בערובין נ"ז:

דף ד.

היתה גבוה מעשרים אמה והוצין יורדין. עיין לקמן דף ט' ד"ה והא קא מצטרף. ומ"ש בערובין ג':

ובנה בה אצטבא על דופן אמצעי על פני כולה ויש בה הכשר סוכה וכתב רש"י הכשר סוכה קטנה דהיינו ראשו ורובו ושלחנו ותמה מהרש"א למה לי האי משהו בשבעה סגי דלא מצינו יותר מז' והרבה תרוצים שמעתי ולא נח לי ואפשר לומר משום דרש"י סובר דאי אפשר לצמצם שיהי' רק שבעה מכוון ובפחות לא הוי שיעור סוכה לכן הוסיף רש"י המשהו. ובריטב"א כתב רק ז' טפחים והריטב"א הקשה על רש"י דפירש דכל הסוגיא [לוח הטעות: הסוכה] כשרה דא"כ מאי קמקשי בסמוך מאי קמ"ל דאמרינן דופן עקומה ולימא קמ"ל דכל הסוכה כשרה אף שחוץ לאצטבא ובאמת לפי מה שפירש הרא"ש דברי רש"י דגבי אצטבא מן הצד אף רש"י מודה דדוקא האצטבא כשרה ל"ק מידי וכן נראה מדברי הר"ן לפי מה שפירש דופן עקומה כאלו הדופן נעקם והוא פירש"י כמו שפירש מהר"ם טקטין א"כ הרי הר"ן גופיה כתב דלשיטה זו מה שחוץ לאצטבא פסול אמנם הריטב"א לא פירש כן כמו שנראה בסמוך ומ"ש רש"י פחות מד' אמות כשרה שאף הוא הוכשר על ידה אין כוונת רש"י על מה שחוץ לאצטבא אלא כוונת רש"י על הדופן השלישית שהוכשר על ידה שהרי כתב רש"י דארבע אמות פסול לפי שאין כאן אלא שני דפנות ולפיכך כתב רש"י גבי פחות מ"ד אמות שאף הדופן השלישי הוכשרה ומ"ש רש"י ואע"פ שמתחתיו נמשך כלפי חוץ כוונתו לומר אע"פ שראש התחתון של הדופן הוא כלפי חוץ מן האצטבא והוא יותר מעשרים מ"מ כיון שראשו של הדופן דהיינו הסכך שנעקם אינו כלה עד כאן דהיינו האצטבא א"כ מכאן דהיינו האצטבה הוא גבוה חללה:

תוס' ד"ה ואע"ג לא דמי לארנקי כו' נראה כוונתם כמ"ש שם דדוקא ארנקי מפני שאין יכול לטלו מחמת איסור שבת שפיר מבטל ולא הוי בטלה דעתו אצל כל אדם אבל מה שיכול ליטל כמו כרים וכסתות וכן גבי סוכה ארנקי שאין דעתו לבטל וודאי הוי בטלה דעתו אצל כל אדם ועיין מה שהארכתי בזה בערובין ואפשר נמי לפרש כוונתם דסברי דהביטול כאן הוא לעולם וכמו שכתב הרא"ש בשם הרי"ץ גיאות משא"כ גבי ארנקי בשבת א"צ ביטול אלא לשבת:

תוס' ד"ה בית עיין שם בערובין ובזרע יצחק:
תוס' ד"ה והוצין. עיין שם בערובין:

דף ד:

ורב נחמן אמר באמצע הגג מחלוקת עיין בר"ן וברא"ש דאיכא דגרסי אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה ולא גרסינן הך איבעי' להו ותיקו וכן הי' גירסת הרמב"ם כמ"ש הר"ן אמנם מדברי הגהות מיימון נראה דגם הרמב"ם גרס כמו שהוא לפנינו אלא שסבר מדאמרינן אח"כ ועוד באמצע הגג הוא דפליגי אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה משמע דפשיטא מהך ברייתא דבשפת הגג ד"ה כשרה ואע"ג דהגמרא דחי לרב הונא מ"מ שנויא דחיקא הוא וא"כ נפשוט דלר"נ על שפת הגג דברי הכל כשרה ואין זו חידוש כל כך דמה שהניח הגמרא בתיקו נפשוט אח"כ ועיין בכללי הגמרא למהרי"קא בדף ק"ז סוף ע"ד שיש כיוצא בו ונראה דזה כוונת רש"י במה שכתב באמצע הגג הוא דפליגי הש"ס הדר ודייק ממתניתין לאותובי תיובתא אחריתא כלומר שלא נטעי דכוונת הגמרא לפשוט אליבא דרב נחמן כמו שכתבתי לכן כתב דהגמרא רק מהדר לאתובי תיובתא אבל לא למפשט ועיין בהרב המגיד שהקשה לגירסתינו דלמה קאמר רב נחמן דבאמצע הגג מחלוקת דא"כ לא הוה נפקותא אלא לרבי יעקב דאין הלכה כמותו אבל אי גרסינן אבל על שפת הגג ד"ה כשרה אתי שפיר דהוה חדושא לרבנן דהלכתא כוותייהו ויש לדקדק דהא עכ"פ קשיא לרב הונא דאמר מחלוקת בשפת הגג אבל באמצע הגג ד"ה פסולה דמאי הוצרך לומר באמצע ד"ה פסולה ונהוי נמי מחלוקת הא אין הלכה כרבי יעקב רק כחכמים דפוסלין וצ"ל דרב הונא הוצרך לאשמעינן כדי שלא נאמר דבאמצע מחלוקת אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה ולעיקר קושייתו י"ל דכיון דרב הונא אמר דבאמצע ר' יעקב פוסל הוצרך רב נחמן לומר דר' יעקב מכשיר לאשמעינן פירש הברייתא אע"ג דלא נ"מ לדינא:
תוס' ד"ה פחות מ"ג טפחים כו' וא"ת בפ"ק דשבת בית שאין תוכו יו"ד עיין מה שכתבתי שם:

דף ה.

מעולם לא ירדו שכינה למטה ולא עלה משה ואלי' למרום לכאורא נראה מסוגיות הגמרא כי שמים ממש נקרא עד למטה מעשרה מן השמים והארץ נקראת עד גבוה עשרה למעלה מן הארץ ומה שבין שני רשויות אלו לפעמים נקרא שמים ולפעמים נקרא ארץ ועיין בעין

יעקב ולכאורא קשה מן המלאכים דאברהם דוודאי ירדו למטה ממש ונראים כאוכלים וצ"ל נמי דשם הי' נראים כן אבל לעולם הי' למעלה מיוד וכן כשאמרו המלאכים למשה מה לילוד אשה בינינו צ"ל דלא בינינו ממש דהא למטה מעשרה מן השמים הי' ואע"פ שיש לאגדתא זו סוד מ"מ אין יוצאת מידי פשוטו דהרי התלמוד הוכיח מזה דעשרה רשות אחריתא היא:

יו"ד ה"א מלמעלה וקדש למ"ד למטה עיין שבת ובכסף משנה פ"ט דכלי המקדש דנראה דבשבת לא גרסינן אלא קדש למטה ועיין שם ברש"י דנראה דזו היא גירסת רבו הלוי וסבר רש"י דלענין הפירוש אין חילוק אמנם הרמב"ם סבר דיש חילוק ועיין בארוכה בתשובת מהר"י חיים שבתי חלק א"ע סימן ג' דף צ"ח. ובתשובת מהר"י מטראני שם:

מסגרתו למטה היתה. עיין חגיגה כ"ד ד"ה לא צריכה:

תוס' ד"ה ואל יוכיח ציץ. עיין יד אליה סימן ג':

דף ה:

אלא מבית עולמים גמר. עיין במהרש"א ונראה וודאי דגבי סוכה אין שייך לומר דעשרה רשות אחרת היא ותו דאפילו לא יהי' גבוה עשרה רשות אחרת היא דגבי שבת הוי כרמלית אלא דבעי למילף שיעור סוכה כיון דלא מצינו שיעור מפורש בתורה ורק גבי כפורת כתיב ונועדתי לך שם א"כ הרי מצינו דעשרה מפסקה רשותא ומסתברא דגבי סוכה נמי הכי הוא והקשה דאימא דהסוכה עם הסכך נמי סגי בגובה עשרה דעכ"פ הסוכה מפסקה רשותא אע"ג דחלל הסוכה לא מפסקה רשותא לכן הוצרך להביא מסוככי' דלא נקרא סכך רק לחלל עשרה ואתי שפיר דערובין דאמרינן דמחיצות דאורייתא מארון וכפרת אבל מכרובים ליכא למילף רק לענין סוכה דלא נקרא סכך בפחות מעשרה:

שיעורן הלכה מסיני. עיין בחקרי לב ק"ב ומה שכתבתי ביומא ר"פ יום הכפורים:

תוס' ד"ה תפשת מרובה. יבין שמועה דף קכ"ב:

דף ו.

אלא הלכתא נינהו וקרא אסמכתא בעלמא הוא. עיין בדברי אמת בקונטרסים דף פ"ג שכתב ראי' לדברי הרמב"ם דבברכות אמר אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וכאן אמרו הלכתא ש"מ דהכל חדא ואפשר לומר עם מה שכתב תוספות ישנים ביומא דף פ' שבעל התוספות רצה לומר מדקאמר בברכות ואידך ותסברא שיעורן מי כתיבי

משמע דוקא למ"ד כל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה הוא שסובר הכי אבל ר' חנן גופיה סבר דמן התורה הם השעורים אמנם רבו אינו מודה לו בזה דוודאי אף לר' חנן שיעורן לא כתיבה ומ"מ קאמר שם בברכות שפיר כיון דאסמכינהי אקרא אין ללמוד משום דכל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה ובאמת דברי התוספות טעמא בעי דבמאי נחלקו שם בברכות אי יכולין למילף כל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה או לא כיון דשניהם מודים ששעורים לא כתיבה ולמ"ד הלכתא קרא למה לי והנראה דכבר כתבתי ביומא כי השעורים של הלכה למשה מסיני נמסרו סתמא ולא על מה רק מהך קרא דרשו ודרשו רוב שיעורים כזתים ואע"פ ששם פקפקתי על זה דמנל"ן למדרש ארץ שרוב שיעורי' כזתים יש לומר מדכתיב ארץ שני ולמה לי בשלמא ארץ ראשון איצטריך אבל שני בע"כ להורות ארץ שרוב שעורי' כזתים ומדסמך ארץ לזתים דריש הכי וא"כ נסתר מה שאמר שם בברכות זה שני לארץ וזה שלישי לארץ כיון דארץ איצטריך א"כ אין קדימה בזו במה שכתוב סמוך לארץ א"כ ממילא אכולה דרשא דהמוקדם בפסוק לית ליה לר' חנן כיון דסבר דאע"פ דהלכתא היא צריכין קרא וא"כ בע"כ לרבי יצחק דסבר דכל המוקדם בפסוק לס"ל דהלכה למשה מסיני הם וא"כ אעפ"כ הי' צריך לקראי ולא הי' אפשר ללמד ממנו כל המוקדם ובע"כ צ"ל דמדרבנן וא"כ כל הקרא מיותר לכל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה אמנם כאן שאמר בפירוש שיעורן הלמ"מ שפיר קאמר הלכתא נינהו ואסמכינהו אקרא אמנם התוספות כאן לס"ל הכי שהרי כתבו דבפרק כיצד מברכין משמע דדרשא גמורה היא וכוונתם וודאי כמ"ש הת"י ביומא שהי' רוצה לומר בעל התוספות ומ"ש ושמא למאי דמסיק התם ואידך שיעורין מי כתיבי לא פליגי ונראה לכאורא כוונתם כי לא פליגי כלל ר' חנן ור' יצחק וא"כ אף לרבי חנן כל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה וא"כ צ"ל דאע"פ דהלמ"מ הם יש שפיר למילף כל המוקדם בפסוק אם לא שנדחק עצמינו בכוונתם דמה שכתבו דלא פליגי היינו לענין זה אם הוא מן התור' ממש דגם לרבי חנן אינו מן התורה רק הלכתא ומ"מ צריך קרא כמ"ש ועכ"פ חולק על ר' יצחק במה שדריש כל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה וכמ"ש ביומא:

חציצין דאורייתא נינהו רובא ומקפיד עליו עיין ראב"ן ק"ג פירש הסוגיא:

רש"י הוא טמא מיד כו' ודרשינן בת"כ. עיין בהרא"ם פ' מצורע. ועיין בחזון נחום פי"ג דנגעים ולא הבנתי מה שכתב על הרמב"ם שכתב בין אוכל בין עומד בין יושב כוונת הרמב"ם על ת"כ הלזו אבל אין כוונת הרמב"ם כלל לענין אכילה כיצד תהי' שכבר כתב זה למעלה מזה:

דף ו:

רובו ומקפיד עליו. עיין מרכבת המשנה ח"ג פ"ב דמקואות הט"ו:
יש אם למקרא. עיין בתשובת הריף הנדפס מחדש סימן א' ומ"ש בספר עין זוכר בתחילתו. ועיין מ"ש בהליכות עולם דף ס"ה ע"ב בסוגיא זו. וביבין שמועה דף ס"ז:
בסוכות בסוכת בסוכת. עיין זבחים ל"ז ד"ה אלא מעתה:
מר סבר כי אתא הלכתא למגרעה כו' מכאן הקשה בספר חזון נחום דף כ"ח ע"ב על מה שהקשה במשנה למלך הלכות חמץ ומצה פ"א על הרא"ם שכתב דאכילה כל שהוא במשמע ואתא הלכתא ואוקמי' אכזית דהא תינח במצות ל"ת דאהני קרא לאיסורא ואהני קרא לעונש ולקרבן ולא עקרה לקרא לגמרי אבל במצות עשה דבוודאי אם לא אכל כזית לא יצא א"כ אתא הלכתא ועקרה לקרא לגמרי וכתוב בספר חזון נחום דמאי קושיא דהא הכא לר"ש וודאי אם עשה סוכה מג' דפנות לא קיים המצוה אע"ג דמצד הקרא קיים כי מן המקרא לא יש רק ג' דפנות ואתא הלכתא ועקרה לקרא לגמרי ולע"ד אפשר לומר דבשלמא הכא גבי סוכה עיקר הפירוש של סוכה היינו סכך אבל לא דפנות וא"כ קרא לא קאמר כלל מדפנות רק משלש בסוכת ילפינן אבל לא דתיבת סוכה משמע כן וא"כ הלכתא וודאי לא עקרה לגמרי רק מוסיף עליו כשם שאם היה נכתב בפירוש בקרא עוד סוכת לא הוי סתירה ה"ה ההלכתא דמה לי הלכתא ומה לי אם אם נכתב קרא בעצמו אבל גבי אכילה דעיקר משמעות אכילה היא בכל שהוא וא"כ לא צוה הקב"ה רק לאכול כל שהוא ואתא הלכתא דאם אכל כל שהוא לא יצא ידי חובתו וא"כ עקרה לגמרי ועיין בלימודי ה' דף י"א מה שתירץ הוא וע"ש שהקשה מסוטה פ' היה מביא דף ט"ז דב"ג מקומות הלכה עוקבת את המקרא וא"כ לחשב נמי אכילה בכזית אצל מצות ותמה על המשנה למלך שנעלם ממנו גמרא זו ולע"ד יש לומר דהתם הלכה עוקבת את המשנה לדבר אחר ממש כגון ספר עפר תער דהתורה אמרה כך ואנן אמרינן אפר וכן ספר ואנן אמרינן כל דבר אבל הכא לענין אכילה לאו דבר אחר שהוסיף הוא אלא שריבה בשיעור שאמרה תורה ולכן לא קחשיב ואין זה מעין התירוץ שאמרה שם בגמרא עוקבת ומוספת דבוודאי לשאר אמוראי לא ניחא להו לתרץ הכי אבל זה אפשר דסבירא להו להני אמוראי דדוקא כשהשינוי הוא שההלכה מוספת דבר אחר ממש משא"כ באכילה וכן מה שהביא שם בגמרא גבי שער נמי יש ליישב על דרך זו:
דורשין תחלות. יבין שמועה דף ע' ע"ב:
תוס' ד"ה ור"ש סבר. יבין שמועה דף ס"ו זרע יצחק.

תוס' ד"ה וסוכה תהי' לצל כו' נראה דלא ניחא להו בפירש"י דפירש דבפחות מ"ד לאו מחסה הוא דא"כ מאי טעמא דרבנן ואין לומר דרבנן סברי דההיא לימות המשיח כדאמרינן לעיל דף ב' לאמוראי דפליג על ר' זירא דזה וודאי דוחק לומר לרב מתנא דפליגי ר"ש ורבנן בפלוגתא דר"ז ושאר אמוראי ועוד לר' זירא גופי' בע"כ לא סבר להא דרב מתנא דהא איהו למד מהא קרא לעיל ולא מוקי לימות המשיח ובוודאי דכ"ע מודים בזה דדוחק לומר דרבנן דכאן של ר"ש הוא ר' יהודה דמכשיר למעלה מעשרים אמה ולכן התוספות פירשו פירש בדרב מתנא מהירושלמי:

דף ז.

עושה לו טפח שוחק. בית אברהם כהן קמ"ב ע"ב:

עושה לו פס ד' ומשהו ומעמידו בפחות מ"ד סמוך לדופן נסתפק במגן אברהם סימן תר"ל אם דוקא בסוכה קטנה מיירי שאין השלישית רחוקה ממנו אבל בסוכה גדולה שהשלישית רחוקה ממנו לא או ל"ש והניח בצ"ע ועיין בראשון לציון שהקשה דלמה לי' ארבעה ומשהו בארבעה סגי דאע"ג דלא אמרינן לבוד ניתר בעומד מרובה על הפרוץ כדאמרינן בערובין יו"ד במבוי ט"ו אמה מרחיק ב' אמות ומעמיד פס ג' אמות והנה קושייתו שפיר בסוכה קטנה אבל בסוכה גדולה ל"ק מידי דבשלמא ע"י לבוד מחבר למחיצה האחרת ולא מבטל ליה אויר אבל בלא לבוד מבטל ליה אויר ועוד דאי יותר הוה א"כ לא הוי עומד מרובה על הפרוץ אמנם בעומד מרובה על הפרוץ גופי' לענין סוכה לקמן אי"ה נדבר מזה:

וניתרת נמי בצורת הפתח. עיין בספר הצבא לבעל המאור הנדפס בתמים דעים דף מ"ג ע"ד ומ"ש בבעל המאור כאן:

וצריכה נמי צורת הפתח מגילת ספר עשין כ"ט ע"א:

דופן סוכה כדופן שבת. מרכבת המשנה ח"ב פ"ד דסוכה הי"ב:

רש"י ויעמידנו כנגד ראש תור כו' מה שציירו ברש"י אי אפשר לכוונו לפי הנוסח של רש"י שלפנינו עיין במרש"ל ומהרש"א ומהר"ם ובזרע יצחק:

רש"י וניתרת נמי בצורת הפתח. תולדת יצחק:

רש"י מה שאין כן בסוכה כו' ואפילו הי' לה פתחים בשני הדפנות אחד או שנים דכי מצרפת להו בהדי שתים הפרוצות כו' ופירשו המג"א והט"ז בסימן תר"ל דדוקא כי מצרפינן בהדי שתיים הפרוצות הוה פרוץ מרובה שרי אבל כשהשתי מחיצות בעצמם הוה פרוץ מרובה אסור והא דכתב רש"י דניתרת במחיצות קנים קנה קנה פחות מ"ג

אע"ג דפרוץ מרובה שאני התם כיון דע"י לבוד היה מחיצה שלימה לא מקרי פרוץ מרובה דהכל הוה כעומד וכן מבואר בערובין ט"ז גבי ג' מידות במחיצות וכן כתב רש"י שם והט"ז בסימן תרל"א תמה שלא הזכירו הפוסקים ובאמת לרוב פשיטתו לא הוצרכו להזכיר כאן דמבואר כן בהגמרא ועיין בראשון לציון שהקשה דמאי חידוש דכי מצרפת בהדי שנים הפרוצים הא רוח רביעית שפיר דמי להיות פרוץ כיון דאין צריך רק ג' מחיצות ולע"ד לא קשיא דעכ"פ הרי היא מצטרפת עם שאר הפרוץ וה"א דעומד כמאן דליתיה דמי משא"כ אם מחיצות כהלכתן פשיטא שרוח רביעי לא יזיק כיון דא"צ להיות:

דף ז:

תוספות ד"ה סכך על גבי מבוי כו' דהשתא אין לזו סוכה אלא שתי מחיצות ולחי כו' והקשה [לוח הטעות: מהרש"א] דא"כ דבמפולשת מיירי איך קאמר דבסוכה דעלמא בעי טפח שוחק הא דוקא בב' דפנות דעריבן סגי בטפח שוחק אבל במפולש בעי פס ד' והוה ליה למימר דבסוכה דעלמא בעי פס ד' ויש לתמוה על רבינו מהרש"א הלא כתב הר"ן דלא בעי פס ארבעה אלא כשאין דופן האמצעי כלל אבל כשיש דופן אע"ג שסיכך כה"ג מצד הלחי סגי בטפח שוחק ע"ש ונמצא שפיר קאמר דאלו סוכה דעלמא בעי טפח שוחק והר"ן כתב דמוכח בגמרא כן ונראה וודאי דהוכחה זו הי' מכח קושיות מהרש"א ושוב ראיתי באלי' רבא שתירץ לקושיות מהרש"א ע"פ הר"ן:

תוס' ד"ה כולהי' ס"ל כו' דלמעלה מכ' לא קיימא אלא א"כ עשאה קבע ברמב"ן במלחמות ובעל המאור ס"ל דאביי הדר בי' וקבל תרוצו דרבא לעיל ונראה לשיטת התוספות דלרבי יהודה דבעי דוקא דירת קבע ולהכי מכשיר למעלה מעשרים ה"ה אם עשאה פחות מך' צריך לעשותו דוקא בנין קבע ואם לא"ה פסול דבעי דוקא דירת קבע דאין סברא שהי' ג' מחלוקת חד סבר דוקא ארעי וחד סבר דוקא קבע ור' יהודה סובר בין קבע בין ארעי ומהרש"א לא כתב כן ועיין בגט מקושר דף ק"ח ע"ב:

דף ח.

גברא באמתא יתיב. עיין ב"ב ק"א ד"ה ורחבן:

תוס' ד"ה כל אמתא ברבוע. שער אפרים סימן כ"ט:

דף ח:

סוכת גנב"ך ג'יטין מ"ה ד"ה כל שישנו:

רש"י ופטורה מן מזוזה לעולם כו' עיין בדף הקודם ד"ה אחרים שכתבו דכיון דאחרים היינו ר"מ וסבר דירת קבע בעינן א"כ הא דקאמר הכי פטורה מן המזוזה היינו בשאר ימות השנה דאלו בחג כיון דדירת קבע בעינן חייב במזוזה ולרש"י צ"ל כמ"ש הת"י ביומא דאפשר דלר"מ אף דבעי קבע מ"מ פטור מן המזוזה דהא כל הני תנאי בלא"ה לא הושוו לענין דירת קבע כמ"ש התוספות לעיל בד"ה כולהי ס"ל וביומא שם ואעפ"י שבת"י שם ביומא כתבו דלענין מזוזה אין נראה לחלק בזה מ"מ רש"י לס"ל הכי וכן צ"ל להר"ן שכתב לר' יהודה הך פטורה היינו בשאר ימות השנה ולרבנן אתיא כפשטיה פטורה לעולם ולכאורה קשה ואיך אפשר לומר כן לרבנן דהא ר"מ סבר סוכה דירת קבע בעינן דהיינו אחרים וצ"ל דכוונת הר"ן כמ"ש דאע"ג דבעי קבע לענין מזוזה לא הוה קבע דלא מצינו מי שיסבור כן בפירוש רק ר' יהודה:

דף ט.

סוכה ישנה כו' ואם עשאה ברכי יוסף א"ח קע"ו:

מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה. באר יעקב ל"ז ע"א:

ותניא ר"י בן בתירה אומר כו'. תולדת יצחק:

מה חגיגה לה'. פרי האדמה דף י"ח שער המלך ח"א דף צ'. ועיין לקמן י"א ד"ה מקיש סוכה לחגיגה ודף י"ב ד"ה אי מה:

עשאה מן הקוצים ומן הגרדין ומן הנימין בית אברהם כהן פ"ה:

לך למעוטי גזולה. לימודי ה' דף ק"ו סע"ב:

רש"י ופרכינן לב"ה דלא בעי לשמה נימא גבי ציצית נמי. כוונתו למה שכתב הריטב"א דאיכא דקשיא ליה איך פרכינן לב"ה משמואל דהוא אמורא וזוטר מניה טובא ותירץ דאנן לשמואל פרכינן מדבית הלל וזה שכתב רש"י דלא נימא דאדב"ה קמקשי ובאמת זה אי אפשר לומר אלא הכי קמקשי דב"ה ע"כ כשם דלא בעי עשיה לשמה ה"נ לא בעי טויה לשמה וא"כ קשיא לרב יהודה דבעי טוויה לשמה:

תוס' ד"ה ואם עשאה לשם חג ואפילו לב"ה נ"מ כו' הא וודאי דעיקר משנה לב"ש נשנית דמתחלת השנה כשרה אם עשאה לשם חג אלא דהתנא לא הוי מתני חידוש לב"ש אלא משום דנפקא מניה נמי לב"ה כשם דלב"ש כשרה אע"ג דבלא"ה פסול ה"ה לב"ה דבעי לחדש בה דבר ה"ה אם עשאה א"צ לחדש בה דבר אבל בוודאי עיקר הלשון דכשרה לא נשנית לב"ה דהא לדידיה בלא"ה כשרה אפילו לא חידש בה דבר דזה רק למצוה כמ"ש

המג"א בסימן תרל"ו אמנם להב"י דסבר דבלא חידש פסולה שפיר י"ל דנשנית אפילו לב"ה כשרה בלא חידש דבלא עשאה לשם חג פסולה ועיין ברכי יוסף ופרי מגדים:
באותו הדיבור ואפילו לא נ"מ אלא לב"ש הב"ח בסימן תרל"ו הבין כוונת התוספות שנסתפקו בזה משום די"ל דלב"ה דבעי חידוש אף בעשאה לשם חג בעי חידוש וא"כ לא נ"מ לב"ה איברא אם נאמר דדוקא למצוה מן המובחר צריך לחדש בה דבר בסוכה ישנה נראה וודאי בעשאה לשם חג הרי היא כמצותה ואפשר דזו היא ספקן של התוספות גופייהו אי דהוי דינא דירושלמי לעכב או למצוה. ועיין יד מלאכי כלל רצ"ג. באר יעקב קמ"א ע"ג:
תוס' ד"ה מה חגיגה כו' קסבר ר' יהודה בן בתירה כו' כוונתם דקשיא להו למה להגמרא להביא דברי ר' יהודה בן בתירה הלא די במה שאמר ר"ע ולכך כתבו דאי לאו דר' יהודה בן בתירה וודאי הוה מוקמינן סוכה לשם חג לפ"ז צ"ל דרבי יהודה בן בתירה מפרש דברי ר"ע הוא דאל"כ מאי הביא מר"ע אדרבה נימא דב"ש סבר כר"ע ואין להקשות נימא דמההיקש נאסר כל שבעה ומל"ה נילף דבעי לשם חג דל"ה נמי בעי לחגיגה כ"כ בפרי האדמה ח"ג דף י"ח בשם מהרי"ך והוא דוחק ונראה דאי לא ל"ה לא הוה מקשינן לחגיגה:
תוס' ד"ה ההיא למעוטי. שאגת ארי' סימן צ"ט:

דף ט:

העושה סוכתו תחת האילן. עיין תמים דעים סימן ק"צ. ועיין בארוכה במלכי בקודש דף קי"ז:
כשחבטן שער המלך ח"א פ"ח. מרכבת המשנה ח"ב פ"ה דסוכה הי"ב:
בסוכת תשבו כו' בסכת כתיב והקשה בראשון לציון בשם חכמי הישיבה דהא לעיל דרשינן לרבנן מדכתיב חסר לדופן אחד בשלמא לר"ש ניחא דדריש לעיל המקרא י"ל דהמסורת אתא לסוכה תחת סוכה ובאמת לעיל בתוספות הקשו איכא [לוח הטעות: איפכא] שכתבו ועוד דלקמן פסלינן לכ"ע סוכה תחת סוכה מדכתיב בסוכות ולא אמרינן יש אם למקרא משמע דלרבנן דסברי דיש אם למסורת ניחא ולא קשיא להו רק על ר"ש וכפי מה שכתבתי למעלה דוודאי עיקר סוכה הוא הסכך ולא הדפנות כי דפנות לא נקראים סוכה ורק מיתורא ד"ג בסכת דרשינן להו וא"כ אין מקרא יוצא מידי פשוטו וכיון דכתיב בסכת חסר פשוטו דקרא הוא לחד סכך ולא שני סככות אבל אם נאמר יש אם למקרא שפיר קא קשיא להו כיון דלא דרשינן מסורת כלל א"כ מנל"ן למפסל סוכה תחת סוכה זה נ"ל בכוונתם ומ"מ אפשר לומר דוודאי מה שהוא פשוטי' דקרא כגון הכא

בסוכת דקאי על הסכך מודה ר"ש דיש אם למסורת ורק מה שנדרש מכח ייתור דהיינו המחיצות בזה סבר יש אם למקרא:

פעמים ששתיהן כשרות. מרכבת המשנה ח"ב פ"ה הכ"ב:

רש"י הא קמצטרף. עיין פנים מאירות ח"א סימן מ"ד:

רש"י בשחבטן. תולדות יצחק ועיין בגיטין נ"ד גבי נטיעה של ערלה ושל כלאי הכרם שנתערבו בנטיעות דכתב רש"י דכל זמן שהוא במחובר חשיבה ולא בטלה ולמה כאן בטלה במחובר ויש לחלק דהתם מטעם קבוע הוא שנטיעה של ערלה וכלאי כרם קבוע והוה כמחצה על מחצה וכאן לא שייך. ועוד י"ל דכאן הרי לאו לענין אכילה הוא רק הפסול הוא מפני הצירוף וכיון שאינו ניכר צירוף דידי' א"כ שפיר בטל ועוד י"ל דרשי' כתב ומדאורייתא בטל אפשר דכוונתו באמת במקום אחר מחובר לא בטל עכ"פ מדרבנן אמנם כאן כיון דמדאורייתא בטל לא החמירו בו. ועיין יצחק ירנן פ"ז ע"א:

רש"י מהו למימרא כו' לאו משום שני סככים איכא ט"ז בסימן תרכ"ו. ובפנים מאירות ח"ג סימן מ"ד:

באותו הדבור כזוזא מלעיל כאסתרא מתחת. עיין מהרש"א ומה שחולק בין אויר לסכך פסול כן נראה מדברי הר"ן לקמן דף כ"ב. ועיין בכסף משנה פ"ו ומה שהשיג מהרש"א על מהרש"ל דדבריו אינם מובנים ראיתי מתקשים בו וכוונתו פשוטה לפי שנראה שמהרש"ל הבין דברי רש"י כפשטן דלכך כשר כיון דזוזא מלעיל כאסתרא מלתחת אבל לתוספות דמפרשי בהיפך א"כ כאן כשוים האויר והסכך פסול ובאמת אם כך היתה כוונת מהרש"ל אין לו מובן דהא לדברי התו' פשיט' דכשר אפי' כשאויר והסכך שוה למעלה דפרוץ כעומד מותר ורק כשנראה למטה שוה פסול אמנם אפשר כוונת מהרש"ל לא הי' רק להודיע שהתוס' חילק בענין אסתירא וזוזא אבל לא היתה כוונתו שהתו' חולק על דינא של רשי':

בא"ד והמפרש חבטה תלישה או שליפה טועה כו' נראה דתלישה היינו שתלש מן האילן ושליפה היינו ששלפן ממקומן ועשאן למעלה מן הסוכה אבל עדיין מחוברין באילן וזה שכתב רש"י דאי מחובר מאי אהני כוונתו לפי מה שמפרשים שליפה דהיינו מחובר ואי תלש הוא הא קתני או קצצן כלומר ואי תלש שמפרשים חבטה תלישה א"כ קשה הא קתני או שקצצן. ועיין גט מקושר דף קי"א:

תוס' ד"ה והא קאמצטרף שער המלך ח"א פ"ח. מרכבת המשנה ח"ב פ"ה דסוכה הי"ב:

דף י.

כמה יהי' בין סוכה לסוכה מרכבת המשנה ח"ב פ"ה דסוכה ה"ב:
מכלל דת"ק סבר אע"ג דאינה ראוי' לקבל פסולה הרא"ש פסק כשמואל דסוגיא דתלמודא כוותיה והא דפריך לשמואל ולא לאינך אמוראי משום דכן אורחא דתלמודא דלשמואל יכול לתרץ ולא לאמוראי אחרינא ולכאורא דבריו אין להם הבנה וכבר נתקשו בו רבים. ועיין פרי האדמה ח"ג דף ע"ב ובחדושי ר"י אלמידה שבספר שני המאורת הגדולים. ועיין בקרבן נתנאל שהגיה ולדעתי הקלושה דברי הרא"ש פשוטין לפי היסוד שהניח דפחות מעשרה ואין ראוי לקבל כרים וכסתות שניהם שוים כי שניהם טעמם כיון שאין ראוים לדירה לא פסלי ודלא כבעל העיטור שנדחק וסבר דאין ראוי לקבל דירה סרוחה הוא והוצרך לכך בעל העיטור לפי שיטתו מדתמה תלמודא ש"מ דרבנן פסלי אפילו בסוכה שאין יכולה לקבל כרים וכסתות ומה בכך דרבנן פסלי אי משום שאין ראוי לדירה הא פחות מעשרה נמי פסלו אע"פ שאין ראוי לדירה ולהכי הוצרך לומר דאין יכולה לקבל גרע טפי אמנם הרא"ש חולק בזה דשניהם שוים וא"כ בוודאי דלשאר אמוראי נמי קשה ניהי דמפרשי דלא כמערבא ורב יהודה קאמר דאין גבוה עשרה לא פסל וא"כ רבנן פסלי אפילו באינו גבוה עשרה קשה ג"כ מה"ת לפסול כמו שמתמה תלמודא על אינו יכולה לקבל כרים וכסתות ואי נמי מפרשי כבני מערבא ומוקי ע"י הדחק פשיטה קשה כיון דאין יכולה לקבל כשר ה"ה בפחות מעשרה אלא כיון דאין יכול לתרץ לא מקשי ועל סוף דברי הרא"ש. עיין מלך שלם ח"ב דף כ"ט:
ל"ש אלא מפני הנשר אבל לנאותה כשרה. עיין בתשובת הרשב"א סימן נ"ה שנראה דעתו דכל לנאותה אין שייך בו שום פסול דתשבו כעין תדורו אמר רחמנא ודרך הוא לנאות תקרתו כדי שתהי' דירתו ערבה עליו ע"ש בארוכה וצריך להבין לרב חסדא א"כ נוי סוכה המופלגין ארבע למה פסולין וצ"ל דגם בדירתו אין דרך להרחיק ד' וע"ש בסימן קצ"ו מ"ש בההיא מעשה דמנימין דבסמוך ולכאורא צ"ע אם אין דבריו סותרים למ"ש בסימן נ"ה:
תוס' ד"ה פורס עליה סדין כו' אבל לפירש הקונטרס קשה מ"ש מלנאותה רש"י כתב דמפני הנשר עשאם סכך להגן עליו הלכך מפסל כיון דדבר המקבל טומאה אבל לנאותה לא שמי' סכך וכ"כ הר"ן אבל התוספות נראה דלא ניחא להו בהכי דהא כיון דצלתה מרובה מחמתה בלא הסדין ואפ"ה פסלינן ליה א"כ לא הי' ראוי' להיות סכך כיון דבלא"ה איכא סכך וכיון דאעפ"כ נקרא סכך א"כ ה"ה לנאותה ומה שהקשה מלקמן מר' יוחנן בן אלעאי דפרס סדין באמת לכאורא הדברים תמוהים דהא מסקינן התם דרגל הי' או

שבת הי' ואין לו ענין לסוכה ואפשר לומר דכוונתם דאם נאמר כשיטת רשי' דטעמא דמפני הנשר אסור הוא מפני דהוי סכך א"כ הוי אוהל א"כ פשיטא דבשבת אסיר דמשוי אוהלא דבע"כ אוהל מדאסר בסוכה וא"כ למה עשה רבי יוחנן כן. ועיין בארוכה במקום שמואל שהאריך בזה. ועיין בט"ז סימן תרכ"ט:

דף י:

מותר לישן בכילה. עיין מלכי בקדש קט"ז:

הישן בכילה ערום מוציא ראשו חוץ לכילה עיין במג"א סימן ע"ד שהקשה למה השמיטו הפוסקים האי דינא וכתב דנראה לו דהסוגיא סבר דלבו הרואה את הערוה מותר ואנן קימ"ל דאסור ולכן השמיטו ויש לתמוה למה כתב כן מדעת עצמו הלא התוס' כתבו כן להדיא דשמואל לא חייש ללבו רואה את הערוה איברא דמ"מ אינו מתורץ הלא נפקא מניה אם עושה חציצה בין לבו לערוה אם אעפ"כ אסור משום ראשו וכמ"ש המג"א עצמו לדעת רבינו ירוחם איברא דדברי רבינו ירוחם וודאי תמוהים דהי' לו לחלק בין גבוה עשרה או אינו גבוה עשרה דבגבוה עשרה אסור כדמוכח מסוגיא דהכא ואף אם נאמר דהירושלמי חולק מדפסק סתמא אעפ"כ קשה למה פסק כהירושלמי נגד גמרא דידן ובלא"ה בע"כ הירושלמי חולק שהרי גם בבית מספקא ליה שם ובבית פשיטא להגמרא דידן אפי' בפחות מעשרה ודוחק לומר דרק הירושלמי בזה חולק על תלמודא דידן דבית אפילו פחות מעשרה אסור וס"ל דגם בבית יש חילוק בין עשרה לפחות מעשרה ואיבעי' דבית בירושלמי לא קאי אלא לפחות מעשרה דהא סתם בית וודאי משמע גבוה עשרה והא דלא פשיט הירושלמי מהך ברייתא דין בית אפשר דלא שמיע ליה ברייתא וכה"ג מצינו כמה פעמים. ועיין באחרונים בסי' הנזכר שהאריכו. ועיין מה שאכתוב בסמוך:

תוס' ד"ה עד מוצאי י"ט. שער המלך ח"א ל"ה ע"ב וע"ש בדף פ"ט צ':

דף יא.

דריש רבה בר רב הונא כו' כמאן כר' יהודה וכתב הריטב"א דהא דקאמר כרבי יהודא לרווחא דמילתא אבל לעולם כרבנן ס"ל וכילה אפי' אוהל ארעי לא הוי ולהכי מותר לישן בה דבטל הוא לגבי סוכה דהוה עכ"פ דירת עראי ויש לדקדק לפ"ז קשיא עלי' דרבה בר רב הונא הך ברייתא דהי' ישן בכילה ערום דלא יוציא ראשו חוץ לכילה ועכ"פ בגובה עשרה ולא ידעתי חילוק בין ק"ש לסוכה וצ"ל לרבה בר רב הונא דדוקא בסוכה בטל לגבי סוכה אבל כשהוא ברה"ר או בחצר פשיטא דלא בטיל עכ"פ בגובה עשרה וא"כ

יש לאוקמיה ברייתא דלא יוציא ראשו בעומד ברה"ר אבל בעומד בחדר מותר דבטיל הוא לגבי החדר ולפ"ז מתורץ למה הירושלמי שכתבתי לעיל לא פשיט מברייתא משום דהירושלמי ג"כ מוקי בעומד בחצר והאיבעיא היה בעומד בחדר ולפ"ז יש לומר דודאי הירושלמי מיבעי' ליה בפחות מעשרה דומי' דבית דמירי וודאי פחות מעשרה ואע"ג דאמרינן דבית כיון דקביעי אע"ג דפחות מעשרה אסר כבר כתב הריטב"א דזהו לאו מעיקר סוגיא דתלמודא הוא ורק פרושא דרבוואתא היא ואפשר להירושלמי לס"ל רק כל פחות מעשרה לאו כלום הוא אע"ג דקביעי ולא איבעי' ליה רק משום לבו רואה את הערוה כמ"ש הרא"ש דלענין אוהל פחות מעשרה לאו אוהל הוא מעתה אפשר לומר דאע"ג דאנן קיימ"ל דלא כרבה בר רב הונא והיכא דגבוה עשרה אסור לישן היינו משום דאנן קיימ"ל דסוכה דירת עראי היא ולכן לא מבטל אצל דירת עראי הא לגבי דירת קבע וודאי מבטל ולכן אי לבו רואה את הערוה מותר וודאי הי' שרי בחדר ורק משום לבו רואה את הערוה מבעי' ליה ואפילו בגבוה עשרה י"ל דמבעי' ליה גבי מגדול (אע"ג דבית וודאי מיירי בפחות מעשרה) וזה נמי דעת רבינו ירוחם כיון דחזינן דרבה בר רב הונא אפילו גבי סוכה פסק דבטל אע"ג דלא קיימ"ל הלכתא כוותי' בסוכה מ"מ בחדר ליכא מאן דפליג לבטל ולהכי פסק לקולא אפי' בגבוה עשרה כל זמן שאין לבו רואה את הערוה כנ"ל נכון:

או שקצצן. מרכבת המשנה ח"ב פ"ה דסוכה הי"ב והי"ג:

תלאן ולא פסק ראשי חוטין. מרכבת המשנה ח"ב פ"א דציצית הי"ז:

קציצין זו היא עשייתן. עיין מנחות מ' ד"ה בבל תוסיף:

רש"י לפרזומא דאנשי ביתו קסבר לילה זמן ציצית היא וראיתם אותו פרט לכסות סומא. דברי רש"י תמוהים מאוד דבמנחות מבואר דר"ש פוטר בכסות לילה ומחייב בכסות סומא ורבנן דר"ש מחייבי בשניהם וראיתם אותו דרשי לדרשא אחריתא ולא מצינו שום תנא דסובר דכסות לילה חייב וכסות סומא פטור. ודברי רש"י במנחות שם מבוארין כן איברא דגם התוספות בשבת קל"א ד"ה ושוין כתבו לרבנן דר"ש דמחייבי בכסות לילה ופטרי כסות סומא והא תימא דהא מבואר שם במנחות דרבנן דר"ש מחייבי בכסות סומא וגם הרא"ש בהלכות תפילין הביא בשם גאון מראיתם אותו ממעטין ציצית ותפילין והרא"ש השיג עליו דדוקא גבי ציצית אמרינן כן ומשמע דעכ"פ בציצית ממעטין כסות סומא וכבר הקשה שם במעדני מלך דהא אפילו בציצית לא ממעטין סומא וע"ש במעדני מלך דף צ"ו עכ"פ נראה כיון שרש"י ותוספות דשבת והגאון והרא"ש כתבו כן דהיה להם

כן הנוסחא בגמרא ועיין שער המלך ח"א דף י"ג ובברכות המים מה שתירצו והמעיין יראה כמה דבריהם דחוקים. ועיין בחקרי לב דף וי"ו. ויצחק ירנן דף י"ז:
תוס' ד"ה אי קביעי. רצוף אהבה. מרכבת המשנה ח"ב פ"ה דסוכה הכ"ג:

דף יא:

ענני כבוד הי'. עיין במלכי בקודש קי"ז:
ר"ע סוכות ממש. עיין מה שאכתוב בסמוך:
מה חגיגה דבר שאינו מקבל טומאה עיין עירובין ט"ו ד"ה מה ספר. גיטין כ"א ד"ה מה ספר:
תוס' ד"ה לקיחה לקיחה. בריש קידושין ילפינן קיחה קיחה. כוונתם כפי מה שכתבו המפרשים דהמלות של הגז"ש נאמרו אבל לא על מה הגז"ש עצמה וא"כ כשם דדרשינן גז"ש קיחה קיחה ה"א דה"ה לקיחה ולכן כתבו דאע"ג דקיחה נמסר בגז"ש אבל לקיחה לא נמסר בגז"ש ולכן לקמן בדף י"ג בד"ה מצות אזוב כתבו דמאן דלא יליף הכי גז"ש דלקיחה גבי אזוב נמי לא דריש גז"ש דלקיחה אלא גז"ש דאזוב ועיין בלימודי ה' דף כ"ה וראיתי שהקשה דבחולין פ"א ר"ל יליף לקיחה לקיחה ודוחק לומר דסובר כרבי יהודה ולפמ"ש התוספות ל"ק כלל דדוקא ולקחתם לא דרשינן אבל התם כתיב ולקחו אפשר דאף אליבא דרבנן ניתן לידרש בגז"ש כמו קיחה קיחה ועוד הא התוספ' כתבו שם דלא קיימי במסקנא הכי. ועיין עוד בלימודי ה' לימוד צ"ה:
תוס' ד"ה מקיש סוכה לחגיגה. נראה כונתם דלא תיקשי היכא בעי למילף סוכה מחגיגה וגם הגמרא הא לעיל יליף מניה לענין דסוכה אסורה לזה תירצו דלעיל יליף מחג הסוכות שבעת ימים לה' והכי יליף מחג הסוכות תעשה לך. וכן נראה שהבין מהרש"א ובפרי האדמה ח"ג דף י"ז י"ח כתב בענין אחר:
תוס' ד"ה וגדולו מן הארץ פרי האדמה ח"ג דף י"ז י"ח מרכבת המשנה ח"א פ"ח דשבת ה"ז:

דף יב.

אי מה חגיגה בעלי חיים אף סוכה בעלי חיים. לקמן דף ל"ו ד"ה רבי יהודה כתב התוספות דלרבי יהודה דאמר דדוקא בארבע מינים מסככין שפיר מצי סבר הך הקישא דהא לדידי' ליכא למימר מה חגיגה בעלי חיים דהא צריך ד' מינים דגם ר' יהודה סבר דבעי דבר שאין מקבל טומאה ושמעתי מקשים מאי פריך הגמרא אלא לר"ע דאמר סוכת ממש כו' הא ר"ע סבר בפסחים אין ביעור חמץ אלא שריפה וא"כ סבר כר' יהודה כל

דין שאתה דן תחילתו להחמיר כר"י וא"כ אין סכה כשר אלא מד' מינים ול"ק כמ"ש התוספות דאף ר"י אינו חולק דבעי דבר שאינו המקבל טומאה דהא כתבו התוספות דדוקא רבי יהודה הוא דיליף חמץ בק"ו אבל אנו דפסקינין כר"י ילפינן במה מצינו מנותר וא"כ י"ל דגם ר"ע סבר דבמה מצינו ילפינן ולא מק"ו ועיין בספר באר יעקב ל"ז:

תוס' ד"ה אי מה חגיגה ב"ח. פרי האדמה ח"ג דף י"ז י"ח. באר יעקב ל"ז:

תוס' ד"ה בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר ר' יוחנן לא יליף מענני כבוד כוונתם דלא נאמר דר' יוחנן מפרש טעמא דמאן דאמר סוכת ממש אבל למאן דאמר ענני כבוד הי' לא נצטרך לומר בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר שפיר נילף מאיד יעלה מן הארץ לזה כתבו דליתא אלא רבי יוחנן טעמיה דנפשיה קאמר כדמפרש בירושלמי דאפילו למ"ד ענני כבוד הי' צריך למילף מפסולת גורן ויקב כיון שעננים אין גדולן מן הארץ איברא דיש להבין אע"ג דבירושלמי אמר כן לאיזה ענין הביאו התוספות ואפשר לומר משום דקאמר ר' זירא הא מילתא הוה בידן ואתא ר' ירמי' ושדא בי' נרגא משמע דאין לתרץ הקושיא ואם נאמר דלר"א שפיר ילפינן מעננים ורק לר"ע קשה נימא דכר' יהודה ס"ל דאין כשר אלא ארבע מינים וא"כ שפיר ילפינן מחגיגה כמ"ש התוספות לקמן ומתניתין כר"א אמנם השתא דלכ"ע צ"ל בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר כמ"ש התוספות בסמוך ואם נאמר דר' יוחנן לאו טעמי' דנפשיה קאמר א"כ אין הכרח כלל לומר בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר די"ל דילפינן מאיד ומאן דסבר סוכת ממש סבר כר' יהודה אבל אם נאמר דר' יוחנן טעמי' דנפשיה קאמר א"כ בע"כ צ"ל בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר:

תוס' ד"ה אמר ר' זירא ותימא כו' ולא ניחא להו למימר דהא דהתם דר"ה הוה קודם דשדי בה נרגא דמסתברא דתיכף כשנאמרה בבית המדרש הקשה ר' ירמי' כן וגם לא מסתבר למימר דאחר דשדי ר' ירמי' נרגא חזרו וקבלו כתירוץ רב אשי מגורנך ולא גורן עצמו דהא משמע דרב אשי חידש זה דהי' זמן רב אחר ר' זירא. ועיין באוזני יהושע דף ע"ז:

דף יב:

סככה בחיצים זכרים עיין מנחות צ"ו ד"ה ולדברי:

מהו דתימא בית קיבול העשוי למלאות כו' הרמב"ם פסק דאין מסככים בנקבות ומוכח דס"ל דבית קיבול העשוי למלאות שמי' בית קיבול ובפ"ב דכלים פסק דבית קיבול העשוי למלאות לא שמי' בית קיבול וכבר הקשה כן הרשב"א בסימן קצ"ה. ובתשובת המיוחסת סימן רט"ו ויש לתמוה על הרב שבות יעקב בח"א סימן ל"ג שכתב שלא הרגישו בו נושא כליו הראשונים ואחרונים והרי הרשב"א כבר הרגיש בזה וע"ש בשבות

יעקב ובמרכבת המשנה למהר"א אלפאנדארי דף ק"ג וביד אהרן סימן תרכ"ט ובמגן שאול בלשונות דף ב' ונראה וודאי דדברי הרמב"ם פ"ב דכלים מוכרחים לפי מה שפירש הרמב"ם תחתית הצורפים ותחתית הנפחים המוזכר בכלים בסוף פ"ז וא"כ הקושיא מן המשנה ורב כי על כן נראה שצ"ל שחילק יש דחיצים רגילים הי' הרבה להשתמש בהם אפשר לשתות במלחמה או לעשות בו דברים קטנים ולפיכך אע"פ שעיקרו נעשה לקבל החץ ועשוי למלאות בו עולמות מכיון שנתנו בו החץ מ"מ כיון שרגילים להשתמש בו קודם שנותנים החצים לא מקרי בית קיבול העשוי למלאות וזה שאמר הגמרא מ"ד דהוי בית קיבול העשוי למלאות ולא שמיה בית קיבול קמ"ל דלא הוי בית קיבול העשוי למלאות אבל בית קיבול העשוי למלאות וודאי טהור הוא ולפ"ז כל קושית התוספות על רש"י מתורצין דגבי כדור ואמום שנחלקו ר"א וחכמים שם אין דרך להשתמש בהם קודם שממלאין ולפיכך שפיר אמרו רבנן דבית קיבול העשוי למלאות לא שמיה בית קיבול ור"א סבר דאפילו בכה"ג שמיה בית קיבול ומה שהקשו מתפילין יש לומר דלפעמים נמי הי' רגילין לתת בתפילין כתבי קודש וכדומה קודם שהי' ממלאים אותם למילוי עולם ועיין ב"פ כ"ג דכלים שהביא הר"ש תוספתא תפילין כיון שקצען אע"פ שלא נתן הרצועות נגמרה מלאכתן ואלו הי' טמאים משום פרשיות בוודאי לא הי' גמר מלאכתן עד שיתנו הרצועות אלא וודאי צ"ל דהי' משתמשים בו דברים אחרים:

תוס' ד"ה בחצים זכרים. מרכבת המשנה ח"ב פ"ה דסוכה ה"ו:

תוס' ד"ה בנקבות פסולת. קצת תימא לפי מה שכתבתי דאדרבה מה"ט מקבל טומאה כיון שרגילים להשתמש בו מקודם שנותנים החצים א"כ פשיטא דלא הוי גולמא כי לענין זה נגמרה מלאכתו אמנם התוספות לשיטתם דסברי דלא משתמשי בהם כלל וודאי הוא דקשיא:

תוס' ד"ה מהו דתימא כו' ודוחק לומר כו' לפי שפעמים שנוטלים הברזל מן העץ האי דוחקא אפילו לא יצדק לרש"י שהרי רש"י כתב בית קיבול העשוי למלאות עולמית ועיין בשבות יעקב ובמ"ש בגמרא ובע"כ דכוונתם ליישב פירש"י בההיא דכדור ואמום אבל לא ליישב דברי רש"י עצמם כתבו כן:

תוס' ד"ה באניצי. עיין משנה למלך פי"ד דטומאת צרעת ה"ד. מרכבת המשנה ח"ב פ"ה דסוכה ה"ד:

דף יג.

כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה. עיין זבחים כ"ב ד"ה יצאו מי כיור:

איגד בחד כו' הרא"ש כתוב דהיינו באפקותא דדקלי אבל בחבילי אין פחות מכ"ה כמו שכתבו התו' בשם הירושלמי אמנם יש סוברים דתלמודא דידן פליג על הירושלמי וכן נראה לכאורא מדברי רש"י. ועיין מרכבת המשנה פי"א דפרה ה"ד:

מצות אזוב תחילתו שנים. עיין מנחות ל"ט ד"ה דאי גרדם:

תוס' ד"ה אפקותא דדיקלא. עיין בזרע יצחק ומ"ש בערובין ס"פ עושין פסין:

תוס' ד"ה מצות אזוב כו' ותימא כו' לא אגדן כשר ומ"ש מלולב לרבי יהודה בירושלמי ריש יומא קאמר נאמר לקיחה במצרים ונאמר לקיחה בלולב מה במצרים אגודה אף לולב אגודה במצרים אינו מעכב דבלולב מעכב והוא וודאי לרבי יהודה היא דאלו לרבנן הא לולב א"צ אגד ולרבנן באמת צ"ל דלא גמרי לולב גם אזוב לא גמיר ממצרים לעכב ואפשר דנחלקו בהך פלוגתא דמשמע התם בירושלמי אי ילפינן דבר המעכב מדבר שאינו מעכב דרבי יהודה סבר ילפינן ורבנן סברי לא ילפינן ומשמע וודאי דהך דספרי רבי יהודה היא דיליף נמי גז"ש גבי לולב אבל לרבנן לא ילפי לא גבי לולב ולא גבי אזוב וכן כתב הריט"בא נמצא התוספות לשיטתם דסברי דרבנן נמי ילפי גז"ש שפיר הקשו אבל באמת נראין דברי הריטב"א דרבנן לא ילפי גז"ש ובע"כ צ"ל כן לשיטת הירושלמי דר"י ור"ש ב"ל סברי דלא ילפינן דבר המעכב מדבר שאינו מעכב ועוד נראה לומר מדאמרינן לעיל דלולב ליכא מצוה כלל רק משום זה אלי ואנויהו א"כ בע"כ צ"ל דרבנן לא ילפי כלל לקיחה דאל"כ עכ"פ לענין לכתחילה נילף אמנם באזוב דעכ"פ לכתחילה בעי אגודה רק אם לא אגדו כשר שפיר י"ל דילפינן גז"ש (אזוב) מפסח מצרים ומה התם דוקא לכתחילה אף ה"נ דוקא לכתחילה אבל דיעבד אינו מעכב. ועיין בלימודי ה' י"ג ע"א ובדף כ"ד ע"ד:

תוס' ד"ה ובהן. שופרא דיעקב:

דף יג:

ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו חולין קכ"ט ד"ה בית:

כגון שקצצן לאכילה שבת נ"ב ד"ה בבאין:

תוס' ד"ה ירקות. זרע יצחק:

תוס' ד"ה דלא לבדרן כו' וי"מ כו' לכאורא י"ל שגם רש"י סבר כי"מ ומ"ש רש"י שמא יתפזרו על הקשין קאי ולא על השבלים אמנם מדכתבו וילכו לאיבוד משמע וודאי דאשבלים קאי דשייך בהו איבוד ולא על הקשים.

דף יד.

אבל ידות במחשבה נעשה ובמחשבה סלקה והתנן. עיין ב"ב ט' ד"ה ותיפוק ליה:

בשלמא לר"א היינו דמטמא רבי יוסי כו' ולא קשה לר"א דאמר התיר אגדן אמאי מטהרי רבנן די"ל כמ"ש רש"י דכיון שהתיר אגדן גליה דעתיה דלא ניחא ליה בידות שלהן שאין הידות ראוים אלא כדי לאגוד בהם:

מסככין בנסרים. עיין בית אברהם כהן ק"מ:

נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה מגילת ספר עשין כ"ט:

תוס' ד"ה כל ידות האוכלין. משנה הוא בפ"ק דעוקצין כוונתם למ"ש רש"י כיון דמשנה היא לא הוה ליה למימר גופא ולזה כתבו כיון דבמסכת עוקצין היא שפיר קאמר גופא וכמ"ש רש"י:

דף יד:

אלא לרב אי דאית בהו ארבעה למה להו לאצטרופי שמעתי מקשים דילמא לעולם דאית בהו ארבע רק דמיירי שהפכן על צידיהן וצריכין לצרף לד' טפחים ולמ"ד דמכשיר בהפכן על צידיהן סבר כהך לישנא דאפי' באמצע אינו פוסל אלא ב"ד אמות דל"ק מידי כמ"ש התוספות והא וודאי דדברים אלו לא נתנו להאמר כלל דמאן דסבר הפכן על צידיהן פסולין משום דנעשו כשפודין של מתכות וא"כ פשיטא דאין צריך צירף כלל וזה פשוט בתכלית הפשיטות.

תניא כוותיה דרב. מגילת ספר עשין דף כ"ט:

דף טו.

מפקפק ונוטל אחת מבנתים מלכי בקודש קי"ט:

ולרב יהודה אמר רב דאמר סככה בחצים זכרים כשרים. ועיין מהרש"א ומ"ש דהך דינא מוקדם היא תמוה אטו משום שהוא מוקדם בסדר תלמודא נאמר דנשנה בראשונה ומ"ש דאי הוי פליגי בהכי לא הוה צריך לרב יהודה למימר האי דינא דהא ר"מ ור"י הלכה כר"י מסתמא תמה עליו בבאר יעקב בכלליו דף קמ"ג ע"ג דהא רב לית ליה הני כללי בעירובין מ"ז ואפשר לומר דמהרש"א ס"ל דניהי דרב לית ליה להני כללי. אבל רב יהודה בוודאי אית ליה הני כללי וכרבי יוחנן דהלכה כמותו כמ"ש שם רש"י וא"כ ר"י לא ה"ל למימר הך דינא דמשמע מינה דהוא נמי לית ליה הך כללא כמו רב רבו והוא בוודאי סבר דהלכה כר' יוחנן ואיתנינהו להך כללא אלא דיש להשיב על מהרש"א דילמא הוצרך לומר רב יהודה כדי שלא נאמר דהלכה כר"מ בגזירותיו וזו מגזירותיו הוה. ועיין בריטב"א בדף הקודם ובעיקר קושיות מהרש"א עיין מה שתירץ הריטב"א:

פרוץ כעומד מרכבת המשנה ח"ב פ"ה דסוכה ה"ד:

תוס' ד"ה ר' מאיר מרכבת המשנה ח"ב פ"ה דסוכה ה"ד:
תוס' ד"ה פרוץ כעומד בסופו שכתב ואיך יכול להיות דלקריאת שם דידה מהכא כצ"ל וכן הוא בש"ס ישן דפוס וינצי':

דף טו:

תוספות ד"ה בארוכה ושתי כרעים כו'. סוגיא דשמעתין כרבי נחמיא הנה פלוגתא דר"נ ורבנן וודאי מיירי לענין אם קבלה המטה טומאה בעודה שלימה אם פרחה טומאה בניטלה ארוכה ושתי כרעים או לא אמנם סוגיא דשמעתין לא מיירי לענין אם פרחה טומאה אלא לקבל טומאה עכשיו אלא שהתוספות סוברים דלרבנן כשם דפרחה טומאה כך לא מקבל טומאה עכשיו וזה ג"כ דעת הראב"ד בפכ"ז דכלים אמנם דעת הרמב"ם שם כפי מה שכתב הכ"מ דלרבנן דאמרי מטמא אברים דהיינו בארוכה ושתי כרעים דניהי דמקבל טומאה עכשיו מיהו בהיתה טמאה כשהיא שלימה פרחה טומאה בניטלה ארוכה ושתי כרעים ועיין בחזון נחום פרק י"ח ובמרכבת המשנה ח"ג פכ"ז דכלים ומ"ש התוספות ודוקא כשהוא של אדם אחד כתב מהרש"א דהיינו לרבנן דר"א דאלו לר"א אפילו של אדם אחד אין מקבל טומאה כדמוכח בסמוך אמנם מהרש"ל כתב דאף לר"א דוקא אם פרקה שלא לחבר עוד אינו מקבל טומאה הא לאו הכי מקבל טומאה ותמה מהרש"א דא"כ מאי איכא בין ר"א לרבנן ונראה דלא ניחא ליה למהרש"א לומר דרבנן מטמאין אפילו אם פרקה שלא לחבר עוד דוודאי כיון דעביד מעשה לא מבטל טומאה אפילו לרבנן ובאמת אין זו מוכרח די"ל כיון דהדיוט יכול להחזירה לאו מעשה הוא. ועיין בשבת נ"ח נ"ט בתוספות ד"ה אלא אמר רבא. דנראה שם מדבריהם דמטה הדיוט יוכל להחזירה ומה"ט טמאה. ועיין בשבת בבמה טומנין ועיין בריש פרק י"ט דכלים המפרק את המטה להטבילה לפי מה שגריס הרב ברטנורי שם נראה וודאי דסתם משנה סבר כרבנן ולא כרבי נחמיא וא"כ וודאי דוחק לומר דהך פלוגתא דר"א ורבנן אליבא דר"נ הוא איברא לפי גירסת הרמב"ם והר"ש אין ראיה ומ"ש התוספות דכרע טהור היינו דלא כהתוספתא שמביא התוספות דאלו להתוספתא כרע לבדו טמא ומהרש"א הקשה כרע למאי חזי. ואפשר להם היה ידוע למאי ראוי ולא הוצרך הגמ' לפרש אבל ארוכה וקצרה לא היה ידוע כל כך והוצרך לפרש ועיין ברכות נ' ד"ה חלקוה:

דף טז.

מטה מטמאה חבילה. עיין ברכות נ' ד"ה חלקוהו:

מטלניות שאין בהם שלש על שלש דלא חזיא לא לענים כו' עיין ב"ב כ' ד"ה חזי לקריעה:
תנן התם בור שבין שתי חצרות. עיין מה שהארכתי בזה בעירובין:
תוס' ד"ה ומטהרת. מרכבת המשנה ח"ג פ"א דמקואות ה"ד:
תוס' אבל אם יש שם חלל טפח מצינו למימר כו'. אע"ג דבאמת גבי טומאה מצינו דטפח חשוב והוה אוהל ומביא את הטומאה וא"כ ה"ה הכי נמי הך טפח ראוי להקרא אוהל מ"מ כיון דמצינו רב חסדא ורבה בר רב הונא סברי דטפח גבי סוכה לא מהני בין סוכה לסוכה רק בעי ד' טפחים דלא מצינו מקום חשוב בפחות מד' ואפילו לקולא אמרי הכא א"כ פשיטא דכאן לחומרא וודאי יש לומר כן ולכן הביאו ראי' משמואל דבע"כ לדידי צ"ל שאינו דומה כאן כלל לסוכה תחת סוכה דהא וודאי אי אפשר לומר עשרה דהא וודאי סוכה שאינו גבוה כ' מותר לחטט עד שיהי' גבוה עשרה. ומיהו אפשר לומר לשמואל כיון דהתם טעמא דדירה סרוחה היא ולא שמה דירה אבל עכ"פ אוהל הוי וכן אפשר לומר לרב חסדא ולרבה בר רב הונא דהא וודאי אין חולקי' דטפח אוהל לענין טומאה הוה אלא דגבי שני סככים בעי דבר חשוב אבל כאן לא שייך דבר חשוב ולפיכך סגי בטפח:
תוס' ד"ה בין מלמטה. עיין מה שהגיה מהרש"א ועיין מה שכתבו שם בערובין ומה שכתבתי שם:

דף טז:

ולא היא לא רבי יהודה סבר כר' יוסי כו' לכאורא קשה מי דחקו להגמרא לומר כן דר' יוסי לא סבר כר' יהודה נימא דסבר כוותיה ובפרט דצ"ל סברא דחוקה דאפילו לענין מצות עשה דאורייתא דסוכה שפיר הוה מחיצה ויוצא בה ולענין איסורי' דרבנן דשל שבת לא מהני מידי אע"ג דשבת גופיה אית ביה איסור מה בכך הא גם במחיצות דאורייתא אי עביד מחיצה היא מדאורייתא כמו דחזינן דמהני גבי סוכה ובפרט אחרי דמצינו דרבי יוחנן סבר כן מנא ליה לתלמודא לומר בהיפך ויש מזה קצת ראי' למה שפסקו קצת פוסקים כר' יוסי ובוודאי לפ"ז י"ל דהוכרח הגמרא לומר כן דרבי יוסי לא סבר כרבי יהודה דא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דהתם פסקינן דלא כר' יהודה וכאן פסקינן כר' יוסי ולפיכך הוצרך הגמרא לומר דר' יוסי לא סבר כרבי יהודה ורבי יוחנן דאמר שניהם אמרי דבר אחד לשיטתו דפסק בכל מקום הלכה כסתם משנה וכן גם כאן אין הלכה כר' יוסי ולדעת הרי"ף ושאר פוסקים דלא פסקו כר' יוסי צ"ל דקבלה הי' בידם דר' יוסי דוקא בסוכה מתיר וכ"כ בראשון לציון אמנם מה שכתב עוד שם דעיקר ראיות ר' יוחנן מההיא

מעשה דצפורו שסבר דר' יוסי הי' וכיון דהם ידעו דר' ישמעאל בר ר' יוסי הי' ולא ר' יוסי א"כ אין לר' יוחנן ראי' יש להשיב על זה דוודאי אע"פ שאין ראי' כלל הסברא פשוטה דר' יוסי סבר כר' יהודה ולא לומר דבסוכה דאורייתא מקילינן ובאיסורי שבת מדרבנן מחמירינן כמ"ש ולכן צ"ל דקבלה הי' בידם ועיין בירושלמי דשם ר' יוחנן אמר דדוקא גבי סוכה מתיר ר' יוסי ולא לענין שבת ור"ח ור"י בר חנינא הם שאמרו דר' יוסי סבר כר' יהודה ואפשר אמוראי נינהו ולפמ"ש למעלה דר' יוחנן לשיטתו דסבר הלכה כסתם משנה ולכן שפיר מצי לומר דרבי יהודא ורבי יוסי סברי כחדא הנה הך דהכא רבה בר בר חנא אמרה בשם רבי יוחנן והיא ג"כ אמר בשם ר' יוחנן דהלכה כסתם משנה. ועיין חולין מ"ג. אמנם שאר האמוראים לא סברי אליבא דר"י הלכה כסתם משנה וא"כ שפיר י"ל דהלכה כר' יוסי דנימוקו עמו ובפרט דרבים סברי הלכה כר' יוסי ואפילו מחבריו וא"כ כיון דהלכה כר' יוסי כאן צ"ל דר' יוסי לא סבר כר' יהודה דשם בערובין אין הלכה כר' יהודה וזה שיטת הירושלמי אליבא דרי יוחנן דהם שאר אמוראי ולא רבה בר בר חנא דסברי דאין הלכה כסתם משנה אלא כר' יוסי ולכן אמרו דבסוכה אמר ולא בשבת:

מחצלת ארבעה ומשהו כו' פשיטה והקשה מהר"י בן לב דתחילה מקשה פשיטא והדר פריך מיתיביה ועיין מה שתירץ בלחם משנה ובספר בית דוד כתב בדף קי"ח דהא דאמר הגמרא היכי עביד לאו מדברי רב חסדא הוא אלא הגמרא מפרש היכי עביד ועל זה מקשה פשיטא דלמה לי לפרש הא וודאי הכי עביד ותירץ דה"א דתרי לבוד לא אמרינן וא"כ רב חסדא ברוחב אמר ולא בגובה כדי שתהי' ארוכה ז' ויש ליישב עוד בענין אחר ואני קצרתי. ועיין עוד שם בארוכה ובלחם משנה:

רש"י מחצלת שרחבה כו' וארכה כאורך הדופן. יש לדקדק למה צריך דוקא כאורך הדופן ואפשר לומר משום דאי לאו הכי הוה ג' לבוד וג' לבוד לא אמרינן אמנם בסמוך גבי פס כתב רש"י דגבוה עשרה ושם לא הוי רק תרי לבוד ואפשר דס"ל לרש"י דלבוד בגובה ובאורך כאחד לא אמרינן ובמקום אחר הארכתי:

רש"י ומוקי ליה בפחות מג' סמוך לדופן השני במקצוע. הריטב"א הקשה על רש"י דאי איכא ב' דפנות בטפח שוחק סגי לשלישית. ולא זכיתי להבין דבריו דמנלי"ה דרש"י מיירי בשני דפנות דעריבן דכוונתו וודאי על סוכה העשוי כמבוי ושני דפנות לא עריבן ואם הוכחתו מדכתב רש"י בדופן השני במקצוע הא רש"י כתב לעיל דף ז' גבי סוכה העשוי כמבוי הך לישנא גופא שכתב כאן שכתב ומעמידו בפחות מ"ג סמוך לדופן במקצוע וא"כ לא ידעתי מאי הוסיף רש"י כאן בדבריו דנוכל ללמוד ממנו דמיירי ב"ב דפנות דעריבן ועיין בר"ן דגם הוא מוקי לה בסוכה העשוי כמבוי ולא השיג על רש"י:

דף יז.

ואי אשמעינן הני תרתי משום דסככן סכך כשר אבל סוכה גדולה דסככה סכך פסולה הוא ויש לדקדק דא"כ לאשמעינן סוכה גדולה דסככה סכך פסול וכ"ש הני תרתי ובשושנים לדוד תירץ דה"א דהנהו תרתי אפילו טפי מ"ד אמות כשר כיון דסככן סכך כשר הוא ולע"ד הקלושה אי אפשר לומר כן דמה"ת להכשיר יותר דהא דופן עקומה הלכה הוא עד ד' אמות ומה"ת להכשיר עכ"פ יותר ואפשר לומר דתני אכסדרה אע"ג דמחיצות לאו לאכסדרה הוא דעבידי ובית שנפחת ה"א כיון דדר בו כל השנה גרע יותר דנראה כאלו לא נעשה לשם סוכה ובלא"ה לא קשה דכן אורחא דהש"ס דעביד צריכותא אע"פ שאין יכול להפכו וצ"ל לא זו אף זו קתני:

אויר פסול. עיין ב"ב קס"ב ד"ה שהרי אומר:

רש"י ד"ה פסולה מרכבת המשנה ח"ב פי"ד דשבת הי"ו:

רש"י אמרי ליה אי הכי לדידך נמי כו' דלית לך טעמא דמתניתין משום דופן עקומה אלא זהו שיעורא לפסול אף באמצע ויש לדקדק א"כ לרבה דהוה סבר דכך הוא השיעור לפסול א"כ כל הני דמתניתין למה לי ולא ליתני סוכה גדולה שהקיפוהו וצ"ל נמי לרבה דתני תרי גוונא סכך פסול מה שהוא פסול מצד עצמו ומה שהוא פסול משום תעשה ולא מן העשוי ואי לא הוי תני סוכה גדולה ה"א דסכך פסול מצד עצמו גרע טפי ואפילו פחות מ"ד אמות פסול ודינו כאויר.

דף יז:

בשלמא לדידי משום שיעורא ולאו שיעורא הוא. עיין בריטב"א שמיישב הגירסא שמחק רש"י והיא כך משום שיעורא ולאו שיעורא הוא וכיון דלא שוי בשיעורייהו לא מצטרפי ומ"ש הריטב"א דלדידהו כי היכא דאויר משום הפלגה הכי נמי סכך פסול משום הפלגה דהא ד' טפחים לא חשיב שיעור מקום יש לדקדק דהא לעיל דף יו"ד רב חסדא ורבה בר רב הונא אמר בארבעה שלא מצינו מקום חשוב בפחות מ"ד ומשמע ד"ד מקום חשוב הוא ואף שאר האמוראים בוודאי לא נחלקו על סברא זו אלא דסברי דטפח הוי אוהל ושמואל סבר דבפחות מיוד הוה דירה סרוחה אבל דהוה ד' מקום חשוב לא פליגי והרי גבי שבת אשכחן כן ד"ד הוי מקום בפני עצמו ואין לחלק דלעיל מיירי בגובה וכאן ברוחב או במשכה דהא ממקום שאנו למדין משבת נמי במשכה הוה הן אמת דהריטב"א כתב אח"כ דאינהו לא השיבו לרבה משום דסברי דסכך פסול משום שיעורא דארבע חשיב

להם שיעור מקום אבל צ"ע על רבה איך נאמר דהוא לס"ל דארבע הוה שיעור מקום כיון דמצינו כן גבי שבת:

הבגד והשק. עיין משנה למלך פכ"ג דכלים ה"ד:

סכך פסול פוסל באמצע. ע"ל ט"ו ד"ה ר' מאיר. ועיין ליקוטי הרמב"ן דף כ"א:

ת"ש סככה בנסרים של ארז. עיין לעיל בבעל המאור ומגילת ספר עשין כ"ט:

רש"י ד"ה אלא להך לישנא כו' דלדידי' ליכא למפרך קנים בעלמא נינהו הוא סוף הדיבור ומתחיל הדבור ומודה ר"מ וקאי על ראש דף הסמוך וכן הוא בש"ס ד' וינציע:

דף יח.

מ"ט דמ"ד יש לבוד באמצע עיין מה שכתבתי בערובין דף ט' ע"ב ועיין באר יעקב צ"ד ע"ב:

ארובה שבבית ובה פותח טפח עיין הפירוש והגירסא בשו"ת תולדת אדם להרשב"א סימן קפ"ט:

ובה פותח טפח כו' מה שכנגד ארובה טהור הריטב"א בחדושיו נראה דההוכחה דאין לבוד באמצע מסיפא דאין בה פותח טפח הוא דאלו מרישא דיש בה פותח טפח אין ראי' להכי גבי טומאה טפח דידיה כג' טפחים דעלמא ופשיטא דלא אמרינן לבוד אמנם בפחות מטפח דהוה כמו פחות מ"ג טפחים בעלמא שפיר קשה למה לא נימא לבוד וכסתום דמי אלא וודאי דלא אמרינן לבוד באמצע אמנם מדברי רש"י נראה דהקושיא גם מרישא וס"ל לרש"י דלא כריטב"א דטפח הכא בג' טפחים דעלמא וא"כ שפיר מייתי סייעתא אפילו מרישא וכ"ש מסיפא וכן דעת הר"ש שם באהלות וכ"נ מדברי הרשב"א שם בתולדת אדם ובאמת לא ידעתי מי דחקו להריטב"א לומר כן וצ"ל דס"ל כיון דטפח על טפח על רום טפח מביא את הטומאה וחוצץ בפני הטומאה הלכתא היא א"כ איך שייך לבוד דהרי הלכתא הוא כך ולרש"י ולהר"ש ולהרשב"א צ"ל דזה נכלל בתירוץ הגמרא שאני טומאה דהלכתא היא ולא גמרינן דכך נתנה הלכתא בין שיש בה פותח טפח בין אין בה פותח טפח. ועיין בחזון נחום טהרות דף רנ"א רנ"ב. ועיין שבת מ"ד ד"ה ואין מצלת:

רש"י שאין בה אלא ח' אמות מצומצמת תולדת יצחק. ועיין בריטב"א:

תוס' ד"ה אין לבוד באמצע כו' דהכא מיירי כשהאויר מהלך על פני כולה כו' צ"ע דהא הך מ"ד יליף מההיא דארובה והתם לא מהלך על פני כולה רק באמצע הוא וצ"ל כוונתם דוודאי יש חילוק בין טומאה לסוכה דהתם לא שייך כלל שמחלק לשנים עכ"פ זה נלמד

כמו דהתם לא אמרינן לבוד באמצע ה"ה הכא דקפדינן דוקא אחילוק (דבלא חילוק כאן אין קפידא אפילו אי לא אמרינן לבוד כמ"ש התוספות) אם מהלך על פני כולו ששייך חילוק לא אמרינן לבוד והתם בכל ענין לא אמרינן גבי טומאה בין אם מחלק בין אם אינו מחלק אמנם ראיתי בחזון נחום דף רנ"ב דכתב לפי דברי התוספות גם התם בטומאה מיירי דהא דאין לבוד באמצע בכה"ג דוקא שנחלקה הארובה על פני כולה אמנם כשיש חור במקום אחד או בשנים ושלש ליתיה להאי דינא אלא הרי ארובה זו כמאן דליתיה ואמרינן לבוד ולעולם הבית טמא והעלי' טהורה ואחר המחילה רבה בעיני דלאו שפיר חזא הם דברים תמוהים חדא דוודאי דלישנא דמתניתין דארובה לא משמע כדבריו שנחלקה על פני כולה ועוד א"כ בסוכה בלא נחלקה על פני כולה מקילינן ואומרי' לבוד באמצע ודוקא בנחלקה מחמרינן ולא אמרינן לבוד וגבי טומאה בנחלקה מקילנן ולא אמרינן לבוד ובלא נחלקה מחמרינן ואע"ג דתרווייהו שוין הם לענין מ"ש דבנחלקה לא אמרינן ובלא נחלקה אמרינן מ"מ דוחק לומר כן דמשום מה שהוא קולא כאן הוה חומרא כאן וצ"ל דס"ל להרב חזון נחום דאע"ג דלבוד הלמ"מ מ"מ כיון דנחלקה כל כך לא אמרינן בין לקולא בין לחומרא אמנם פשטות דברי התוספות וודאי אין מורין כן אלא דגבי סוכה כתבו כן לחלק אבל גבי טומאה בכל ענין לא אמרינן לבוד ושוב ראיתי שבמכתם לדוד בדף ק"מ הראשון השיג עליו כן ומטעמא שכתבתי שחילוק יש בין טומאה לסוכה ע"ש: **תוס'** ד"ה סיכך ע"ג אכסדרה. זרע יצחק:

דף יח:

אכסרה בבקעה. עיין בעירובין מ"ש שם:

דף יט.

אחוי ליה נראה מבפנים ושוה מבחוץ אי נמי נראה מבחוץ ושוה בפנים רש"י לא פירש אלא על נראה בחוץ ושוה בפנים דכן היה הך מעשה ואפשר דלא גריס נראה מבפנים ושוה מבחוץ דאי הוה גריס ליה הוה נמי מפרשו וכ"נ מהתוספות והרי"ף גריס אחוי ליה נראה מבחוץ ושוה בפנים ויש אומרים נראה בפנים ושוה בחוץ ונראה דרש"י לא גריס הך י"א:

דף יט:

שפועי אהלים כאהלים דמי. במגילת ספר עשין דף כ"ט הקשה דכאן מסקינן דשפוע אוהלים לאו כאוהלים כיון דברייתא איפכא תניא וא"כ פסקינן כרבי אליעזר דמתניתין ובפרק ז' דאהלות תנן כל שפועי אהלים כאהלים כיצד אוהל שהוא משפע וכלה עד כאצבע ופסקה הרמב"ם וא"כ פסקיו סתרי אהדדי והסמ"ג לא הביא האי דאהלות ע"ש. ועיין בר"ש שם פ"ז דאהלות שנראה שכוונתו לתרץ דטומאה שאני. ועיין תשובת הרא"ש כלל ל' שהאריך בזה וכתב לפי שהר"ש קיצר הוא האריך אמנם יש כמה ט"ס בדבריו ועכ"פ נראה כוונתו ג"כ דטומאה שאני דעכ"פ בין שהטומאה מלמעלה בין מלמטה עכ"פ יש שם

לרבע חלל טפח. ועיין שבת קל"ח ד"ה שאין:

אביי אשכחיה לרב יוסף. עיין לעיל י"א ד"ה מותר:

ברייתא איפכא תניא. עיין שבת קמ"ג ד"ה ורבי יוחנן:

מחצלת קנים גדולה. עיין מרכבת המשנה ח"ב פ"ה דסוכה ה"ו:

רש"י או אם הרחיקה כו' והיה סמוכה על יתידות. נראה כי מלשון זה למדו התוספות והרא"ש והר"ן מדברי רש"י דאפילו אותו הטפח הוא אויר סגי בהכי שהרי כתב שסמך על יתדות משמע דלא יש שם סכך כשר אמנם הרב המגיד פ"ד ה"ז העתיק לשון רש"י או שהרחיקה מן הכותל טפח וסכך אותו טפח בסכך הסוכה הרי נראה דלא היה מפרש דברי רש"י כפירוש התוספות דאותו טפח הוא אויר ונראה שכך היתה בגירסתו מדכתב עכ"ל משמע שהוא לשון רש"י עצמו ודוחק לומר שלא היה כתוב בנוסח רש"י רק שמפרש כן דברי רש"י ומה שכתב רש"י שהסכך נתן על היתידות אם שבאמת צריך לפרש כן שהרחיק מן הכותל דאל"כ הרי אין לו מקום לנוח ותפול לארץ לכן מפרש רש"י דנתן על יתידות מ"מ מנל"ן שכוונת רש"י שסכך אותו טפח ובע"כ צ"ל שהיתה כן בגירסת הרב המגיד. ועיין ביצחק ירנן ע"א

תוס' ד"ה העושה סוכתו כמין צריף כו' דהא בעינן גובה עשרה במשך ז' ואפשר כשיש שם משך ז' בגבוה יו"ד שאף תחת השפוע שאין גבוה יו"ד כשרה כיון שיש בה שבעה ברוחב כצ"ל:

תוס' ד"ה אמר רבא. עיין מה שכתב מהרש"א ומ"ש עליו ביבין שמועה דף ל"א ע"ב ובזרע יצחק. לימודי ה' לימוד קכ"א:

דף כ.

אי הכי ר"א אומר אחת קטנה ואחת גדולה אחת גדולה ואחת קטנה מיבעיא ליה. עיין זבחים צ"ב ד"ה אי הכי. פסחים פ"ה ד"ה אחד עצם מנחות ס"ג ד"ה רבי יהודה. ועיין יבין שמועה דף למ"ד ע"א:

תוס' ד"ה אחת קטנה ואחת גדולה. עיין דבריהם יותר בארוכה בזבחים דף צ"ב ובכתובות דף כ' דכל היכא דקאי אקרא או אפלוגתא נקט הפשוט קודם וא"כ לפ"ז כל הנהו דמייתי התוספות דנקט הפשוט קודם קאי על הקרא או על הפלוגתא ולהכי נקט הפשוט קודם. ועיין בריטב"א שכתב על רש"י שמפך הגירסא וא"צ דזימנין דפריך תלמודא הכי כיון דבקטנה פליגי ובא לומר שהקטנה כגדולה והוה ליה לומר אחת קטנה ואחת גדולה וכן מדקדק בזבחים אחד הפנימים ואחד הנאכלות מבעי ליה ודבריו תמוהים הרבה דאדרבה התם מוכח איפכא דפנימית כתיב בקרא ולא נאכלות ואולי הי' לו גירסא אחרת והקושיא שם לא על רבה דסבר דבפנימית כתיב אלא על שאר אמוראי דסברי דבנאכלות כתיב ואפ"ה מקשי דהפנימית הוה ליה לומר בתחלה. ועיין בית ישחק י"ט:

דף כ:

תוס' ד"ה חזי לנזייתא כו' זה הכלל העשוי לתיק טמא לחיפוי טהור כו' גם הערוך פירש קרוב לדברי רש"י וכתב כיסוי קנקנים של יין ולקושיית התוספות אפשר לומר דוקא לחיפוי הכלים טהור דהוה כמו משמשי משמשים הנזכר שם באותו הפרק אבל לחפוי האוכלין וודאי שמוש גמור הוא וטמאים ובשבת קל"ח אמרינן האי פרוונקא אפלגא דכובא שרי אכולי כובא אסור משום אוהל וא"כ ה"נ כיון דהוה אוהל הוה כמו וילון:

פרק שני

תוס' ד"ה הישן תחת המטה כו' ולפיכך כולהי מודו דבפחות מעשרה לאו כלום דהכא אין הטעם משום סוכה שתחת סוכה:

תוס' ד"ה ראיתם טבי עבדי כו' דהא הכא גבי סוכה מיחו בידו חכמים כבר פירש מהרש"א לא שמיחו בו דא"כ איך אמר ראיתם טבי עבדי שהוא ת"ח ומאי ת"ח צריך כיון שר"ג אמר לו אלא וודאי הכי פרושו שהוא ת"ח ויודע שימחה בו ר"ג לפיכך ישן תחת המטה ולפ"ז אין מקום למ"ש בשושנים לדוד דלכך אמר לפיכך ישן הוא לאשמעינן דהוא מעצמו ישן דהא פשיטא כיון שאמר שהוא ת"ח פשיטא דמעצמו עשה דאי ר"ג אמר לו לא מוכח דת"ח הוא ולפמ"ש הר"ן דנשים סומכת רשות י"ל דה"ק דאע"פ שמקיים

כל מצות שמניח תפילין מ"מ ישן הוא שלא לדחוק החכמים. ועיין בר"ן ובריטב"א ובערובין צ"ו:

דף כא.

חצרות הי' בירושלים כו'. ומביאים שוורים. עיין משנה למלך פי"א דטומאת מת ה"א דף ע"ט:

ותחתיהן חלל מפני קבר התהום. עיין מנחת בכורים:

ממקומו הי' משלשל וממלא. עיין עירובין ע"ט ד"ה והרי הוא:

תוס' ד"ה יליף אוהל ממשכן. עיין שם בשבת ששם ביאורו דבריהם יותר דבין לרבנן בין לר' יהודה ילפינן הך ק"ו דמצורע לענין שאר דברים דמטמאים וכמ"ש רשי' ומ"מ הך ק"ו אינו אלא גילוי מילתא בעלמא:

תוס' ד"ה ומביאים נשים עוברת אע"פ שהי' התינוקת טמאים בנידה ויולדת התי"ט בפ"ג דפרה הבין שהתוספות סוברים דלא הי' מטבילין התינוקת. ולפיכך הוקשה להם דהרי הי' טמאים מנידה ויולדת וכתב הוא ז"ל דלפי התוספתא שהי' מטבילין התינוקת אתי שפיר. והנה הרב תי"ט הביא מתוס' זבחים קי"ג דשם לא הביאו התו' התוספתא אבל כאן הרי הביאו התוספתא בד"ה והתינוקת יושבין וא"כ איך כאן יפרשו נגד התוספתא. ובחזון נחום באמת הקשה על התוס' ותוספתא שהביאו בסמוך אמנם נראה וודאי דגם התוס' ס"ל כהתוספת שהביאו אח"כ שהי' מטבילין אותם אלא דהכא קאקשיא כיון דלא הי' יכולין ליזהר אף בתינוקת שנתגדלו שם והי' צריכים טבילה א"כ מה לנו לכל החרדה הזאת לגדל שם תינוקת יקחו התינוקת אחרים או אפילו גדולים ויטבילום ויזום ולזה כתב דמטומאת מגע לא הי' חוששים אחר טבילה אבל מטומאת יוצא מגופו או מטומאת מגע מת הי' רוצים ליזהר אף לאחר טבילה והזאה ולכן הי' מגדלים שם ונמצא משומרים מטומאת מת וגם לא הי' לוקחים עד שיהי' בני ח' וא"כ נשמרו מטומאה היוצא מגופו. ושוב ראיתי בזרע יצחק שכתב כן בסמוך בתוספות:

תוס' ד"ה ועל גביהן. עיין מרכבת המשנה ח"א פי"א דטומאת מת ה"א ומ"ש בסמוך:

תוס' ד"ה והתינוקת יושבין. זרע יצחק:

תוס' ד"ה שדעתו של תינוק גסה עליו וקסבר ר"י אוהל זרוק שמיה אוהל. בלא"ה מוכח בפרק בכל מערבין דרבי יהודה סבר אוהל זרוק שמיה אוהל דהא קאמר אף בבית הקברות מפני שיכול לחוץ וקאמר הגמרא בשידה תיבה ומגדול דאוהל זרוק שמיה אוהל אלא שהתוספות הביאו ראיה פשוטה מכאן וכן כתבו בזבחים קי"ג דמכאן מוכח

בוודאי דהוה אוהל דאי לא הוה דעתן של תינוקת גסה היה מביאין דלתות אמנם שאר התנאים דסברי דאוהל זרוק באמת לא שמיה אוהל סברי נמי דלא היה מביאין דלתות אבל לא מפני שדעתן של תינוק גסה אלא דלא מהני מידי וכמ"ש התוספות בסמוך. ועיין במהרש"א ובזכרון יוסף דף מ"ט ע"ב ועיין במלכי בקודש שהקשה ג"כ קושית חתנו של בעל זכרון יוסף ומה שתירץ לא יגהא מזור למה שהקשה במלכי בקודש על הריטב"א דבאמת דבריו תמוהים ויש לכוון דבריו עם מה שכתב בעירובין:

דף כא:

אר"א שאני שוורים הואיל ומגינים על הרועים התוספות בד"ה ועל גביהם הקשו לר"א קשה למ"ד אוהל זרוק לא שמיה אוהל ועיין במשנה למלך פי"א דטומאת מת דתירץ כיון דהכי הוה מעלה בעלמא כ"ע מודו דהוה אוהל לענין זה וע"ש. ועיין במה שהאריך בזה במלכי בקודש קט"ו:

והרי מטה דיש בה כמה אגרופין. עיין מלכי בקודש קט"ו:

ואיבעית אימא רבי יהודא לטעמיה דאמר סוכה דירת קבע בעינן. עיין בתוי"ט שהקשה א"כ ליפלוג רבי יהודה גבי קינוף בפ"ק ואפשר קינוף הוה יותר קבע ממטה ומה שהביא התי"ט מכילה יש לחלק. ועיין בארוכה מה שכתב במלכי בקודש קט"ו. ועיין מה שכתבתי לקמן גבי ספינה:

תוס' ד"ה למדנו כו' דלא תימא דחייבין משום דכתיב תשבו כעין תדורו כו'. כוונתם דוודאי אי הוה סוכה סברא פשוטה לפטור נשים וה"ה עבדים מכח מ"ע שהז"ג א"כ אין זה חידוש ומאי שייך למדנו אמנם דכיון דיש סברא לחייב נשים מתשבו כעין תדורו ה"ה עבדים שפיר שייך למדנו לעבדים וממילא ה"ה לנשים ובלימודי ה' לימוד ע"ד נדחק בזה וא"צ:

דף כב.

ושמואל תני תרתי כו'. אמר אביי ל"ש והקשה בפנים מאירות ח"א סימן יוד דלמה נטר אביי עד דמפרש מילתא דרב ושמואל הוה ליה לומר תיכף וכתב יש להקשות לשמואל מנ"ל האי דיוקא דדייק ממתניתן ושצילתה מרובה מחמתה כשרה הא בשוה פסול עד שצריך לחלק בין מלמעלה למטה דילמא הא דבעי דוקא צלתה מרובה מחמתו אבל שוה בשוה לא מהני היינו בסוכה מדובללת אבל בענייה אפילו שוה בשוה כשר ע"ש ואחר המחילה רבה דבריו לא נראים דהא וודאי מאי צריך לאשמעינן גבי סוכה המדובללת

לשמואל דהוה קנה עולה וקנה יורד דכשירה דפשיטא דכשירה ועוד אם בסתם סוכה כשרה שוה בשוה למה יפסל מדובללת אם אינה גבוה ג' ולעיקר קושייתו כן דרך התלמוד לפרש טעם מחלוקתן. ועוד י"ל דה"א דרב ושמואל פליגי לענין דינא ורב לא סבר כשמואל וא"כ יקשה לאביי למה מפרש מילתא דשמואל דהלכתא כרב באיסורא אבל השתא דאמר דבפרושא דמתני' פליגי אבל לענין הדין שוים הם שפיר מפרש אביי מילתא דשמואל כיון דרב מודה ולפירוש התוס' י"ל דה"א דלשמואל נמי חדא הוא סוכה המדובללת רואין אם ישכב בשוה צילתו מרובה מחמתו כשרה וא"כ לפ"ז יקשה קושיו' התו' דאפילו בגובה ג' נמי אי אפשר למפסל כיון שהחמה בראש כל אדם צילתו מרובה מחמתו מכח מן הצד לא נפסל. אבל השתא דלא נזכר במשנה י"ל שאין זה סכך כמו שפי' התוספות ושפיר פסול בגובה ג' ועיין בט"ז סימן תרל"א ס"ק ד'. ושוב ראיתי בספר פרי מגדים שהקשה עליו כמו שהקשיתי להרב פנים מאירות דמאי איצטרך לאשמעי' צילתה מרובה מחמתה וכי עדיף מסוכה דעלמא:

רש"י שאין בגגה. עיין בספר בית יהודה חלק שני סימן מ"ט בתשובת הרב יד מלאכי:

רש"י ותני עלה. עיין בט"ז י"ד סימן שע"א ס"ק ה' דאין מובן לדבריו ובלי ספק נפל בהם ט"ס גם כנראה דאישתמיטתי' ליה אחר המחילה סוגיא דלעיל דף י"ח שאני הלכות טומאה דהכי גמירי להו. ועיין זרע יצחק:

תוס' ד"ה קורת הבית והעליה. מרכבת המשנה ח"ג פי"ו דטומאת מת ה"ו:

דף כב:

הא כי הדדי פסול והא תנן באידך פרקין כו' ל"ק כאן מלמעלה כאן מלמטה. ראב"ן ק"נ ע"ב:

כזוזא מלעיל. עיין ב"ב קס"ז ד"ה ומשוי ליה. עיין מנחות ק"ז ד"ה ודילמא נסכא:

בראש הספינה כשרה וכתב רש"י דדירת ארעי סגי ביה וא"כ לר' יהודה דבעי דירת קבע פסולה והא דלא פליג במתניתין י"ל כיון דכבר אשמעינן תנא חדא זימנא פלוגתייהו בריש פרק קמא לא צריך שוב לאשמעינן והא דתני פלוגתא דר' יהודה גבי הישן תחת המטה משום דשם ר' יהודה הלכה למעשה אמר שהי' נוהגין לישן תחת המטה בפני הזקנים ולא אמרו דבר ומעתה מתורץ מה שהקשה בתי"ט והבאתי לעיל דלמה לא פליג רבי יהודה גבי קינוף די"ל דבאמת פליג אלא דלא צריך לאשמעינן ובסוגיא דתלמודין משמע דספינה גרע מדירת ארעי לפי שמתנדדות ואמר דר' יוסי דאמר בית הבנוי בספינה

אינו מניח אח הטומאה לפי שמתנדדת נמי פוסל בספינה וגבי טומאה וודאי לא שייך דירת ארעי:
תוס' ד"ה הא זה וזה כו' ולא אמרינן רואין ופסלי קורה הנוטלת ברוח ושתי קורות המתאימות כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה אבל. מרכבת המשנה ח"ג פי"ו דטומאת מת ה"ו. ועיין במהרש"ל שפירש משוכה לחוץ ובאמת זהו לפי ה"א שם גמרא שם אבל לתירץ רב אשי דמשוכה והיא תלוי' שהביא התוספות כאן. ועיין מה שכתבתי שם בערובין:
תוס' ד"ה כזוזא כו' והקשה ר"ת דרב פפא גופי' אית לי' בערובין פרוץ כעומד מותר כו' לעיל דף ט"ו הביא הגמרא נמי להא דרב פפא אלא דשם לא פסק הלכתא והתוספות רצה להביא דאפילו הלכתא כן הוא וא"כ קשיא הלכתא אהלכתא ועיין מה שתירץ הרא"ש ובראב"ן דף ק"נ. ועיין מרכבת המשנה ח"ב פ"ה דסוכה הי"ו:
באותו הדיבור וראי' לדבר ונהי בענינו כחגבים. שדה הארץ פ"ו:

דף כג.

מתניתין מני ר"מ היא כו' מ"ט דרבי יהודה. עיין בספר סם חיי בדרשות דף מ"א שהקשה דהא וודאי אף לרבי יהודה עיקר קרא דחג הסוכות דבעי סוכה הראוי' לשבעה לאו לענין זה נכתב ע"ג בהמה דהא מדאורייתא מותר הוא אלא בע"כ צ"ל דקרא אתא לאין עושין סוכה בחולו של מועד כדאמר ר"א לקמן בדף כ"ז ומינה ממילא לרבי יהודה כיון דאינו ראוי מדרבנן נמי לאו סוכה הראוי לשבעה מקרי וא"כ מאי מקשה ור"מ נימא דר"מ סבר כחכמים דעושין סוכה בחולו של מועד ולא בעינן סוכה הראוי לשבעה ובשער המלך דף צ"ב ע"ג תירץ דקשה למה נקט פלוגתייהו בכה"ג על גבי בהמה ולא נקט פלוגתייהו בעושין סוכה בחש"מ אלא ש"מ דבזה אף ר"מ מודה דסבר כר"א וא"כ שפיר מקשה ור"מ כיון דהוא בע"כ נמי סבר דסוכה הראוי לשבעה בעינן ע"ש ולע"ד יש להשיב דילמא לעולם אף בעושין סוכה בחש"מ פליגי ור"מ שרי והא דנקט פלוגתייהו בכה"ג משום רבותא דרבי יהודה דאפילו ע"ג בהמה דמדאורייתא מחזי חזי פסל רבי יהודה וקרי ליה אינה ראוי' ולעיקר הקושיא יש לומר דבוודאי הגמרא הי' יכול לתרץ כן דר"מ לא סבר כר"א אלא הגמרא רצה לאשמעינן דאפילו לר"א כשר בכה"ג דסוכה הראוי היא ועוד הקשה לדעת הרי"ץ גיאת שהביא הר"ן דפסק כרבי יהודה קשה הא קיימ"ל כחכמים דעושין סוכה בחש"מ ומוכח לעיל דף ט' דב"ה הכי ס"ל דעושין סוכה בחש"מ ובאמת קושיא עצומה היא ולכן נ"ל דהרי"ץ גיאת סבר דטעמא דרבי יהודה לא שייכא בדר"א

כלל דר"א סבר דקרא סוכה הראוי' לשבעה אפילו לאין עושין סוכה בחש"מ מתוקמא ובזה ר"מ ורבי יהודא חולקין עליו אבל זה הדרש דסוכה הראוי לשבעה היינו שלא יעשה סוכה רעוע כל כך שאינו יכולה לעמוד וכגון שאינו יכולה לעמוד ברוח מצויה ובזה כ"ע מודים דדרשינן ליה מכח הך דרשא וסבר רבי יהודא דה"ה ע"ג בהמה ור"מ סבר דע"ג בהמה כיון דמדאורייתא מחזי חזי שפיר דמי והכריח הרי"ץ גאות זה אדרב' מקושיות הרב סם חיי מדלא קאמר ור"מ לית ליה הך דרשא כחכמים דר"א אלא וודאי בהך דרשא לענין זה כ"ע מודו ועיין עוד שם בשער המלך ובחקרי לב דף רט"ו ע"ב הקשה למה שפירשי' בסמוך שמא תמות הבהמה בי"ט ונמצא מבטל ממצות סוכה א"כ מ"ש הכא דמכשיר ר"מ ולא חייש שמא תמות בשלמא אם נאמר דבסמוך החשש שמא תמות ולאו אדעתיה שהסוכה פסולה ולא בי"ט דוקא מיירי אתי שפיר דכאן לא שייך שאם תמות הסוכה נופלת אבל לרשי' שכתב דאין לו סוכה לי"ט קשה ואפשר לומר לדעת רשי' דבהכי נמי מיירי דאם תמות הבהמה אין הסוכה נופלת אלא עומדת ע"ג קרקע וא"כ לא בטיל ממצות סוכה ולפי האמת א"צ לומר כך כיון דלאו היינו טעמא דר"מ ושוב ראיתי בריטב"א בד"ה מ"ט דרבי יהודא שכתב והוי כמו שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה. ונראה שנתכוון למה שכתבתי:

עשאה לבהמה דופן לסוכה. מרכבת המשנה ח"ג פ"א דנזירות ה"ד ופ"ו דטומאות מת ה"ד. שביתת י"ט נ"ז ע"ב:

שמא תברח. חקרי לב רט"ו וריו"ו רכ"ה:

ולמ"ד שמא תמות ניחוש שמא תברח. שבות יעקב חלק ראשון סימן ל"א ועיין בארוכה שער המלך ח"א דף פ"ז ע"א על הסוגיא. ובתולדת יצחק.

רש"י הראוי לשבעה והשתא דגזור רבנן כו' אינה ראוי ליום ראשון. הריטב"א כתב זו אינה ראוי לז' רצופין שהשבת בא לעולם תוך השבעה והבהמה אינה ראוי לשבת ולא זכיתי להבין דבריו דמאי אולמא שבת מיו"ט והא בפרק משילין תניא בהדיא אין עולין ע"ג בהמה ומוכח שם דאף ביו"ט וא"כ אמאי צריך הריטב"א לדחוקי דמשום שבת הוא וצ"ע:

רש"י גזירה שמא תמות הבהמה בי"ט כו' ונמצא בטל ממצות סוכה והקשה בשער המלך ח"א דף פ"ח דלמה הוצרך רש"י לומר שהחששא הוא שמא תמות ביו"ט והלא אפילו תמות בח"ה ג"כ איכא למיחש דלא יהיב אדעתיה וכדאמר הגמרא בסמוך ולפי דעת רש"י למה הוצרך הגמרא לומר משום דלאו אדעתיה דאפילו אי יהיב דעתיה בי"ט הלא וודאי אי אפשר לתקן ואפשר לומר לדעת רש"י למה דהוה בעי למימר דפליגי דוקא

בפיל שאינו קשור דחיישינן שמא תברח האי וודאי ליכא למימר דלאו אדעתיה דוודאי דבר גדול כפיל אי אפשר שלא יראנו ולכן בע"כ הוי צריכין לומר דהחשש הוא בי"ט דוקא שלא יהיה לו סוכה בי"ט הא בחש"מ אליבא דכ"ע דשפיר דמי כי אם ימות או יברח יעשה סוכה אחרת ולפי מה דקיימ"ל דעושין סוכה בחש"מ אמנם לפי מה דמוקי דמיירי דוקא דקשור ומתוח באשלי ועביד בהוצא ודפנא א"כ הרי ליכא שום חשש רק דמייתא וכווצא ובזה שפיר יש לומר דלאו אדעתיה כי קרוב הדבר דלאו אדעתיה ולא צריכין תו לאדחוקי ולומר דמשום דאין לו סוכה ביו"ט הוא אלא אפילו לאחר י"ט נמי לאו שפיר דמי וקרוב לזה כתב בחקרי לב דף רט"ו ע"ב:

דף כג:

הלוקח יין מבין הכותים. עיין מה שכתבתי במקומות אחרים:
תוס' ד"ה שני לוגין כו'. וקצת תימא בעובדא דהאשה רבה דרבי ינאי גופיה מעשר מפיריה דביתיה שלא מן המוקף וקרא שם והפריש בשבת מן המוקף בר"ש פ"ד דדמאי כך איתא יקרא שם ויפריש בשבת מן המוקף וכצ"ל כאן בתוספות:

דף כד.

דמסר ליה לשומר. בגיטין פריך עליה ערבך ערבא צריך וכאן נראה דלא חש ליה. ועיין בחידושי הרמב"ן לגיטין דף כ"ד ובחקרי לב דף רי"ו ע"ד:
מעלה עשו בכפרה. נראה וודאי מזה כי רבי יהודה לא חייש למיתה בכל מקום רק גבי כה"ג ביה"כ משום מעלה. ועיין בתוספות ריש יומא ובחקרי לב ר"כ ע"ד:
מדאורייתא מחיצה מעליא הוא ורבנן הוא דגזרו ביה לכאורא נראה מכאן דחשש שחוששין בכל מקום למיתה הוא רק מדרבנן דמן התורה וודאי לא חיישינן וכ"כ הרשב"א להדיא בנדרים דף ג' איברא דמכאן אין ראי' כלל דהא הכא כל זמן שלא מת ושלא ברח מחיצה היא ורק חיישינן שמא ימות ולאו אדעתיה וכל כי האי וודאי רק מדרבנן הוא דמן התורה איך שייך לחוש דלאו אדעתיה וזה פשוט. ועיין בחקרי לב דף רכ"ג שהביא דברי הרא"ש בקדושין דף מ"ה דנראה מדבריו דחשש שמא ימות דאורייתא היא שהרי למד מזה כשם דחיישינן שמא ימות ה"נ חיישינן שמא יקדש וכל שעתא באשם תלוי קאי מדקאמר כל שעתא באשם תלוי קאי מוכח דחשש הוי דאורייתא ובאמת דברים אלו שהביא הרב חקרי לב בשם הרא"ש לאו מדברי הרא"ש נינהו אלא דברי ר' מנחם והביאו ג"כ התוספות שם אלא שלא כתבו דבאשם תלוי קאי ור"ת חולק

עליו גם הרא"ש נראה דסבר כר"ת ואע"ג דלכאורא אע"פ שחולקים ר"ת והרא"ש על רבי מנחם גבי שמא יקדש מ"מ גבי מיתה וודאי אף הם סברו דחיישינן לשמא ימות וא"כ מדאורייתא הוא י"ל כמ"ש הרא"ש עצמו שם דהתם כיון שאמר הרי זה גיטך שעה אחת קודם מותי א"כ ממילא וודאי אסורה שעה אחת קודם וא"כ חיישינן שמא עכשיו ימות וע"ש בהרא"ש אבל בלא"ה וודאי לא חיישינן למיתה מדאורייתא:

כל מחיצה שאינה עומדת ברוח מצויה אינה מחיצה. נראה דרב אחא בר יעקב סבר דלא חיישינן למיתה ולבריחה דמיירי דבכל גוונא הוה מחיצה כשתמות וגם קשורה שאי אפשר לברוח ואפ"ה לא הוי מחיצה לר"מ וכ"כ מהרש"א דהכי ס"ל לרבא איברא דהרמב"ם כתב דעושין מחיצה בבהמה חיה ועוף וכ"נ מדברי הטור וא"כ גבי עוף איך אפשר לומר כן וכן גבי בהמה קטנה דבגמ' משמע דוקא פיל ולכן נראה לומר דלא חיישינן כלל לשמא מת ולשמא תברח דאם תמות ותברח יראה ואפי' בי"ט נמי לא חיישינן שאין לו סוכה דמנלן לבדות גזירות אלו כיון דלא מצינו כן לרב אחא בר יעקב. ועיין בשער המלך פ"ז ע"ב שהאריך בזה ובחקרי לב רט"ו רט"ז:

דף כד:

הרי זה כריתות. דברי אמת בקונטרסים א' ע"ג:

העושה סוכתו בין האילנות הקשה בספר קול הרמ"ז למאי צריך למתני הא לעיל דף י"ב תניא גבי חבילי עצים וכולן כשרין לדפנות וא"כ מוכח דכל הפסולים לסכך כשרים לדפנות ולע"ד ל"ק כלל דהא קאמר בגמרא מהו דתימא דילמא אתי לאשתמושי באילן וא"כ צריך לאשמעינן דה"א אף שמצד עצמו כשרה אפ"ה מחמת גזירה דאין משתמשין לפסול לפיכך הוצרך לאשמעינן:

תוס' ד"ה וכתב לה. יבין שמועה נ"ד ע"א:

דף כה.

שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה. עיין בהרא"ש ובהגהות הרא"ש ובהרא"ם בביאורו לסמ"ג ובגט מקושר קי"ד ע"א:

והעוסק במצוה פטור מן המצוה עיין ביצחק ירנן דף ע"ו שהקשה משם מהרח"א הא דאמרינן במנחות דף מ"ט תדיר ומקודש איזה מהן קודם כגון תמידין דלמחר ומוספין דהיום ומאי ספק הא וודאי תמידין קדמי דהעוסק במצוה פטור מן המצוה. ובאמת לא ירדתי לסוף דעת מהרח"א המקשה דלמה קורא עוסק במצוה התמידין נקרא המוספין

עוסק במצוה והא וודאי יותר נקרא עוסק במצוה שהמוספין זמנו היום והתמידין אין זמנן אלא למחר ואיך יקרא בהיום עוסק במצוה ותו מאי התחלת קושיא כמו שכתב הוא עצמו אטו אם מקריב תמידין פטור מן המוספין וכן להיפך הרי השאלה לא היתה אלא על מי שאין לו סוף דבר לא עמדתי על דבריהם. ועיין מה שכתב בספר למנצח לדוד דף ל"ג ע"ג שכתב מעין קושיא זו:

מהתם נפקא ויהי אנשים אשר הי' טמאים לנפש אדם כו' ופירשי' דמוכח דעוסק במצוה פטור מן המצוה כיון דנטמא ז' ימים קודם פסח אע"פ דיעכב עליהם עשיית הפסח והקשה הריטב"א דאיך אפשר ללמד והלא הם הי' סבורים דיכולים לעשות הפסח וכן הי' בדין ששוחטין וזורקין ועיין במחנה אפרים בהגהותיו דף כ"ט ע"ג שהקשה כן ובימיו לא נדפסו חידושי הריטב"א ונראה לפמ"ש הריטב"א דכ"ע ס"ל כר' יצחק שחל שביעי שלהם בערב פסח והא דקאמר הגמרא במקום אחר בשם רבי יצחק משום דקאמר הכי בפירוש ובע"כ צ"ל דיליף מביום ההוא דמשמע מביום ההוא אין יכולין לעשות ומה נ"מ בזה להא דכתבה התורה זה אלא וודאי צ"ל דלהכי כתבה התורה דלא נטעי לומר שנטמאו ימים רבים מקדם אבל סמוך לפסח לא נטמאו דאין רשאין לטמאות כדי שלא לדחות מקרבן פסח לכך כתבה התורה ביום ההוא למילף מיניה דאפילו סמוך לפסח שלא יוכלו באמת לעשות הפסח ביום ההוא (אע"פ שאלו הי' יכולין לעשות ביום ההוא) מותר לטמאות ושוב נדפס שמחת י"ט וראיתי לו בדף נ' שכתב כן אלא שכתב דדוקא ר' יצחק הוא דסבר הכי ולא שאר תנאי ותמהני שלא ראה דברי הריטב"א דכ"ע ס"ל הכי וגם לפי שיטתו מאי מקשה הגמרא מהכא נפקא מהתם נפקא הא לשאר תנאי דלס"ל לרבי יצחק צריך למילף מהכי וביצחק ירנן דף ע"ו תירץ בשם הרב שער המלך ע"פ מה דהביא הרא"ם בשם הספרי דהם ידעו דאין קדשים קרבים בטומאה רק שאלו דיזרק הדם על הטמאים והבשר יאכל לטהורים וא"כ נטמאו אע"פ שידעו שלא יוכלו לעשות הפסח באכילה ע"ש ואין זה מספיק דהא אכילת פסחים לא מעכבה ואפילו אם נאמר דפלוגת' דתנאי היא מ"מ מאי מקשה דהא למ"ד לא מעכבי אי אפשר למילף מהתם:

נושאי ארונו של יוסף הי'. עיין טירת כסף דף צ"ד ע"א וע"ב ידי משה קמ"ד ע"ג:

דף כה:

אבל חייב בסוכה. הקשה בשער אפרים סי' ל"ד מהא דאמרינן בערוכין הכל חייבין בסוכה ומקשה פשיטה ואמרי כהנים איצטרכי ליה מ"ד תשבו כעין תדורו וכהנים אסירי בתשמיש קמ"ל ניהי דבשעת עבודה פטירי שלא בשעת עבודה מחייבי וא"כ אבל אסור

בתשמיש וא"כ לא היה תשבו כעין תדורו ובלשון לימודים תירץ דאבל אסור רק בתשמיש מדרבנן וע"ש בדף קי"ג איברא דבר זה אי אסור מדרבנן מעכב בדאורייתא האריכו בו האחרוני' במקומות הרבה. ועיין בשער המלך דף צ"ב. ועיין בספר בית דוד א"ח דף קי"ח ע"ג שכתב על הך סוגיא דעירוכין דהא שפיר הוה לכהנים כעין תדורו שהרי אפילו אם ישנים בביתם אין נזקקין לנשותיהם מפני העבודה וכי תימא דבעי' כעין תדורו לרוב העולם דנזקקין לנשותיהם א"כ מי שאשתו נדה לא לחייב בסוכה מטעם זה וי"ל דמי שאשתו נדה אם בשנה זו נדה היא אפשר בשנה אחרת לא תהיה נדה וא"כ יש לקיים תשבו כעין תדורו אבל כהנים דבני עבודה אין יכולין להיות בשום זמן עם אשתו ע"ש. ואין לומר דהא בשנה אחרת אפשר לא יהי' במשמרתו מ"מ אם אין כהנים אחרים עכ"פ עליו מוטל וא"כ לפ"ז הך קושיא מתורצ' היא דאבל בשאר שנה יכול לקיים א"כ דמיא וודאי לאשתו נידה ובוודאי תירץ הרב בית דוד נראה נכון. דאל"כ מה נשיב לנדה ועיין ברכי יוסף קע"ט דהביא נוסחא אחרת בגמרא דערוכין דל"ק מידי. ושוב ראיתי באגורה באהליך שתירץ כמו שתירצתי ע"ש בדף י"א ועיין מגן שאול סימן ל"א. מקום שמואל בחדושים י"ד דף כ"ט:

קמ"ל הנ"מ צערא דממילא אבל הכא כו'. איבעי ליה ליתובי דעתי'. עיין ברא"ש ובט"ז סימן תר"מ. ובעדות ביעקב סימן ב'. ובגט מקושר דף קי"ד:

אביי אמר משום יחוד. שער יוסף סימן ג' ה' ע"ד:

חתן כו' פטור מן התפילין. שאגת ארי' סימן ל"ז:

רשי' שחל שביעי שלהן כו' שמעי' מניה שהעוסק במצוה עיין למנצח לדוד ל"ג ע"ד:

תוס' ד"ה מישאל ואלצפון. עבודת ישראל קס"ד:

תוס' ד"ה שחל שביעי שלהן. מרכבת המשנה ח"ג פ"ו דקרבן פסח ה"ב:

דף כו.

משום ר' שילא אמרו חתן פטור כו' שופרא דיעקב. יצחק ירנן ט' ע"ב.

כותבי ספרים תפילין ומזוזות. עיין בארוכה ברכי יוסף א"ח כ"א:

הוה גני ארקתא דנהרא אמרי אנן שלוחי מצוה אנן ופטורים. ושמעתי מקשים למ"ש התוס' בתחילת פרקין בשם הירושלמי דטבי עשה כדי שלא לדחוק החכמי' והא דלא יצא חוץ לסוכה משום שרצה לשמוע דברי חכמים דא"כ איך אמר ר"ג ראיתם טבי עבדי שהוא ת"ח ויודע שעבדים פטורים מן הסוכה ודילמא לעולם הוה סבר עבדים חייבים והא דישן תחת המטה משום שהוא פטור דהעוסק במצוה לשמוע דברי תורה כמו רב

חסדא ורבה בר רב הונא דגני ארקתא דנהרא ומתרצם דאי חייב בסוכה לא הי' פטור משום לשמוע דברי חכמים דעבד פטור מתלמוד תורה ואינו מוכרח דהא רוב פוסקים דבדינים שלהם נשים חייבות וה"ה עבד אלא שלזה י"ל דדילמא לא הוי עסקי בדינים השייכים לעבד אבל אעפ"כ לא נהירא דבוודאי אע"פ שאינו חייב מצוה הוא והרי גוי העוסק בתורה הרי הוא ככה"ג. ולכן נראה דוודאי קשה על החכמים בעצמם איך ישבו בסוכה ולמה הלא הי' פטורים מפני ת"ת שבאו לקבל פני ר"ג ואין לומר דלחכמי' רויחי להו עלמא זה לא ניתן להאמר כי משום טבי לבד הי' המקום דוחק ובע"כ צ"ל לפי שהי' יכולים לקיים שניהם לא ביטלו מצות סוכה לא מבעי' לדעת הרא"ש והתוספות דבאפשר לקיים שניהם חייב לקיים שניהם פשיטא אלא אפילו לדעת הסוברים דפטור מכל אפילו אפשר לקיים שניהם וודאי מצוה איכא והך דהכא רב חסדא ורבה בר רב הונא בע"כ צ"ל שלא הי' להם מקום בסוכה אם לא בדוחק דבלא"ה קשה למה גנו ארקתא דנהרא ולא נכנסו לבית ובע"כ צ"ל דלא מצאו לפי שבשבתא דרגלא הי' העם רב וקמ"ל אע"ג דמתחילה כשיצאו ממקומם לבי ריש גלותא הי' יודעים שצריכים לבטל ממצות סוכה וללון בארקתא דנהרא הי' עושים כיון שהם שלוחי מצוה אבל בלא"ה הי' נשארים במקומם ושוב ראיתי בריטב"א שכתב שלכן גנו ארקתא דנהרא כדי שיהי' יכולין להיות בהשכמה אצל הדרשה. ומשמע דאם לא עשו כן הי' מבוטלין:

משום בקי כו' משום סירחא דגרגשתא וכתב בזרע אמת דף צ"א ע"א דלכאורא משמע דוקא שינה התירו אבל לא אכילה וקשה לפמ"ש הפוסקים כיון דאינה ראוי לשינה אף לאכילה אינו יוצא א"כ הא בטל שם סוכה מניה וא"כ הוה לן למפטרה אף מאכילה אלא וודאי כל שאינו ראוי לדידי' דוקא אבל לאחרים ראוי שאינם מצטערים בצער קטן כזה שפיר מקרי סוכה אף לענין אכילה ולע"ד אינו ראי' דעד כאן לא אמרינן דצריך שיהי' סוכה שראוי לכל אלא בתחילה צריך לעשות סוכתו שתהי' ראוי לאכילה ולשינה אבל העושה סכתו בתחלה במקום שאינו ראוי לכל לא שמיה סוכה אבל העושה סוכתו ראוי לכל ואח"כ נולד לו סיבה שבגללה הוא מצטער בדבר אחד שפיר מקרי סוכה ראוי כי אנוס הוא בדבר הזה ואם נאמר כיון שמצטער משינה יפטור גם מאכילה א"כ מי שאכל שום וריחו נודף והנה הוא עצמו כתב דהרא"ש סבר דאף מאכילה הי' מצטערים ובוודאי שהחכמים הללו לא הי' עושין סוכתם בתחלה במקום שהי' בקי או סרחון אלא שאח"כ נולד ואפי' לפמ"ש הר"ן שמעיקרא הי' טוחין בגרגשתא קרקע הסוכה י"ל שהוא לא עשה כן אלא אחרים או שלא הי' יודע שאינו יכול לסבול:

רבא לטעמי' מגן שאול בלשונת דף מ"ב ע"ד:

מצטער פטור מן הסוכה. ברכי יוסף קע"ט. עדות ביעקב סימן ב':
שינת ארעי. מרכבת המשנה ח"ב פ"ד דתפילין ה"ו:
לא שינת קבע ולא שינת ארעי. עיין קידושין מ"ח ד"ה הא במיא. ועיין זקן שמואל דף ג'. מטה יוסף ח"ב חא"ח סימן ד':
רש"י שומרי גנות. לחם יהודה ל"ה ע"ב:
תוס' ד"ה חתן פטור מק"ש. פרי האדמה ח"ג דף ע"ב. חוות יאיר סימן ס"ו וסימן ע"ד סימן ע"ה. יד אהרן א"ח סימן ל"ח בהגהות ב"י. רצוף אהבה שביתות י"ט נ"ז ע"ג:
תוס' ד"ה פרצה קורא לגנב. לאו משום דלית ליה לרבא דהא ברייתא היא לקמן והקשה בזרע אמת דף צ"ט ע"ג דלמה להו להביא ראי' מלקמן הא ממקומו הוא מוכרע דאית ליה לרבא דרשא זו דהא אמר מצטער פטור וטעם מצטער משום תשבו כעין תדורו כמ"ש התוס' בסמוך ובאמת י"ל דהתוספות כתבו כן דטעם מצטער משום תשבו כעין תדורו אלא משום דמוכח דרבא ס"ל הכי מכח הברייתא אבל אי לא הוה מוכח מן הברייתא באמת הוה אמרינן טעם אחר על מצטער. ועוד יש לומר דוודאי לענין תשבו כעין תדורו יש חילוק בכמה ענייני דירה וא"כ י"ל לענין מצטער ולענין הולכי דרכים וודאי אמרינן תשבו כעין תדורו אבל שצריך שיביא שם כל כליו כמו שהוא טעם אביי לזה לא אמרינן תשבו כעין תדורו לכן כתבו התוספות דמוכח מברייתא דלקמן דאף לענין כלים אמרינן כן דהרי אמרינן הי' לו כלים כו' וזה נ"ל האמת בכוונת התוספות. ומ"ש הרב זרע אמת הוא דרך רחוק:
תוס' ד"ה אבל. מרכבת המשנה ח"ב פ"י דתפילין הט"ו:

דף כו:

הילדים לעולם חולצין מפני שרגילין בטומאה ופירש קס"ד שמא יראו קרי שההרהור מצוי בהם. בבשמים ראש סימן כ"א תמה על רש"י דא"כ לפי האמת אין בקרי ובהרהור איסור בתפילין רק שלא ישמש וזה לא יעלה על הדעת דוודאי יותר יש גנאי בראיית קרי מהפחה ורש"י עצמו פירש בבמה טומנין שלא יישן בהם שלא יראה קרי ע"כ פירש שם דהא דאמר בעל קרי אסור הי' סבור שאפילו לאחר טבילה אסור ע"ש בארוכה והנה לכאורא יש לומר דוודאי אין חילוק בין משמש לרואה קרי כמ"ש בבשמים ראש רק הכא חששא בעלמא דהא לאו וודאי הוא שיראו קרי בשינה מחמת הרהור וכי כל האנשים רואה קרי מחמת הרהור ומה"ת לאסור בשביל זה אם לא דבעל קרי אסור בתפילין ומתרץ בנשותיהן עמהן דחששא קרובה היא שישמש ולכן חששו אבל משום ראיות קרי לא

חששו אמנם הריטב"א כתב להדיא דמדלא דחי דלעולם מותר בתפילין לאחר שראה קרי אבל בעודו רואה קרי אסור שמעינן דמ"ד בעל קרי מותר להניח תפילין אפילו בעודו רואה קרי קאמר ובע"כ צ"ל להריטב"א דהפחה גרע מרואה קרי בלי תשמיש דדוקא חשמיש ממש אסור וכן הפחה דומה לגדולים אבל קרי בעלמא לא ובע"כ צ"ל כן דא"כ בית שיש בו ס"ת אסור לישן בו שמא יראה קרי ובפרטות ילדים אסורין דניהי דמשני בעל קרי מותר בתפילין עכ"פ בס"ת שאסור לשמש ה"ה שאסור לישן וזה לא שמענו שאסור לישן בחדר שיש בו ס"ת גם התוספות שם בשבת מ"ט נראה שחולקים על רש"י שם שכתב שלא יישן משום קרי וכתבו הם דלקרי לא חיישינן דבעל קרי מותר בתפילין ובע"כ דס"ל כמ"ש הריטב"א דאפילו עודו רואה קרי מותר בתפילין וכ"כ הרשב"א שם כדברי התוספות והריטב"א דלקרי לא חיישינן וא"כ דעת רש"י כאן כהתוס' והרשב"א והריטב"א ואין כאן תימא:

תוס' ד"ה נטלו. דברי אמת קונטרסי' צ"ו ע"ד. ידי משה קס"א קס"ב בני יעקב בהשגותיו רכ"ה ע"ג. ועיין מטה יוסף ח"ב דף ה' ע"א. ועיין מה שכתבתי ביומא:

דף כז.

ר' אליעזר אומר י"ד סעודת חייב אדם לאכול בסוכה ויש לדקדק למה נקט י"ד סעודת הא בכל ז' ימי סוכת אי אפשר בלא שבת וחייב בג' סעודת וא"כ הוה ט"ו סעודת וכן הקשה בפני יהושע ובשער המלך והנה התוספות בברכות דף מ"ט הקשה למה אמר הגמרא אי בעי אכל הא חייב לאכול פת בי"ט ותירצו דעכ"פ מצד הסוכה אין חיוב והקשו מאי נ"מ אי חייב מצד י"ט אי מצד סוכה הא עכ"פ חייב לאכול וכיון שצריך לאכול צריך נמי לאכול בסוכה ותירצו דנ"מ לענין ירדו גשמים דמצד סוכה פטור נמצא לפ"ז הא דקאמרו רבנן חוץ מליל י"ט הראשון כוונתם אפילו ירדו גשמים צריך לאכול בסוכה כמו שהוא דעת הרבה פוסקים מעתה י"ל מדרבנן נשמע לר"א כשם דלרבנן חייב בליל ראשון והחיוב אפילו ירדו גשמים ה"ה לר"א דהחיוב בי"ד סעודת החיוב ג"כ אפילו אם ירדו גשמים אבל החיוב דסעודה ג' ניהי דחייב לאכול עכ"פ בירדו גשמים פטור כמו אליבא דרבנן בשאר הימים אף שחייב לאכול פת מ"מ אם ירדו גשמי' פטור מלאכול בסוכה ולהכי לא נקט ר"א ט"ו סעודת כיון דאלו י"ד סעודת חייב אפילו בירדו גשמים משא"כ בסעודה ג' אך תירוץ זה נכון לפמ"ש התוס' בברכות אמנם התו' כאן לא ניחא להו בהך תירוצא שהרי תירצו דה"ק אי בעי לא אכל כלל פת רק ממיני תרגימא ובאמת לכאורא זה התירץ דוחק אלא דלא ניחא להו בתירוצם דברכות משום דסברי

דלילה הראשונה אפילו ירדו גשמים פטור וכמו שהוא דעת הרשב"א ושאר פוסקים וא"כ ה"ה לר"א בכל י"ד סעודות והדרה קושיא לדוכתיה למה לא נקט ט"ו סעודות. איברא לכאורא י"ל תירוץ אחר שעולה אפילו לפי התוספות כאן משום דשיעור סוכה הוא יותר מכביצה ואם אכל פחות מכאן פטור לאכול בסוכה ושיעור ג' סעודות בכזית וא"כ פטור לאכול בסוכה וא"כ להכי לא תני ר"א ט"ו סעודות כי אלו י"ד סעודות (אע"ג דאפשר לומר דסגי בהו בכזית מ"מ חובה באכילתם בסוכה מצד חיובם בעצמם) חייב עכ"פ לאכול בסוכה משא"כ סעודה ג' אי בעי לא אכל בסוכה כיון דלית ביה כשיעור שחייב לאכול בסוכה איברא דיש לדקדק לכאורא באיזו סברא פליגי התוספו' דהכא עם התוספות דברכות דהתם סברי דחייב לאכול לילה הראשונה אפילו אם ירדו גשמים והתוספות דהכא פטרו והנראה לפמ"ש מהרש"ל בדברי רש"י דהא דילפינן ט"ו מחג המצות היינו לענין שחייב עכ"פ לאכול. אבל לא שחייב לאכול בסוכה אלא דממילא כיון שמחויב לאכול מחויב ג"כ לאכול בסוכה (וזה בוודאי נלמד מתשבו כעין תדורו) א"כ פשיטא דאם ירדו גשמים פטור דמה"ת לחייבי' לאכול בסוכה ואי משום שהוא אכילה של חיוב אטו מי שנדר לאכול בסוכת כמה אכילת א"כ הם ג"כ חיוב אטו מי חייב לאכול בירדו גשמים בסוכה דוקא אלא אוכל חוץ לסוכה ומקיים נדרו אמנם לפמ"ש מהרש"א דהכי הוא ממצה מה התם חייב לאכול פת מצה אף הכא חייב לאכול בסוכה א"כ כיון דגם החיוב של סוכה נלמד מהתם פשיטא דאפי' ירדו גשמים חייב א"כ התוס' דהכא סוברים כשיטת מהרש"ל ולהכי פטרי לילה הראשונה בירדו גשמים והתו' דברכות סוברים כשיטת מהרש"א ולהכי שפיר מחייבו בירדו גשמים. אלא לכאורה מהרש"א לשיטתו אזיל שכתב דהא דכתבו התו' דלר"א משלים במיני תרגימא בשאר ימים זו לשוטתם דסברי דלילה הראשונה לא מהני השלמה ולפיכך לא גריס במשנה ליל י"ט הראשון ובוודאי כוונת מהרש"א דאפילו בפת לא מהני השלמה ללילה הראשונה דאל"כ למה צריך לגרוס י"ט אפי' גריס ליל י"ט הראשון נמי ניחא ונאמר דליל י"ט הראשון מהני השלמה בפת דוק' ובשאר הימים אפי' במיני תרגימא והא דקאמר משלים במיני תרגימא אשאר ימים קאי דאלו לילה הראשונה בפת דוקא ובשאר ימים במיני תרגימא אפילו ונקט מיני תרגימא לרבותא דבפת פשיטא דיצא אלא וודאי צ"ל דלילה הראשונה לא מהני השלמה כלל כיון דילפינן מליל פסח החיוב לאכול בסוכה א"כ מה התם לא מהני השלמה כיון דנלמד החיוב דוקא בסוכה ועל סוכה לא מהני השלמה כמו שהקשה הגמרא והאר"א י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה ואפילו אם נאמר כסברת הריטב"א דדון מינה ואוקי באתרא אעפ"כ לא מהני השלמה כיון דעיקר הילפותא על סוכה קאי.

ובלא"ה דברי הריטב"א צ"ע דבחולין דף ק"כ מוכח דר"א סבר דון מינה ומינה אמנם לשיטת מהרש"ל דעיקר ילפותא דחייב לאכול אבל בסוכה לא נלמד מפסח א"כ שפיר י"ל דמהני השלמה ללילה הראשונה כיון שאין החיוב לאכול בסוכה אלא דהשלמה הזאת בפת דוקא ובמה שאמר הגמר' במיני תרגימא אשאר לילות קאי וא"כ שפיר יש לגרוס במתני' ליל י"ט הראשון ודלא כמהרש"א וזה ג"כ דעת הרב תי"ט שכתב על דברי התוס' דהא דקאמר ליל י"ט הראשון לרבותא דאפ"ה מהני השלמה ולפי דברי מהרש"א דבריו תמוהין דהא לא מהני השלמה אלא וודאי צ"ל דסבר כשיט' מהרש"ל כאשר כתבתי ושפיר מהני השלמה ובלא"ה דברי מהרש"א צ"ע אי גרסינן במתני' י"ט הראשון ומליל י"ט הראשון לא קאמיירי ר"א דגם הוא מודה דלא מהני השלמה א"כ מה מהדרו רבנן אין לדבר תשלומין וע"ז נאמר מעות הא לדידהו לא מחייב כלל ואיך שייך תשלומין בדבר שאינו חייב כלל ומאי מעוות עשה אמנם אי אלילה הראשונה קאי דהוי חיוב ניחא:

ולפמ"ש יובן מ"ש התוספות בד"ה והא אר"א דמחייב לאכול בסוכה פריך דנתקשו בו המפרשי' בביאורו ועיין רצוף אהבה ויד אליה. אמנם לפמ"ש דבריהם נמשכו למה שכתבו בדיבור הקודם דלכאורא אפשר לפרש דקושיות הגמרא היא למה אר"א ליל י"ט הראשון הא לכל י"ד סעודת בעי השלמה ועיין בריטב"א אמנם הא תינח אי גרסינן במתניתין ליל י"ט הראשון. אבל לפמ"ש מהרש"א דלא גרסינן רק י"ט הראשון אי אפשר לפרש כן (ולומר דקושיות המקשן אימי חה"מ וודאי דוחק דבזה אי אפשר לטעות ולחלק משא"כ בין לילה הראשונה לשאר סעודת וודאי דיש לחלק) מעתה שפיר כתבו התוספות לפמ"ש בדיבור הקודם דפירש אי בעי לא אכיל היינו פת ולא כמ"ש בברכות הפירוש דאי בעי לא אכל והיינו משום דסברי כאן דאם ירדו הגשמים בלילה הראשונה דפטור וכשיטת מהרש"ל. ועתה שפיר יש לגרוס לילה הראשונה וא"כ הוה אפשר לפרש דזה קושית הגמרא וכמ"ש הריטב"א לכן הוצרכו לפרש אהא דמחויב לאכול בסוכה פריך אמנם לפי שיטת התוספות דברכות דבירדו גשמים לילה הראשונה חייב והיא שיטת מהרש"א א"כ לא גרסינן כלל לילה הראשונה ופשיטא דאין לפרש כך ולא הוה צריך התוספות לפרש דהקושיא היא מסוכה דפשיטא דאין לפרש בענין אחר מעתה לפ"ז התוספות הוצרכו לדחוק בלשון אי בעי לא אכל משום דלא אפשר להו לפרש כסברת התוספות בברכות משום דסברי כשיטת מהרש"ל ולפי זה אם ירדו גשמים פטור לילה הראשונה אך לכאורה קשה דלא הוצרכו התוספות כאן לדחוק בלשון אי בעי לא אכל ונפרש כמ"ש בברכות ואי משום קושיא מאי נ"מ כיון דירדו גשמים פטור הוא שפיר נ"מ כיון דאינו חייב לאכול מצד סוכה רק מצד י"ט א"כ אינו חייב לאכול רק כזית ופטור מן

הסוכה וכן הקשה בלשון לימודים ובשער המלך וע"כ צ"ל כמ"ש בשער המלך כיון דהוה סעודת חיוב הוה כקבע ואע"ג דלא הוה אלא כזית חייב לאכול בסוכה (ומ"ש לעיל מנודר יש לחלק) וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה ט"ו סעודת הוה ליה למחשב כיון דהוה סעודת חיוב אע"ג דלא אכיל אלא כזית חייב לאכול בסוכה וצ"ל דבאמת התוספות לר"א באמת חייב לאכול הי"ד סעודות בסוכה אפילו פחות מכביצה דכך חייביה רחמנא אבל סעודה ג' לא חייב בפחות מכביצה בסוכה כיון דמתשבו כעין תדורו נפקא ודוקא ב' סעודת אדם רגיל לאכול ביום אבל לא ג' ולהכי לא מנה ר"א ט"ו סעודות. ולפ"ז יש ליישב למה באמת תלמודא דידן חולק על הירושלמי ולא נפקא ליה נמי מגז"ש דמילואים מתשבו דהא בלא"ה צ"ל לכ"ע הך גז"ש לענין סוכה שיהי' נוהגת בלילות כבימים כדאיתא לקמן דף מ"ג אלא וודאי צ"ל דלהכי נפקא ליה תלמודא דידן מתשבו כעין תדורו לתרץ הך קושיא דאלו לשיטת הירושלמי קשה לחשוב ט"ו סעודות וא"ל כתירוץ התוספות בברכות דקשה מאי נ"מ וא"ל אם ירדו גשמים דהירושלמי סבר כשיטת מהרש"ל ופוטר אם ירדו גשמים ולפיכך הביאו התוס' הירושלמי להכריח סברתם שכתבו בדיבור שאחר זה בפירוש אי בעי לאכול ולא כמ"ש בברכות דאלו לפמ"ש חייב בירדו גשמים ותלמודא דידן בע"כ לא סבר כן דקשה כיון דהירושלמי למד מהך גז"ש דמלואים למה תלמודא דידן נמי לא יליף כן וצ"ל דקשה לתלמודא דידן א"כ לחשב ט"ו סעודת דהיינו סעודה ג' נמי ולכן הוצרכה התלמודא דידן ללמוד מתשבו כעין תדורו וא"כ סעודה ג' אינו חייב לאכול בסוכה אמנם לסברת התוספות בברכות הדרא קושיא לדוכתיה נילף מגז"ש דמלואים כיון דבלא"ה צ"ל הך גז"ש ואי משום קושיא נחשב ט"ו סעודות הא בלא"ה לא קשיא כאשר כתבתי לעיל דסעודה ג' פטור בירדו גשמים לר"א אלא וודאי צ"ל דאפילו בשאר סעודת אי ירדו גשמים פטור וה"ה לילה הראשונה וא"כ צ"ל הפירוש אי בעי לא אכל היינו לא אכל פת וא"כ זה הדיבור הקדמה לדיבור שאחר זה ומישך שייכא בהדדי:

י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה. שאגת ארי' סי' ק"ב: שער המלך ח"א פ"ט:

ועוד אמר ר"א. מגילת ספר עשין כ"ט ע"ג:

תוס' ד"ה תשבו. באר יעקב קל"ב ע"ג. ק"מ ע"ג:

תוס' ד"ה והאר"א. יד אליה ל"ג. רצוף אהבה:

תוס' ד"ה במיני תרגימא. יד אהרן א"ח סימן רצ"א בהגהות ב"י:

דף כז:

דכתיב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת. ועיין רש"י ותוספות וכתב הריב"ש דוודאי בין לרש"י בין לתוס' של שותפות עדיפא משאולה ואע"פ של שאולה פסולה של שותפות כשירה אבל אי של שותפות פסולה שאולה וודאי פסולה ולכן הוצרך רש"י לשיטתו לומר דאין מגיע לכל אחד פרוטה דאי הוה מגיע לכל אחד פרוטה א"כ הוה סוכה של שותפות ושפיר קאמר כל האזרח ישבו בסוכות דהיינו סוכה של שותפות אבל שאולה לעולם פסולה אמנם כיון דלא מגיע פרוטה א"כ לא הוי של שותפות אלא שאולה ומוכח דשאולה כשר אמנם התוס' ס"ל ניהי דשותפות מסברא עדיפא אעפ"כ אין ממעטי שאולה מלך דלא הוי לך שותפות נמי ממעטינן כיון דלא הוה כולו לך וא"כ לא הוי צריך רש"י לומר דאין מגיע פרוטה דאפילו אי מגיע פרוטה נמי לא הוי יוצאין אי ממעטין שאולה ומדחזינן דלא ממעטין שותפות ה"ה דלא ממעטין שאולה וע"ש בארוכה בסימן שמ"ז ובכנסת הגדולה מהדורא קמא קי"ט ובמחזיק ברכה א"ח קי"ז ע"ג:

למעוטי גזולה. עיין לקמן ל"א ד"ה אבל גזל:

מעשה בר"א שהלך לקבל פני ר"א בלוד. שנות חיים ק"א. מנחת בכורים. תולדת יצחק:

חייב אדם לקבל פני רבו. ודברי הרמב"ם. זכרון יוסף י"ג ע"ג. אהבת עולם:

רש"י אינך משובתי הרגל. תולדת יצחק:

רש"י משבח אני את העצלנים. אהבת עולם:

תוס' ד"ה כל האזרח כו' כדברי תוספות אלו כתב הרשב"ם בב"ב דף קל"ו ע"ב בלשון יותר מבואר ועיין בתשובת הרא"ש כלל ל"ה. ועיין בארוכה על התוספות בלשון לימודים א"ח דף ח' ע"ד ט' קהלת יעקב אלגאזי מ"ד ע"ג דברי אמת בקונטרסים ח' ע"א ובריב"ש שמ"ז. ובכנסת הגדולה מהדורא קמא קי"ט:

דף כח.

נשים כו' פטורת מן הסוכה. עיין פסחים ק"ח ד"ה שאף הן הי' באותו הנס:

ת"ר אזרח זה אזרח. הליכות אילי דף ל"א. שמע שלמה ט' בא:

האזרח להוציא את הנשים. עץ חיים אמור נ' ע"א:

כל לרבות. מנחות נ"ו ד"ה אמר מום:

למימרא דאזרח בין גברי בין נשי ביבין שמועה דף ק"ב הקשה דלמה לא מתרץ הגמרא הכא מענינא דקרא והכא מענינא דקרא גבי סוכה בע"כ לפטור אתא דאי לחיובי' נילף

ט"ו מחג המצות וגבי יוה"כ לחיובא דאי לפטור מצות שהזמן גרמא הוא לכך בע"כ לחיובא אתא והנה מ"ש הרב משום דהוה מ"ע שהז"ג לשיטתו אזיל מה שכתב בשמע שלמה דאף דאיכא עונש ואזהרה י"ל דפטורת מן העשה ולהכי איצטריך קרא לחייביה אמנם אי נאמר כל היכא דאיכא עונש אף על עשה חייבים ליכא למימר הכי. ועיין בשער המלך ח"א דף ט' ע"ג שהאריך בזה וגם אני הארכתי במקום אחר בזה אמנם לפי האמת דאתא לתוספות עינוי וודאי י"ל כן והי' יכול לומר דסוכה קראי כשם דאיצטריך הלכתא ה"נ צריכין לקרא דמ"ש אלא צ"ל דבלא"ה היתה קבלה בידם דהלכתא היא:

הלכתא נינהו התוספות גרסי היא דהא חדא הוה רק הלכתא ובע"כ צ"ל כן דאי גרסינן הלכתא נינהו א"כ משמע דתרווייהו הלכתא א"כ מאי בעי הי קרא והי הלכתא דהא קאמר דתרוייהו הלכתא ומשמע לפ"ז דהתוספות גרסי הכא רבא ולא רבה ורבא הוא ידע דסוכה הלכתא כמו שאמר בסמוך דאי הוה גרסי רבה מ"ש מההיא דנידה. ועיין בריטב"א דגריס הלכתא נינהו ואפשר דהוה גריס רבה. ועיין בלימודי ה' לימוד ס"ו:

דף כח:

השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין מטה אשר סימן י"ט:

סוכה הלכתא ויוה"כ קרא. עיין יבין שמועה דף ק"כ ומ"ש בסמוך וכן משמע בריטב"א דקבלה היתה ההלכתא ועיין לימודי ה' לימוד ס"ו. ובראש דוד להרב מהרי"ד אדולאי נר"ו:

לרבות את הגרים הא דהוצרך הכי לרבות את הגרים טפי עיין בקרבן חגיגה דף מ"ד ורש"י בחומש פירש ע"פ התורת כהנים בישראל לרבות הגרים והמפרשים הקשו עליו דזה סותר גמרא דילן ואפשר דרש"י בחומש לא הוה גריס כן כאן בגמרא כמ"ש הריטב"א דאיכא דלא גריס ליה רק התוספות כתבו כן וש"מ לפי דבריו דברוב נוסחאות לא הי' כתוב אע"פ שמדברי רש"י כאן נראה דהוה גריס ליה ולמאן דגריס אפשר לומר דלא דריש הא ולהכי איצטריך למילף מבישראל אבל הך ברייתא דדריש הא דקאמר האזרח להוציא את הנשים וש"מ דדריש הא וא"כ למסקנא דהלכתא היא הא ל"ל לכן הוצרך לומר דאתא לרבות את הגרים ולפ"ז דתנא דת"כ לא דריש הא א"כ י"ל גם גבי יוה"כ לא דריש ה' וס"ל דתוס' עינוי לאו דאורייתא וכמ"ש רש"י בפסחים ס"ח ומעתה מתורץ מה שהקשה בשער המלך דף כ"ח ע"ד לרש"י דאם נאמר דאיכא מ"ד דלית ליה תוספות עינוי מדאורייתא א"כ כדמוקי הגמרא לתוספות עינוי ה"ל להקשות הניחא למ"ד תוספות עינוי מדאורייתא אבל למ"ד תוספות עינוי מדרבנן קשה ולפמ"ש הנה ניחא דהך מ"ד

דסבר תוספות עינוי מדרבנן לא דריש ה' אבל הגמרא הקשה להך ברייתא דדריש ה' ובע"כ צ"ל להך ברייתא דתוספות עינוי דאורייתא כנ"ל נכון ועיין ברכי יוסף א"ח קע"ח ע"ב. רוח אלי' בשיטתו לקדושין י"א ע"ב. סם חיים בדרשות מ' ע"א מחזיק ברכה א"ח קי"ט ע"ב לשון ערומים בלשונות הרא"ם כ"א ע"ד:

לא נצרכה אלא לתוספות עינוי סוגיא דידן אישתמיטתי' ליה להרב המובהק בעל פני יהושע בביצה דף ל' דטרח להביא עצות מרחוק מהיכן נשים חייבו' בתוספות עינוי ואחר המחילה רבה לא זכר שם סוגיא דידן. ועיין שער המלך ח"א דף ט' ודף כ"ח ע"ד סם חיי בדרשות מ'. גט מקושר קט"ו. יצחק ירנן. רוח אלי' בשיטתו לקדושין ט' ע"ג. בית ישחק דף י"ג:

משלו משל למה הדבר דומה לעבד שבא למזוג כוס לרבו משכנות יעקב רי"ג ע"ב:

איני והאמר רבא והקשה ביבין שמועה דף יו"ד ע"ב דמאי מקשה מרבא על הברייתא ותירץ כיון דברייתא ראשונה נמי לא אמרה ומשנן בסוכה א"כ ברייתא שנייה אינו עיקר. ועיין בשבת דף קכ"ב ששם מצינו ג"כ כה"ג ושם א"א ליישב על דרך זה ועמ"ש שם:

דף כט.

מאני' משתי' במטלתא מאני מיכלי לבר ממטלתא. עיין רש"י ותוספות ונראה וודאי דעת רש"י דמאני מיכלי קרי לקערות שדרך לאכול בהן ואעפ"כ צריך להוציא חוץ לסוכה לאחר שאכל משום מיאוסתא ולא ניחא ליה לרש"י למימר משום תשבו כעין תדורו דהא וודאי הני קערות רגילין להיות במקום דירה שהרי אוכלין בהן וליכא למעטינהו מכעין תדורו וגם לא ניחא ליה לרש"י לפרש בשאר כלים שאין אוכלין בהן דהנהו ס"ל לרש"י לאו בכלל מאני מיכלי הוא דדומיא דכלי שתיה הם כלי אכילה. מה כלי שתיה שותין בהם עצמם. וא"כ הרבותא דא"צ להוציאם הוא דוקא אחר האכילה ושתי' דאי בשעת אכילה ושתיה פשיטא דהא צריך להם א"כ ה"ה נמי מאני מיכלי נמי פרושו כך היא שאוכלם בהם עצמן וצריך להוציאן לאחר אכילה דוקא משום מאוסותא. אמנם היש מפרשים שהביא התוס' ס"ל דרבא על הברייתא קאי דקאמר תשבו כעין תדורו כיצד הי' לו כלים נאים ומשמע דבא לפרש איזה כלים שיעלם מכח תשבו כן תדורו ואיזה כלים שלא יעלם וכן מבואר בספר תמים דעים סימן קפ"ב שהביא שם דברי ר"ת מספר הישר שהם פירש הי"מ ולפ"ז הי"מ וודאי אינם מודים לרשי' דקערות אסורים משום מאיסותא כיון דלא נזכר בגמרא וגם נראה דרשי' אינו מודה לפירש ר"ת משום דגם זה לא נזכר בגמרא ואע"ג דאמר בגמרא הי' לו כלים נאים היינו דמצוה להדר סוכתו בכלים נאים לא

מפני זה יש איסור להביא כלים אחרים כל שאין בהן משום מיאוס דכן דרך הוא לפעמים אף בביתו. ועיין במרכבת המשנה אלפאנדרי ובברכי יוסף קי"ח שהאריכו בזה ועיין בר"ן שהביא בשם י"מ דמאני משתיא צריך דוקא בסוכה ומאניה מיכליה אין צריך דוקא בסוכה. אבל אם ירצה רשאי להניחם בסוכה ואח"כ הביא (פירוש רשי' ותוס') דאינו רשאי להניחם בסוכה וכתב דהרי"ף סבר כן מדכתב בס"פ לולב וערבה דמעייל מאני אוכליה ופסיל ליה והקשה בס' זרע אמת חא"ח דף ק' דדברי הר"ן סתרי זה את זה דכאן מדכתב הרי"ף סבר דאסור להניחם מדאמר פסול לי' ש"מ דפסיל ליה ממש קאמר ולקמן ס"פ לולב וערבה כתב דלא פסיל ממש קאמר דבזמנו אין נפסל בכך ותו איך אפשר לומר פסול ממש דסוכה קטנה בנר איך אפשר למפסל. והנה וודאי מה שהכריח מנר ל"ק דכבר כתב הרז"ה לקמן דנר פוסל בסוכה קטנה מפני שהיא מפחת השיעור והבין הרז"ה בדברי הרי"ף לפסול ממש קאמר וכן הבין הריטב"א אמנם הרמב"ן במלחמות כתב דוודאי לא פסול ממש קאמר הרי"ף אלא להכי קורא פסול שהוא פסול שהוא מוציא מתורת דירה ועושה אותה כמו מוקצה שבבתים כמו פסל היוצא מן הסוכה ופסולת גורן ויקב וכהנה רבים וא"כ דברי הר"ן פשוטים דבשלמא אם הרי"ף סבר דבזמנו אין רשאי להניחם בסוכה שפיר שייך לשון פסול שע"י זה עושה אותה מוקצה אבל אם נאמר דגם בזמנו רשאי להניח רק שאינו חיוב א"כ לא יצדק לשון פסול דמאי מוקצה עושה בזה כיון שכן דרך בכל החג ובוודאי דהנך מפרשים לא גרסי בגמרא פסליה ליה וכן בנוסחתינו ליתא ואפשר דגם הריף לא גריס כן רק הוא מפרש כן. מעתה ל"ק כלל על הנך מפרשים מלשון פסול ובגופי הלכות דף מ"ב הניח בצ"ע ול"ק ואינהו סברי דעכ"פ היכר' הוי כמ"ש שם הריטב"א:

שרגא במטללתא כו'. עיין מחזיק ברכה קי"ז קי"ח ע"ד. ובגופי הלכות מ"א ע"ד ולשון רש"י במחזיק ברכה שם:

איבעיא להו מי שפך למי. שו"ת הרשב"א סימן נ"ז:

עד שיאור ויעלה עמוד השחר תרתי. עיין ברמב"ן ומלחמות וביבין שמועה דף י"ב ע"ב:

על ד' דברים חמה לוקה ולשון רש"י אמרי שפר להמר"א נ"ח:

פרק שלישי

חידושים על הרמב"ם מהלכות לולב מלכי בקודש דף פ"ו:

דף כט:

לולב הגזול כו'. בגמרא מסיק ל"ש י"ט ראשון ול"ש י"ט שני. והקשה בארעא דרבנן סימן ע"ט למה שכתב הט"ז בסימן תרנ"ה דלולב הוה עשה דרבים ודחינן מקמיה אמירה לנכרי שבות דהוה דרבנן ואפילו ביו"ט שני דהוה לולב רק מדרבנן כיון דהוה מצוה דרבים דרבנן דחי אמירה לנכרי דהוה דרבנן דהא מצוה הבא בעבירה לא הוי אלא מדרבנן כמ"ש התוספות לעיל דף ט' וא"כ למה גזול פסול בי"ט ואפי' ביו"ט שני יתכשר דהא עשה דרבים דחה שאר עשה ומכ"ש מצוה הבאה בעבירה דרבנן ע"ש ולא ידעתי למה לא קשה ליה בלא"ה מלבד הט"ז כיון דמצוה הבאה בעבירה דרבנן איך דחו מקמיה מצות לולב ביו"ט ראשון דאורייתא ובע"כ צ"ל דיש כח בידם לגזור כן בשב ואל תעשה ופסלו מצוה הבאה בעבירה ובטלו מפניה כל המצות כיון דחמירי כולי האי א"כ אף אם יהי' מצוה דרבים מה בכך כשם דבטלו מצות עשה גרידא ה"ה דבטלו מצות עשה דרבים ואין לומר דנילף מינה דמבטלי מצוה דרבים בשביל דרבנן הא ל"ק דדוקא כאן שאמר בפירוש וכן גבי שופר אמרו דאין מבטלין מצוה דרבנן הא כל שלא אמרו בפירוש וודאי הדרינן לכללין דמצוה דרבים ובטל דאורייתא וכ"ש דרבנן ואין לדמות גזירות חכמים זו לזו:

קפסיק ותני. עיין תמים דעים סימן רכ"ז:

בשלמא יבש. מרכבת המשנה ח"ב פ"ח דלולב ה"ט:

בעינן לכם משלכם. עיין לעיל ט' ד"ה ההיא:

רש"י יבש דבעינן מצוה מהודרת משום דכתיב זה אלי ואנויהו וכ"כ הסמ"ג ועיין להרא"ם בביאורו ובאמת צריך ליישב מ"ש התוספות דהא לקמן ילפינן כל המינים מאתרוג דבעי הדר ולמה לו למימר לרש"י דטעמא משום זה אלי ואנוהו ואפשר לומר דקשה לרש"י הא דקאמר קפסיק ותני וכו' הדר בעינן ואי ס"ד אהדר דקרא סמיך מ"ש דלכם לא מוקמינן אלא ביום ראשון והדר מוקמינן לכל הימים וכן הקשו הראשונים ובתמים דעים נדחק בזה בסימן רכ"ז ע"ש ולכן סבר רש"י דמה דילפינן שאר מינים מאתרוג היינו דוקא ביום ראשון דהוה דאורייתא אבל בשאר הימים ליכא למפסליה משום הדר כלל אמנם הפיסול משום זה אלי ואנוהו וכן כתב רש"י בגמרא הדר בעינן הידור מצוה שלא נטעי לפרש דאהדר דקרא קאמר והא ליתא דלא נאמר אלא ביום ראשון ולהכי מפרש רש"י משום הידור מצוה דהיינו זה אלי ואנוהו ומה שהקשו התוס' דמשום זה אלי ואנוהו אין לפסול אלא לכתחילה כמו לא אגדו י"ל דדוקא גבי אגודה שבשום יום אינו נפסל בדיעבד אבל הדר דביום ראשון אפילו בדיעבד פסול משום דכתיב הדר והוקשו כל המינים לא

רצו חכמים לחלק וכיון שהצריכו לכתחילה משום זה אלי פסלו הכא אף בדיעבד כדי שלא ניטעי ביום ראשון ובעל המאור וודאי ס"ל כרש"י אלא דנראה דהוקשה לו קושיות התוספות אי משום זה אלי ואנוהו א"כ בדיעבד יכשר לכן כתב הוא משום הקריבהו נא לפחתך וא"כ מפני טעם זה שפיר יש לפסול דיעבד ועיין גט מקושר קי"ט זרע אמת בחידושים סימן נו"ן:

תוס' ד"ה לולב היבש פסול כו' ולא כמו שפי' בקונטרס נראה וודאי דהתוספות הבינו מפירש"י דרש"י נתן הטעם דזה אלי ואנוהו אכל הימים ואפי' ביום ראשון ולכן הקשו על רש"י דהרי הם בעצמם בד"ה בעינן הדר כתבו דהדר בשאר ימים משום הידור מצוה ובלא"ה לא היה פוסלים רק ביום ראשון ואפש' דכוונת התוספות לקמן דהדר דכתבה תורה ביום ראשון נמי הוי משום הידור מצוה. ועיין זרע אמת בחידושים סי' נו"ן ובגט מקושר קי"ט:

באותו דיבור דהא אמרינן לקמן גבי הדס כו' אלמא אין היבשות תלוי בשנים עשר חודש דא"כ דתלוי בשנים עשר חודש הרי כולן יבשין הן כמ"ש מהר"ם לובלין וכן מבואר להדיא בר"ן שכתב אלמא לא תלי בזמן שהרי הזמן שוה לכל העלין כלומר לכל העלין שבאותו בד כולן בני י"ב חודש וא"כ כולם יבשים:

תוס' ד"ה בעינן הדר. עיין זרע אמת בחידושים סי' נו"ן ומה שכתבתי בד"ה לולב יבש:

דף ל.

משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה עיין בארוכה לימודי ה' ק"ו. גופי הלכות קכ"ד קכ"ה:

מכם אמר רחמנא. חולין ה' ד"ה מכם:

מאי דכתיב אני ה' וכו'. גופי הלכות קכ"ד ע"ב קכ"ה:

רש"י מ"ט סתם גוים גזלי ארעא מישראל נינהו ושמא אותו קרקע מישראל הוה. כבר נתקש' המפרשים בדברי רש"י למה צריך לומר מישראל ניהו נמי של גוי הא קיימ"ל גזל גוי אסור מן התורה. ובאמת שקצת נראה שרש"י היה לו הגירסא כן בגמרא ורב הונא אפשר דס"ל דגזל הגוי מותר מן התורה. ואע"ג דהרשב"א בתשובה כתב דאפילו דגוי וכן כתב הרמב"ן במלחמות ה' דגזלי ארעא דגוי אפשר דאינהו לא היו גרסו כך ואף אם נאמר דרש"י לא הוי גריס הכי יש לומר דרש"י סבר ניהי דגזל גוי אסור לא שייך לומר קרקע בחזקת בעליה עומדת דקיי"ל נכסי הגוי הרי הן כהפקר וכיון דאי גזל מניה שוב לאו ברשותיה דמי קאי והקוצץ לא הוה כגזלן לכן הוצרך רש"י לאוקמיה דוקא בנגזל

מישראל אבל לנגזל מגוי לא חיישינן ומה שהקשה בשער אפרים דאם חיישינן שנגזל מישראל הא קיימ"ל ניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממונו וא"כ וודאי דניחא ליה להנגזל למיעבד מצוה י"ל דה"מ כשהוא יודע שיש לו בעלים אחרים ומתכוון לצאת בשל אחרים בזה וודאי אמרינן דבעלים ניחא להו דליעבד מצוה אבל הכא אבונכרי הרי לא ידעו שיש להם בעלים והם קוצצים על דעת לקנות בקציצתם שהרי בע"כ צריכים לכוין לזכות דאי לאו הכי לא הוי שלכם א"כ תיכף בגזילה בא לידם ובלא"ה לא הבנתי איך שייך הכי ניחא להו למיעבד מצוה בממוניה דהא בעינן משלהם דהא כתיב לך ובמה יזכו להם בעלים ובמה יקנו אלו דין תורה. ועיין שער המלך ח"ד ח' ע"ג מחנה אפרים ט' ע"ד שער אפרים ז' ע"ד אדמת קודש ח"א דף ט"ז ע"ב י"ח ע"ג גט מקושר קכ"ז עד קכ"ח:

תוס' ד"ה משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה כו' דברי התוספות וודאי תמוהים כמ"ש מהרש"א דנראה וודאי דהתוספות חזרו בהם ממה שכתבו לעיל דף ט' דמצוה הבאה בעבירה לא הוי אלא מדרבנן דאל"כ למה כתבו דלכם לשאול איצטריך הא לגזול נמי איצטריך כיון דלא הוה אלא מדרבנן אלא וודאי התוס' סברי בכאן דמצוה הבאה בעבירה דאורייתא היא וא"כ למה לא קשה להו מלך דכתיב גבי סוכה למעוטי גזולה לרבנן למה איצטריך ואפשר לומר דהתוספות לא רצו להקשות מלך דגבי סוכה דהא לא מיירי בגזל קרקע אלא שגזל עצים וסיכך בהן ומדין תורה לא יצא כדכתבו התוספות בדף הסמוך וא"כ י"ל דהתם לא קשיא דה"א היכא דכל הדבר בעבירה דוקא כגון שגזל אתרוג וקרבן אבל גבי סוכה דעיקר הסוכה אינו גזולה רק הסכך הוי גזול ה"א דלאו מצוה הבאה בעבירה היא לכן הוצרך התורה לאשמעינן דאינו יוצא בה משום גזול אבל גבי אתרוג וודאי הוי מצוה הבאה בעבירה. ועיין מה שתירץ בשער המלך ח"א דף צ"ח. ועיין ארעא דרבנן סימן שכ"ט. גופי הלכות דף נ"ז ע"ב נ"ח. מרכבת המשנה ח"ב פ"ח דלולב ה"א. מטה אפרים כ"א ע"א. שאגת ארי' סימן נ"ח ודף פ"ג ע"ד. פרי עץ חיים ל"ח ע"ד שמחת י"ט דף קס"ה לימודי ה' לימוד קצ"ד זרע יצחק:

באותו הדיבור ומיהו תימא מפרק כל שעה כו' מכאן מוכח דס"ל להתוספות דאפי' בשוגג לא יצא במצוה הבאה בעבירה דאל"כ מאי קשיא להו מהך דטבל נימא דאכלו בשוגג דמשום מצוה הבאה בעבירה הוה יוצא ואיצטריך קרא דאינו יוצא כיון דהוי טבל אלא וודאי דאפילו בשוגג הוי מצוה הבא בעבירה וכן כתב בגינת וורדים כלל כ"ז כ"ח והביא ראי' מדברי הרמב"ם ופשוט הוא דמוכח כן מדברי התוספות דהכא וכהיום זה ממש בא לידי ספר הלכות י"ט מהרב המובהק מהריט"א וראיתי שכתב כן בדף קע"ו. ועיין מה שכתבתי בשמחת י"ט דף קס"ח ע"ג וכתבתי ע"ז במקום אחר:

תוס' ד"ה כי יקריב. זרע אמת בשו"ת סימן ג'. שדה הארץ פ"ו:
תוס' ד"ה הא קניא ביאוש. לשון לימודי' דף ך' ע"ד. זרע יצחק:
תוס' ד"ה מתוך הכא דוקא שהוא מדרבנן כו' ולפ"ז בי"ט שני במקדש דהוה דאורייתא אף שמואל מודה דפסול כיון ששייך מצוה הבא בעבירה אמנם הרמב"ם כמו שמפרש הרב המגיד סבור דלשמואל אפילו בי"ט במקדש גזול כשר ולא שייך מצוה הבאה בעבירה וכן דעת הרמב"ן במלחמות דפלוגתייהו דהכי בי"ט שני במקדש הוא ע"ש ונראה כי התוספות לשיטתם דסברי דכל מצוה הבאה בעברה מקרבן ילפינן א"כ וודאי אין חילוק בין י"ט ראשון לשני במקדש דכל דהוה מדאורייתא פסול אמנם הרמב"ם והרמב"ן אפשר דסברי לשמואל כי גזול נמי ילפינן מלכם דוקא (וזה הוא מצוה הבאה בעברה) וא"כ כיון דמלכם ילפינן א"כ לא קאי אלא על י"ט ראשון דוקא אפילו במקדש ובזה התוס' וודאי מודים דאי לא הוה ילפינן מקרבן אלא מלכם לא הוה מצוה הבאה בעברה פסול ולדעת הרמב"ם והרמב"ן אתי שפיר דקאמר מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול דלכאורא קשה למאי תליא שאול בגזול אמנם הא אתי לאשמעינן מתוך שיוצא אפילו במקדש בשאול דלכם לא קאי אלא על יום ראשון וממילא יוצא נמי בגזול דנפקא לן נמי מלכם ולא ילפינן מקרבן והא דמקשי ממתניתין הא שאול כשר אימת אלימא בי"ט ראשון שאול מי כשר אלא בי"ט שני הרמב"ן במלחמות כתב דמיירי בי"ט שני דאורייתא במקדש איברא לדעת התוספות קשה דמאי מקשה נימא בי"ט שני דאורייתא מיירי ולהכי שפיר גזול פסול משום מצוה הבאה בעברה וכן הקשה בשמחת י"ט דף קס"ח (ותמהני שלא הזכיר דברי הרמב"ן במלחמות) ונראה דס"ל להתוספות דדחיקא לי' להגמרא לאוקמיה מתניתין בי"ט שני דאורייתא דהרי תנא אחר החרבן הוי כדמוכח לקמן דאמר משחרב בית המקדש התקין ר' יוחנן בן זכאי וא"כ יותר הי' לו לאשמעינן דיני י"ט שני דרבנן ולהכשיר בגזול אי הוה דינא הכי כשמואל דכשר בי"ט שני מדרבנן. ועיין גופי הלכות נ"ח ע"א:

דף ל:

תוספות ד"ה וקרקע אינו נגזלת כלומר אינה קנויה לגזלן כשום יאוש כו' כוונתם דוודאי קרקע נגזלת אלא שאין בו דין שאר גזל דנקנה ביאוש אבל קרקע אין שייך בו דין יאוש דהא בכל מקום דאיתא ברשות בעלים איתא ואין לומר דהא הפקר מהני בקרקע ולכאורא יאוש הוה כהפקר הא ליתא דבשלמא הפקר מרצונו הטוב הוא מפקירה ויוצאת מרשותו וא"כ אח"כ כל הקודם זכה אבל ביאוש דלא אמר רק וי לחסרון כיס או שאמר נתיאשתי

ממנו בזה לא יצאתה מרשותו ולעולם בחזקת הבעלים קיימא ומה שהקשה בכפות תמרים אפילו תהוי נמי יאוש הא קיימ"ל יאוש כדי לא קנה אפשר לומר דאלו הוי יאוש הקרקע עכ"פ מהני דלא להוי מצוה הבאה בעברה לפמ"ש רבה וכשקוצץ הושענא קנה אח"כ ביאוש ושינוי רשות אמנם השתא דאין נגזלות הוה מצוה הבאה בעברה. ועיין ב"ב דף מ"ד כתבו התוספות דיאוש מהני בקרקע ולפ"ז קשה מהכא דא"כ לגזוא אינהו דהא מסתמא הוה יאוש ואפשר לומר דהתוספות שם סברי כקושיות הרב כפות תמרים דיאוש לא קניא או דהתוספות סוברי' דדוקא מדרבנן מהני יאוש אבל לא מדין תורה ולפ"ז וגם לפמ"ש התוספות כאן בשם הירושלמי מוכח דקנין דרבנן לא מהני לצאת בה ידי דאורייתא והאחרונים נסתפקו בזה ואפשר לומר דמשום מצוה הבאה בעברה הוא דהוה. ועיין בקהלת יעקב אלגאזי מ"ט ע"ג נ' ובסמוך גבי האי סבתא מוכח דכיון דתקנו רבנן מתקנת השבים דא"צ להחזיר אלא דמיו שפיר יוצא בו ידי חובתו דאורייתא. ועיין שער המלך ח"ד י"ב ע"א:

תוס' ד"ה שינוי. עיין שער המלך ח"ד י"ב ע"א. מחנה אפרים ט"ו. ברכי יוסף קפ"ג קפ"ד ושם בחלק ח"מ ק"ח. קרבן אליצור קל"ו ע"ג. ארעא דרבנן בעפרא דארעא סימן ת"י:

תוס' ד"ה ולקניא בשינוי השם. שער אפרים דף ח'. ולשון הרז"ה והרמב"ן שם זרע יצחק. שמן המור ח"א ג' ע"ב. שער המלך ח"ב ס"ח ע"א:

דף לא.

סוכה גזולה. פנים מאירות ח"ש קע"א. ידי אלי' דף ט"ז. יצחק ירנן ע"ב ע"א. גט מקושר קי"ב ע"ד:

והמסכך ברה"ר ר"א פוסל והקשה מהרח"א בעץ חיים דהא בנחמי' ח' כתיב ויעשו להם סוכות איש על גגו ובחצירותיהם ובחצירות בית אלקי' וברחוב שער המים וברחוב שער אפרים והרי רחובת אלו בוודאי רה"ר הוה שהי' משותף לכולם וכן חצרות בית ה' וא"כ איך הי' יוצאים וע"ש בסדר אמור דף נ"ה ע"ב ובאמת קושיא עצומה הוא ובע"כ צ"ל לר"א דב"ד זיכו להם המקומות הללו לצורך סוכות דהי' המקום צר מהכיל והוי הפקר ב"ד הפקר דיכולת בידם לעשות כן לצורך רבים:

האי סבתא וכו' אין לה אלא דמי עצים. והקשו האחרונים דהא הך קניה מדרבנן היא מפני תקנת השבים ואעפ"כ יוצא בה ידי דאורייתא א"כ לקמן דף מ"ו דאמרי לא ליקני אינש הושענא לינוקא והרי התם יש קנין מדרבנן ואפ"ה אינו יוצא ועיין במשאת משה חא"ח סוף סימן ד' והר"ן בגיטין פרק התקבל הקשה על מה דמשני הגמרא שאני שתופי

מבואות דרבנן למה צריך לשנות דרבנן אפילו הוה דאורייתא שפיר דמי כיון דרבנן תקנו הזכי' הפקר ב"ד הפקר וכתב ומיהו מצינו דרבנן לא אלים כדאורייתא ומביא ראי' מהא דאמר בגמרא גבי חזר ומחלו אם נתנו במתנות שכ"מ שאינו מחול א"א בשלמא דאורייתא מש"ה אינו מחול וכו' אלמא כל דלא אתי ממנו לידו ולא זכה בו אלא מדרבנן לא אלים כמדאורייתא ושוב דחה הר"ן דהתם שאני דהם אמרו והם אמרו ועכ"פ אף לדעת הר"ן בתחלה דיש מקומות דלא אלים כדאורייתא היינו היכא דלא מטו הממון לידי' ולא זכי אלא מדרבנן דלא שייך הפקר ב"ד אבל כל היכא דהגיע הממון לידו מדין הפקר ב"ד אתינן עליה והוה כדאורייתא. וראיתי בחקרי לב דף קמ"ד שכתב דוקא במריש הגדול שייך הפקר ב"ד הפקר אבל בקנין הפעוטות אין זה מסוג הפקר ב"ד הפקר אלא כשאר מילי דרבנן בעלמא וכתב שמצא להר"ן דנסתפק בזה אי בזכי' של דבריהם שייך לומר הפקר ב"ד הפקר והביא ראי' דלא הוי כזכי' של תורה ע"ש ומ"ש בשם הר"ן אחר המחילה אגב שיטפא כתב כן דהר"ן לא נסתפק אלא גבי שתופי מבואות דלא אתא ממונא לידו אבל היכא דאתי ממונא לידו פשיטא ליה להר"ן דמטעם הפקר ב"ד נגעה בו וגם מ"ש דשוב הביא ראי' דלא הוה כזכיה הרי הר"ן תברי לגזיזי' וכתב דהתם שאני דהם אמרו והם אמרו ועיין בפרק הזהב מ"ח שכתב רשי' לרבי יוחנן דדבר תורה מעות קונות אם קידש בהן מקודשת. והריטב"א הובא בשיטה מקובצת חולק עליו וס"ל הפקר ב"ד הפקר הרי גם זה מבואר דלא כבעל חקרי לב דשייך הפקר ב"ד הפקר ואף רשי' לא חולק אלא דס"ל דמדאורייתא קנין גמור הוא שפיר תפסו קידושין הא בעיקר הדבר דאף בזכי' שייך הפקר ב"ד אף רשי' יודה. ובע"כ צ"ל דגבי גזל שאני כיון דמפני תקנת השבים תקנו אף גם הם עשו שיהי' שלו ככל דבר אף לצאת ידי דאורייתא וכן גבי סוכה בר"ה שכתבתי בסמוך הם בפירוש הפקירו לזה מי שירצה יעשה סוכתו בירושלים הא כל שלא אמרו בפירוש כן אדינא דאורייתא אוקמינן ליה לענין לצאת בו ולענין קדושין אפשר נמי דהוי ספק קדושין ועוד יש לחלק לענין קדושין וכתבתי במקום אחר. ועיין במחנה אפרים ריש הלכות משיכה. ועיין שער המלך ח"א דף צ"ט ק' לשון ערומים דף ס"ד. טירת כסף רצ"ט. קרבן אליצור ק"ל ע"ב. ברכי יוסף קפ"ד. הלכה למשה הלכות גזילה ג' ע"ג ולשון רשי' שם. ידי אלי' ס"ז ע"א. שמן המור ח"ב ל"ה ע"ד:

פעיתא היא דא אין לה אלא דמי עצים. עיין בטור ס"ס תרל"ז דהביא פלוגתא דרשי' ובעל העיטור דבעל העיטור סובר אם אינו רוצה ליתן הדמים גזולה היא ורשי' נראה דלס"ל דמדלא אשכח סוכה גזולה אלא בעושה בראש הספינה ולא מוקי לה באינו רוצה לשלם ש"מ דאפי' בכה"ג לאו גזולה וכ"כ ב"י ולדעת בעל העיטור קשה למה אמר רב נחמן

פעיתא היא דא אין לה אלא דמי עצים הלא כדין היתה אומרת האשה וצ"ל לדעת בעל העיטור דהי' משלמים לה דמי עצים או שהי' רוצים לשלם ולא קבלה וכ"נ מדברי בעל שבולי הלקט ותיבת לא שכתב שם ט"ס הוא. והספר מוחזק בטעות ותמהני על הרב אלי' רבה ובעל ברכי יוסף שנתקשה בזה והדבר פשוט שתיבת לא ט"ס. ולרש"י אע"פ שלא נתנו הדמים לאו גזולה הוה ובמשאת משה חא"ח סימן ד' כתב דהא עכ"פ עד השתא הי' יושבים בסוכה גזולה קודם שנפרע והדין עם האשה ולמה קרי ליה פועיתא. ובאמת מלבד שיש לומר על העבר מה דהוה הוה. וכמ"ש בקרבן אליצור הנה לרשי' ל"ק כלל דהרי רשי' סבר דאפי' רוצה לגזלו ואינו רוצה ליתן הדמים יצא רק אנחנו מחייבי' ליתן הדמים א"כ פשיטא דיצאו לשעבר כי אע"פ שהוא רוצה לגזול אנחנו אין מניחין אותו אלא מחייבין אותו לשל' ואף לדע' בעל העיטור אפשר כבר נתנו הדמים אלא שהאשה לא היתה מרוצ' ורצתה דוקא העצים או שהי' רוצים ליתנם לה המעות ולא רצתה לקבל ועפ"ז יצדק לשון פועיתא היא דיש לדקדק על מה דאמרה האשה ריש גלותא וכולהי רבנן בסוכה גדולה הוי יתבי ולמה צעקה על העבר שכבר ישבו בסוכה גזולה ולא צעקה על ההוה ועל העתיד שעדיין יושבים בסוכה גזולה אלא שזאת האשה סברה כסברת בעל העיטור שכל זמן שאין נותנים הדמים גזל הוא ובאמת עכשיו הי' נותנים או רוצים ליתן וא"כ ידעה האשה דמכאן ולהבא אין כאן גזל אך צעקה על העבר קודם שנתנו המעות או הי' רוצים ליתן הי' יושבים בסוכה גזולה ואמר רב נחמן פועיתא היא דא כלומר אף לפי דעתה מכאן ולהבא אין כאן גזל רק צועקת על העבר ומה דהוה הוה ואין כוונה אלא להוצאת שם רע אבל באמת היא טועה אף לשעבר כי אין לה אלא דמי עצים לרשי' אף בלא רצו ליתן הדמים ולדעת בעל העיטור י"ל יודע הי' רב נחמן שהי' רוצים ליתן הדמים ולא היתה רוצה לקבל.

והתניא אין אוגדין את הלולב אלא במינו לאו משום דבעי הדר. התוספות הקשו א"כ למה אין אוגדין בגימונית של זהב וכן הקשה הריטב"א. ועם שאיני כדאי אפשר לומר דוודאי לפי הך ה"א האגד הוא מדרבנן דהדר דוקא על אתרוג נאמר וכן על שאר כל המינים שיעשו ביחד אגודה אחת הדורה רק מדרבנן הוא וא"כ י"ל דרבנן תקנו דוקא במינו דהוה עכ"פ הדר ולא ליקח שאר דברים אפילו שהם הדר ביותר דאם יקח שאר דברים יקחו ג"כ חוט או משיחה שאינו הדר כלל ונמצא מילתא דרבנן בטל הוא ותירץ לו כיון דאמר רבא כל שהוא במינו אפילו אינו הדר כלל כגון סיב עקרא דדקלא שפיר דמי א"כ בע"כ הטעם לאו משום הדר הוא כלל. ועיין שביתות י"ט נ"ז ע"ד:

לא מצא אתרוג לא יביא לא פריש ולא רימון כו' אין שעת הדחק ראיה. יבין שמועה קכ"ד עד קכ"ה ולשון הגהות הרא"ש שם. לימודי ה' לימוד קנ"ד:
רש"י לא מקשינן. משנה למלך פ"ב דקרבן פסח הי"ג לחם יהודה ל"ב ע"א צ"ד ע"ג. לימודי ה' י"ב ע"ג ותוספות שם:
תוס' ד"ה אבל כו'. בכפות תמרים הקשה דמאי הקשו התוספות על רש"י דהא כתבו לעיל דכל היכא דאיכא שינוי השם ושינוי מעשה אפילו שינוי החוזר לברייתא שפיר קני אפילו מדאורייתא וא"כ שפיר כתב רש"י דמדאורייתא נמי לא הוה גזל וי"ל דהתוספ' לעיל כוונתם דוקא עם ייאוש קני אבל בלא יאוש לא וכ"כ בשער המלך ח"ב דף ס"ח ויש להאריך וכאן אין מקומו:
תוס' ד"ה אין אוגדין. פנים מאירות ח"א סימן ט':
תוס' ד"ה לא מצא אתרוג וכו' ויש לדחות. עיין בהרא"ש שכתב דרבותא אשמועינן פריש ורמון שאפילו דהוא הדר ושלם. ועיין ברצוף אהבה וביבין שמועה קכ"ד ע"ב:

דף לא:

הואיל ואמר רב יהודה לולב צריך אגוד כו' ואי מייתי מינא אחרינ' האי לחודיה קאי. חזון נחום קדשים כ"ה מטה אשר סימן ט"ו. גט מקושר קנ"ה קנ"ו קנ"ח:
שיעור אתרוג הקטן. עיין בב"י שכתב לתרץ קושיות הרא"ם על הסמ"ג די"ל דבוסר הוה פרי יותר משא"כ אתרוג שאין דרכו לגדל יותר. ומהרצב"י סימן קס"ה תמה עליו דהוא נגד השכל. ועיין באהלי תם סימן ז' תשובת מהר"י בן בולאט ובסימן ח' שם תשובת המחבר ונראה להדיא כי תירוצו שם הוא תירץ הב"י בעצמו ולא נפלאת ולא רחוקה היא כ"כ מן הסברא כמו שחשב מהרצבי ועיין מהרי"ק שורש ס"ב. פרי האדמה ח"א מאע"ד:
של אשרה ושל עיר הנדחת. קרבן אליצור קס"ג וע"ל ל' ד"ה משום ולקמן דף ל"ה ד"ה לפי.
לולב של ע"ז. שער המלך ח"א צ"ד. דברי אמת קונטריסים צ"ג ע"ב. קרבן אליצור נ"ד ע"ג. כ"ה ע"א נ"ז ע"ד ע"ג.
באשרה דמשה דכתותי מכתת שעורי'. בני יעקב קכ"א ע"ג. זרע יצחק. ועיין סוטה כ"ה ד"ה לאו כגבוי.
ל"ש אלא נקטם. חזון עובדי' ק"י ע"ג.
תוס' ד"ה שיעור אתרוג הקטן עיין מ"ש בגמרא. ועיין גט מקושר קכ"ד עד קכ"ה.
תוס' ד"ה דבר הדר באילנות משנה לשנה בן עזאי הוא דדריש הכי לקמן. מהרש"ל הגיה אבוה שכן היא הנוסחא דלקמן אמנם בת"כ הנוסחא בן עזאי אומר הדר באילנו משנה

לשנה וכן הוא בויקרא רבה פ' ל' ובלי ספק דכן הי' הנוסחא להתוספות לקמן בתלמודין ובע"כ אי אפשר לומר כי בת"כ נפל טעות שהרי בת"כ בע"כ הגירסא בן עזאי שהוא תנא קדמון ולא ר' אבוהו דהוא אמורא ואינו נמצא בשום מקום בת"כ וכונת התוס' שבן עזאי הוא תנא קדמון וקודם רבי יהודה לפיכך נקט דרשא דליה אבל יש שם דרשות אחרות מרבי ור' אבוה דהי' אחרי ר' יהודה. ועיין מנחת בכורים.

תוס' ד"ה באשרה. שער המלך ח"א צ"ב. קרבן אליצור במקומות שציינתי בגמרא. מרכבת המשנה ח"ב פ"ח דלולב ה"א:

דף לב.

נפרצו עליו דעביד כי חופיא תמים דעים סימן רכ"ד. חזון עובדיה ק"ו. מרכבת המשנה ח"ב פ"ח דלולב ה"ג.

כמי שנטלה התיומת ופסול ע"ל כ"ט ד"ה נקטם.

ואימא תרתי כפי דתמרא פירש דילמא בעינן שני לולבין וכן נראה שפירשו התוספות בפסחים דף ל"ז שכתבו והא דגבי לולב כ"ע מודי דכפת כתיב ולא אמר כפות קרינן ויצטריך שיטול שני תמרים משמע דכתבו כן מכח קושיות הגמרא והתירוץ דאל"כ אלא שמפרשי כפרש"י עדיפא ה"ל להקשות ויצטריך ליטול שני מכבדות של תמרים. ועיין לעיל דף וי"ו ד"ה ור"ש דמשמע דקאמרי הכא מדקאמר ר"ע לקמן לולב אחד ונדרש מכפת וכ"כ בזבחים דף מ' ונראה שהם מפרשים דמהך לימודא דהכי נפקא דהרי בגמרא לקמן דף ל"ה לא נזכר כלום ומאי דקאמר כפת כתיב היינו שלא יהי' אתרוג עמהן באגודה אחת אבל לא לענין שלא יהי' שני לולבים ומ"מ אף לפירשי' דהקושיא על מכבדות תמרי י"ל כתרוצם שם בפסחים דלהכי כ"ע מודו דכאן כפת קרינן מדכתיב פרי עץ הדר. והתו' שכתבו כאן בד"ה כפת כתיב דצריך טעמא למה כאן כ"ע מודים נראה דלא ניחא להו בתירוצם שכתבו בפסחים ונ"ל שטעמם דלקמן דף מ"ה אמרי דלר"י בן ברוקה כפות כתיב אחד ללולב ואחד למזבח. ורבנן אמרי כפת כתיב הרי דלרבנן כפת כתיב ושם לא שייך טעמא דהתוספות אלא דיש לדקדק לר' יוחנן בן ברוקא כיון דסבר דכפות כתיב נימא דיצטרך שתי לולבים או תרי מכבדי דתמרי לפרשי' וצ"ל דר"י בן ברוקא סבר כסברת התוס' בפסחים דוודאי לענין גוף הלקיחה אי אפשר לומר שנים דדומיא דאתרוג בעינן דכתיב פרי עץ הדר אבל בענין שתי לקיחות שפיר דרשינן כפות לשון רבים דרבנן סברי כיון דבעיקר הלקיחה בע"כ דרשינן כפת אחד אף גם לענין הלקיחות דרשינן נמי חסר ובעי דוקא אחד אמנם קשה לי לסברת התוס' בפסחים כיון דלולב גופיה לא ידעינן

דהוא אחד רק מכח אתרוג א"כ למה קאמר ר"ע כשם שלולב אחד ואתרוג אחד לא הו"ל למימר רק
כשם שאתרוג אחד דהא הכל מאתרוג ילפינן:
כפת כתיב בנידה ט"ו ד"ה לא שהתה כתבו התוספו' דכפות דומיא דכפת והרואה שם סבר דהגמרא אמר כן כמו עובד דומיא דעבד ובאמת ליתא וכוונתם דאע"ג דקרי' כפות לא הוה רק כאלו קרינן כפת חסר:

דף לב:

שיעור הדס וערבה שלשה. בית דוד א"ח קי"ט ע"ד. מרכבת המשנה ח"ב פ"ח דלולב ה"ח:
גופא שיעור הדס וערבה כתב מהרש"ל קצת קשה לשון גופא כי הכא אין לתרץ כמו שתירץ רשי' לעיל בדף י"ד ע"ש וכוונתו כיון דברייתא היא ולא מימרא ה"ל למימר אמר מר ולא גופא והכא לאו מסדר טהרות היא כמ"ש רשי' שם אמנם בהליכות עולם דף ט"ו כתב דאף על ברייתא שייך גופא וכתב שם ביבין שמועה היינו היכא דלא סיים כל הברייתא אומר גופא ומביא כל הברייתא והביא לדוגמא הך דהכא:
נקטם ראשו נפרצו עליו. תמים דעים סימן רכ"ח:
ואם מיעטן כשר ואין ממעטין בי"ט והקשה בשער המלך דף צ"ז ע"ד דאם עבר ולקטן בי"ט אמאי כשר הא הוה מצוה הבאה בעבירה ואי משום דהוה איסור דרבנן גם משום איסור דרבנן הוה מצוה הבאה בעבירה ועיין במרדכי בשם ריב"א דכתב דמתקן הוה איסור דאורייתא ואפשר כיון דאית ליה הושענא אחריתא לא הוה מצוה הבאה בעברה אלא שלפ"ז לא הקשו התוספות לעיל מידי בריש פרקין מלולב של אשרה נימא נמי דאית ליה אחריתא ולא שייך מצוה הבאה בעברה והנכון ע"פ הירושלמי דכל שאיסורו מחמת דבר אחר לא הוה מצוה הבאה בעברה.
ואימא דולבא. עיין ב"ב פ"א ד"ה ערמונים.
תלתא טרפי בקינא. עיין ב"ק צ"ב ד"ה גבי קיני דשרכי.
תו' ד"ה דולבא. עיין במהרש"א ומה שכתבו בב"ב פ"ה ד"ה ערמונים. ועיין זרע יצחק.
תו' ד"ה האמת והשלום וכו' דהירדוף היינו הרדופנא ואי אפשר לומר כן מהרש"א הקשה דבלא"ה אי אפשר לומר דהוא סם המות דאיך יוצאין בו כיון דהוא סם המות לבהמה אין זה האמת והשלום. ועיין מה שכתבתי בפסחים דלפי הבנת התוספות כאן בדברי רשי' צ"ל דהרדופני והרדופנין לאו חדא מילתא היא.
תוס' ד"ה תלתא. עיין זרע יצחק.

דף לג.

ואימא הכי נמי עץ עבות אמר רחמנא מ"מ נראה דוודאי פשיטא לי' לתלמודא דרק מין אחד הוא שכשר לענף עץ עבות אבל לא כל המינים שהם עץ עבות אלא דהגמרא לעיל נסתפק דלמא דוקא דולבא. או הירדף ודחי הגמרא מעתה לא נשאר שום מין אלא הדס מעתה שפיר מקשי פשיטא ותירץ מ"ד מפני שיש לו שם לוי כלומר דניהי דמין הדס הוא מ"מ כל היכא דבמין אחד נמצאים כמה מינים מהם אינו כשר אלא הסתמא כמו אזוב שאינו כשר אלא הסתמא ולא אזוב יון ולא שאר אזוב שיש להם שם לווי אע"פ שבוודאי כולם מין אזוב הם ומקשה ואימא הכי נמי דפסול מה"ט גופא ומתרץ עץ עבות מ"מ בוודאי אלו הוה כתיב בתורה הדס סתם הוה דוקא הדס סתם כשר ולא שיש לו שם לוי אע"פ שהם מין הדס אבל כיון שכתבה התורה ענף עץ עבות א"כ כל מיני הדס בכלל זה וכן למדתי מדברי הריטב"א אמנם התוספות נראה שלא הבינו כן אלא כיון דכתיב ענף עץ עבות מכשירין אפילו כל המינים שהם עבות אפילו לאו מיני דהדס אי לאו משום דרכיה דרכי נועם. ועיין במהרצבי סימן קס"א. זרע אמת בחדושים סימן נ"א. **ת"ר** יבשו רוב עליו ונשתיירו בו שלשה בדים לחים. לשון רשי' והרא"ש תולדות יצחק מנחת בכורים.

נקטם ראשו ועלתה בו תמרה. ע"ז מ"ז ד"ה אשרה:

זאת אומרת אין דיחוי אצל מצות. הליכות אלי' דף כ':

מפשט פשיטא לי' דאין דיחוי אצל. שמחת י"ט רכ"ח רכ"ט:

או שהי' ענביו מרובת מעליו. עיין זבחים ל"ז ד"ה כל שבידו:

רש"י ועלתה בו תמרה בי"ט משנאגד דבתלוש נמי סלקא ביה כוונת רש"י לפי פשוטו דלא נטעי לפרש שנקטם ראשו במחובר ועלתה בו תמרה בי"ט ונקצץ בי"ט ע"י גוי או שלא במתכוון ופירש זה וודאי לא ניתן להאמר מכמה קושיות לכך הוצרך רש"י לבאר דבתלוש הוא דאעפ"כ יכול לעלות בו תמרה ובשביתות י"ט דף נ"ח כתב דכוונת רש"י לבאר דלמה לא נפסל משום תעשה ולא מן העשוי כיון שבשעת אגדו פסול הוה ולאחר אגדו חזר להכשירו הוה כתעשה ולא מן העשוי לכן כתב רש"י כיון שדרך לגדל בתלוש לאו תעשה ולא מן העשוי הוא. ולדעתי הקלושה דוחק הוא דכל שלא נעשה בידי אדם לא שייך בו תעשה ולא מן העשוי רק נראה ונדחה שייך ביה:

רש"י יש דיחוי אצל מצות כו' והשתא לא דייק כו' בספר כפות תמרים מחקו מדברי רש"י וכן התוספות נראה דלא הוה גרסי כן בדברי רש"י כמ"ש מהר"ם לובלין ואי גרסינן ליה צ"ל דכוונתו דאיך קאמר רבי ירמי' ספוקי מספקא ליה התם גבי כיסוי אי דוקא

לחומרא אמרינן אין דיחוי אבל לא לקולא או אפילו לקולא ונהוי נמי התם רק לחומרא כיון דחזינן דבנראה ונדחה מספקא ליה לתנא א"כ בדיחוי מעיקרא דקיל יש לומר וודאי דלא הוה דיחוי ותו כיון דעיקר יסודו מכח המשנה דלשם ה"ל למיבעי כנדון המשנה דשם דהיינו בנקטם בי"ט ועלתה בו תמרה בי"ט דהוה ג"כ נראה ונדחה אלא וודאי צ"ל דרבי ירמיה לא היה מחלק בהכי כלל בין נראה ונדחה לבין דיחוי מעיקרא. ועיין בריכות המים רנ"ד ע"ג. גט מקושר קכ"ג ע"א שביתות י"ט נ"ח:

תוס' ד"ה ואימא הכי נמי. זרע אמת בחידושים סימן נ"א. מהרצב"י קס"א. ועיין מה שכתבתי בגמרא:

תוס' ד"ה נקטם מעי"ט. בריכות המים רנ"ד ע"ג:

תוס' ד"ה והכא במילף והוה מצי לאשמעינן פלוגתייהו בלקטן בהיתר בעי"ט והקשה מהרש"א דלמה לא הקשו התוספות כן על המקשן רק על התרצן ואפשר דלהמקשן התירוץ פשוט אמנם להתרצן הי' מקום לומר תירץ אחר לכן הוצרכו לבאר דהנה הרמב"ם והטו"ר ושאר פוסקים לא חלקו בין אשחר בי"ט לאשחר בעי"ט דבכל ענין בלקטן שרי והקשה בית יוסף הא לסוגיא דגמרא מוקי דוקא באשחר בעי"ט דהוה דיחוי מעיקרא אבל באשחר בי"ט דהוה נראה ונדחה לא איפשטה. וא"כ לא שרי לצאת בו ותירץ דלמסקנא דשרי ר"א ב"ש בליקטן לאכילה א"כ מקרי נמי בידו ולהכי שרי והקשו עליו דא"כ הי' להם לבאר דדוקא בדאית ליה הושענא אחריתא אבל לית ליה הושענא אחריתא אסור ותירצו (עיין בכפות תמרים) דאעפ"כ מגו כיון דאית ליה הושענא אחריתא שרי מקרי נמי בידו ויש לדקדק חדא דזה דוחק גדול לומר דהסוגיא דלעיל דמוקי בדאשחר בי"ט לא ידע פלוגתא דת"ק וראב"ש לקמן דאי ידע מאי דוחקיה בהכי הא אפילו בעי"ט ניחא ותו הך סברא דחיקא טובא לומר מגו כיון דאית לי' הושענא אחריתא וכבר הקשה מהרח"א בספר מקראי קודש על זה מכמה סוגיות דאמרינן מי יימר דמתרמי וא"כ מנל"ן להמציא חילוק זה. ועיין שם במקראי קודש דף ע"ח ע"ט. איברא לכאורא הך סברא בלא"ה מוכרחת לפי מה שכתבתי לעיל להקשות בשם הרב שער המלך למה בליקטן בי"ט שרי הא הוה מצוה הבאה בעברה וצ"ל כיון דאי אית ליה הושענא אחריתא שרי לא מצוה הבאה בעבירה היא וא"כ שפיר מוכח דאמרינן הך מגו אמנם אם נאמר כמ"ש לעיל לתרץ קושיות הרב שער המלך כיון דאיסור מתקן הוה רק מדרבנן באיסור דרבנן לא אמרינן מצוה הבאה בעברה א"כ אצ"ל הך סברא דאמרינן מגו אמנם במרדכי בשם ריב"א כתב דמתקן הוה איסור דאורייתא אלא דהיא גופה קשה מנלי"ה לריב"א זה דהוה איסור דאורייתא ואפשר לומר דהכרח שלו דמקשי הגמ' והא

אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה. וכבר ידוע דהת"ד ופר"ח ובעל גינת וורדים כתבו דבאיסור דרבנן לא אסור פסיק רישיה. ועיין בבתי כהונה חלק ראשון שהאריך בזה וא"כ מאי קושיא כיון דאיסור מתקן דרבנן לא שייך פסיק רישיה אלא וודאי צ"ל דאיסור מתקן דאורייתא וא"כ שפיר הקשה הגמרא וזה הכרח ריב"א וא"כ י"ל דהסוגיא דלעיל הוה סבר דאיסור מתקן הוה דרבנן וא"כ ל"ק כלל קושיא של הרב שער המלך ולא צריכין לומר כלל מגו דאית ליה הושענא אחריתא ולהכי מוקי דאשחר בי"ט דוקא אבל הסוגיא דלקמן סבר דאיסור מתקן הוה דאורייתא כדמוכח מדמקשי והא מודה ר"ש בפסיק רישיה וא"כ קשה הא הוה מצוה הבאה בעברה וצ"ל בע"כ הטעם דלא הוה מצוה הבאה בעברה מטעם מגו דאית ליה הושענא אחריתא וא"כ כיון דסברא זו דמגו מוכרחת א"כ גם באשחר בי"ט שרי מטעם דמגו דאית ליה הושענא אחריתא וכתירץ הרב ב"י.

אמנם התוספות בע"כ אינם סוברים דלקיטתן הוה מצוה הבאה בעברה דס"ל כסברת הירושלמי שכתבתי לעיל כיון דאין קיום המצוה והעברה כחדא לא מקרי מצוה הבאה בעברה דאל"כ מאי מקשים ליתני פלוגתייהו בליקטן בהיתר הא טובא אשמעינן דאפילו דהוה מצוה הבאה בעבירה ואין להקשות דאפילו אם נאמר כהירושלמי נמי צריך לאשמעינן דזה י"ל הוה סברא פשוטא וא"צ לאשמעינן אבל סברא דמגו וודאי דצריך לאשמעינן וגם התוספות כתבו בסוף ד"ה נקטם דהוה מצי למדחי דמאן דאמר אין דיחוי משום דבידו אמנם י"ל דבוודאי משמיע לן חידושא במה דאמר דכ"ע אין דיחוי ופליגי בתעשה ולא מן העשוי דמה"רדף בלמנצח לדוד הקשה למה נקט עבר וליקטן ולא נקט נפלו ממילא והנה באמת לפי דעת המקשן דפליגי ביש דיחוי או אין דיחוי בוודאי ל"ק מידי דמ"ש לקטן מ"ש נפלו ממילא אמנם לפי דעת התרצן דמוקי פלוגתייהו בתעשה ולא מן העשוי בוודאי הקושיא חזקה משום דלעיל דף י"א רצה הגמרא לאוקמי' פלוגתייהו אם אמרינן לקיטתן זהו עשייתן א"כ אפשר למטעי דלהכי מכשרי רבנן בלקטן משום דלקיטתן זהו עשייתן אבל בנפלו ממילא אפילו רבנן פסלו וא"כ הוה ליה למנקט נפלו ובע"כ צ"ל דלהכי נקט לקטן דזה הוה חידוש יותר אע"ג דהוה מצוה הבאה בעבירה וטעמא משום מגו וכיון דאמרינן מגו הא דעבר ולקטן מיירי אפילו בדאשחר בי"ט דהוה נראה ונדחה כשר מטעם מגו ולהכי מוקי פלוגתייהו בתעשה ולא מן העשוי כדי שיקשה למה נקט לקטן ולא נקט נפלו ובע"כ מוכח משום מצוה הבאה בעברה ואמרינן מגו משא"כ אי הוה אמר דפלוגתייהו הוא דמאן דמכשיר משום דבידו ומאן דפוסל משום דאפילו דבר שבידו נראה ונדחה (כן צריך לפרש כוונת התוספות ועיין ריטב"א) לא הוה

קשה כלל קושיות הרב למנצח לדוד ולא הוה מוכח כלל דהוה מצוה הבאה בעברה וא"כ לא מוכח נמי סברת מגו וא"כ ממילא כשר בדאשחר בי"ט דוקא אלא וודאי דהתוספות באמת סברי כן דלא הוה מצוה הבאה בעברה מטעם הירושלמי ולכן שפיר כתבו דהוה מצי למדחי מעתה נקשרו שני הדבורים ודברי התוספות באו על נכון דוודאי לפי המקשן כיון דלא קשה כלל קושיות הרב למנצח לדוד דליתני נפלו ממילא אין מקום לטעות כלל אמנם לפי התרצן כיון דקשה קושיות הרב למנצח לדוד למה נקט לקטן ולא נקט נפלו ובע"כ צ"ל הטעם לאשמעינן משום מצוה הבאה בעברה ממילא מתורץ ג"כ למה נקט לקטן בי"ט כדי לאשמעינן זה אע"ג דהוה מצוה הבאה בעברה. אמנם התוספות לא בחרו בזה אלא דסברי דזה באמת לא מקרי כלל מצוה הב"ע וגם לפי התרצן צ"ל הא דנקט בי"ט לאשמעינן דאפ"ה אין דיחוי ולקושיות הרב למנצח לדוד למה נקט לקטן ולא נקט נפלו ממילא סבירא להו להתוס' כיון דסברת רב דאמר לעיל קציצתן זהו עשייתן נדחה היא בגמרא א"כ בוודאי לפ"ז אין כאן מקום לטעות אם תני לקטן דנימא דוקא קתני לקטן דלקיטתן זהו עשייתן אבל נפלו ממילא לא:

דף לג:

אין ממעטין אותו בי"ט ואם מיעטן כשר קרית מלך רב ח"א דף א' ע"ד. דרך המלך ק"ט. באר יעקב ל"ז ע"ב מ"ב ע"ג. מקראי קודש דף ע"ח ע"ט:

דמעטינהו אימת. מנחת בכורים דף י"ג ע"ד:

לעולם בתר דאגדי' וקסבר אגד הזמנה בעלמא. והקשה הרב כפות תמרים דסוף סוף מאי קמ"ל מתני' במאי דקתני ואם מיעטן כשר הרי מסיפא דקתני ואין ממעטין בי"ט פשטינן לקמן דדיחוי מעיקרא לא היה דיחוי וא"כ רישא למאי איצטרך. ובשביתות י"ט תמה עליו דרישא אשמעי' אע"פ שאגדו מעי"ט ואח"כ מיעטן כשר וליכא משום תעשה ולא מן העשוי דס"ל לולב א"צ אגד וסיפא אשמעינן דדיחוי מעיקרא לא הוה דיחוי ע"ש בדף נ"ח ועיין בריטב"א שכתב דלרבי יהודא דסבר צריך אגוד צריך לחזור ולאגדו וא"כ י"ל דמרישא לא מוכח די"ל דאגד עוד הפעם אחר שמיעטן אבל אי אפשר לומר כן דפשיטא ומאי קמ"ל אם חוזר ואגדו. ולכן נראה וודאי דהרב כפות תמרים סבר דהסיפא נמי מיירי לאחר אגודה וא"כ שמעינן מיניה דאגד הזמנה בעלמא ולא שייך ביה תעשה ולא מן העשוי ורישא למה לי:

נראה ונדחו כו' ש"מ יש דיחוי באר יעקב ל"ז ע"ב מ"ב ע"ג. עיין סוטה ט"ו ד"ה נתאכמו. סנהדרין מ"ז ד"ה אכל חלב:

דאשחר אימת. קרבן אליצור ס"ב:
הא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש. עיין שער המלך ח"א דף כ"ג ע"א שכתב מדברי רשי' כאן מוכרח דפסיק רישיה אפילו מדרבנן אסור ואינו הכרח לדעתי דע"כ לא שרינן פסיק רישיה באיסור דרבנן כשכל האיסור דרבנן הא כשהאיסור מצד עצמו דאורייתא אבל מצד אחר נעשה דרבנן אסור. ועוד י"ל כמ"ש המאירי בשבת שבא כהיום הזה לידי דבכיבוי כיון שיש בו דאורייתא וגם דרבנן אפי' בדרבנן אסור פסיק רישיה וע"ש בדף כ"ט שהביא דעה זו דבדרבנן פסיק רישיה מותר וכאן גבי מיעוט ענבים הך מתקן דאורייתא הוא כי דוקא תיקן שאין בו מעשה בידים הוה דרבנן כגון תרומה ומעשר אכל מתקן בידים מדאורייתא אסור:
לא צריכה דאית ליה הושענא אחריתא שבת ק"ג ד"ה לא צריכי. יומא ל"ד ד"ה הני מילי. שונה הלכו' דף מ"ב:
נקטם ראשו נפרצו עליה. מרכבת המשנה ח"ב פ"ח דלולב ה"ז:
ערבי נחל הגדלים בנחל. שביתות י"ט נ"ח ולשון רשי' שם:

דף לד.

אבא שאול אומר ערבי שתים. עיין לקמן ד"ה אמר עשר נטיעות הלמ"מ. עיין ב"ב נ"ו ד"ה עשר נטיעות:
חצצרת שפורתא. עיין זבחים ס"ח ד"ה כשהוא חי:
רשי' ד"ה עשר נטיעות כו' דברי רשי' תמוהים כמ"ש בכפות תמרים דמ"ד עשר נטיעות ס"ל הלכתא ולא מקראי וכ"כ בחידושי הרמ"ה שנדפסו שם ב"ב ומה שהקשה עוד בכפת תמרים לפי מה שכתב רשי' דאם אינן עשר חורשין תחתיהן כשיעור יניקתן לפי חשבון דא"כ למה אמרו עשר לימא סתם הנטיעות חורשין כשיעור יניקתן. וי"ל דאתי לאשמעינן דוקא עשר אבל אם הם יותר מעשר אין חורשין תחתיהן כשיעור יניקתן כיון דלמעקר קיימא כמ"ש התו' שם בב"ב מ"מ התוס' שם חולקים על רשי' בכאן. [לוח הטעות: וכן] הרמ"ה. ועיין מחנה יהודה קנ"ו מה שתירץ לרש"י.
תוס' ורבנן הכי נמי הוה מצי למבעי לאבא שאול של בעל ושל הרים. ועיין בהרא"ש שהאריך וכתב דאבא שאול ורבנן דלקמן ס"ל דלא צריך ריבוי דערבי נחל לא אתי למעוטי של בעל ושל הרים אלא צפצפה וכן שקנה שלה משוך כנחל נמי למעוטי צפצפה ועיין ברמב"ם בפיר' המשניות. ובחידושי מהר"י אלמידה שבסוף שני המאורות הגדולים הקשה דמאי קשיא להו להתוס' דילמא אבא שאול לא ס"ל כדבר אחר שעלה שלה משוך

כנחל והא נמי משוך כנחל וכ"כ הרא"ש ובאמת הרא"ש כתב דבין ללימוד הגדלי' על הנחל בין שקנה שלה משוך כנחל של הרים כשרים דתרווייהו ס"ל דלמעוטי צפצפה אתא אלא מאן דס"ל הגדלים על הנחל לא בא לאפוקי של הרים כיון דגדלים נמי על הנחל ורובן גדלים כך רק צפצפה ממעט שאינו גדל כלל על הנחל. ומ"ד שקנה שלה משוך נמי ממעט צפצפה ואפשר דהתוס' ס"ל דאף לדבר אחר אין מקרא יוצא מידי פשוטו ונחל משמע נחל ממש אלא ממה דכתיב ערבי לרבות מוכח דנחל היינו שקנה שלה משוך כנחל וזה הוא החילוק שבין דבר אחר ללישנא קמא דלישנא קמא דריש נחל ממש למצוה וערבי בא לרבות דבדיעבד כשר כמו שנראה מדברי רשי'. אמנם לדבר אחר לא דרשינן נחל כלל אפילו למצוה אלא שקנה שלה משוך כנחל וכל זה מכח ערבי ולפיכך הקשו התוס' לאבא שאול דצריך ערבי שתים ללולב ולמקדש א"כ בוודאי דרשינן נחל כמשמעו ולא שקנה שלה משוך ועיין רצוף אהבה. ושביתות י"ט נ"ח:

בא"ד ולית ליה נמי הא דדרשי רבנן לקמן והקש' מהרש"א הא רבנן נמי לית להו הא דלקמן ובאמת כן כתב כתב הרא"ש דאבא שאול ות"ק לית להו ואפשר דצ"ל בתו' לית להו:

בא"ד דשתי דרשות לא דרשינן מערבי כדדרשינן הכא כן הנוסחא לפנינו וכוונתם לפי זה לפרש מה הם השתי דרשות וכתבו היינו דרשא דלקמן דערבי שתים ודרשא דהכא דערבי נחל מכל מקום. אמנם בש"ס דפוס ווינצי' ישן הנוסחא בתוס' דשתי דרשות לא דרשינן מערבי כדדרשי' הכא. ולפ"ז כוונתם להוכיח דשתי דרשות לא דרשינן דהא לרבנן דדרשי לרבות של בעל ושל הרים צריכין למימר דשל מקדש הלכתא גמירא להו וכ"כ הרא"ש בשם התוס' אלא דלשון דרשינן לא אתי שפיר והוה להו למימר כדמוכח וכדכתב ג"כ הרא"ש ומ"ש וכל הני תנאי דהכא ודלקמן מתניא גבי הדדי בת"כ הוא הכרח לסברתם דפליגי דכיון דכולהי גבי אהדדי מתניא וכשם דהני תנאי אבא שאול ורבנן חולקים אהדדי כל אחד על חברו כך תנאי דלקמן חולקין עלייהו:

דף לד:

אפילו שלשתן קטומים. תמים דעים סימן רכ"ח מרכבת המשנה פ"ח דלולב ה"ה:

כשם שלולב אחד ואתרוג אחד. עיין בכפות תמרים דכתב דעיקר ראי' מלולב מדכתיב כפת דבאתרוג י"ל תלתא מדכתיב פרי עץ הדר ולעיל בדף ל"ב הארכתי בזה דאדרבה מדברי התוספות בפסחים מוכח דעיקר לימודא מאתרוג דאי לאו הוה אמרינן כפות ובעי תלתא וי"ל דאעפ"כ צריך למימר כשם שלולב דאי לא כן כיון דר"ע דריש בכל מקום

מקרא ה"א דלולב שנים וא"כ מאי חזית דאקשת לאתרוג נקיש ללולב ולהכי צריך למימר כשם שלולב אחד דכאן גם לולב אחד אע"ג דבכל מקום בתר מקרא אזלינן מדאקיש לאתרוג מכ"ש הדס וערבה דליכא גילוי מלתא כלל דבעי שנים. ועיין עוד שם בכפות תמרים מה שהביא ראי' דבעי לחבר האתרוג מדאמרינן לקמן לפי שמכשירו לדעתי הקלושה אינה ראי' דניהי דלא צריך ליגע מחמת טרדות מצוה ישכח ויחברם:

אמר לו ר"א יכול יהיה עמהן באגודה אחת. הך אמר לו אינו מכוון. ובת"כ הנוסחא ר"א אומר ועיין בשופרא דיעקב. ועיין בכפות תמרים דהביא הסוגיא דמנחות דמשמע דאיכא מ"ד דבעי אתרוג באגודה ע"ש ומה שיותר מתמיה הוא שמשמע דהך ברייתא ר' יהודה היא דסבר דלולב צריך אגד וא"כ כיון דמשמע דרבנן ור"י למצוה לא פליגי אלא לעכב א"כ גם לרבנן דר"י צריך אתרוג באגודה אחת משום מצוה ואם נאמר דטעמא דרבנן דלא בעי אפילו למצוה משום דלא כתיב וכפת א"כ דילמא גם ר"י סבר כן דאע"ג דשאר מינים בעי אגודה מכח ולקחתם אתרוג לא משום דלא כתיב וכפת:

לא נאמר אלא כפת. עיין זבחים מ' ד"ה לא נצרכה שהביאו גמרא דכאן ובע"כ כוונת התוס' על הגמרא דלעיל דף ל"ב:

ומנין שמעכבין זה את זה שנאמר כו'. גופי הלכות כלל תס"א:

ולקחתם שתהיה לקיחה תמה. עיין לעיל כ"ט ד"ה בעינן:

אשוי זבינייכו. עיין ב"ב ה' ד"ה ואי לא דיינינא:

של אשרה עיין לעיל ל' ד"ה משום:

של ערלה פסול התוספות כתבו לקמן דערלה בעי שריפה וכתותי מכתת שיעורא וכתבו דאפשר דמדאורייתא הוא דבעי שריפה וכן כתבו הר"ן והריטב"א אמנם בשלטי הגבורים הביא בשם ריא"ז דערלת ח"ל כשר ומשמע דס"ל דלא בעי שריפה אמנם בכפות תמרים כתב דכוונת הריא"ז דוקא בערלת ח"ל דכיון דהוה הל"מ לא בעי שריפה אמנם המעיין בשלטי הגבורים יראה דדעת הריא"ז דערלת ח"ל כשר אפילו ביום ראשון וערלת ארץ ישראל פסול ביום טוב ראשון מהנך טעמים הנאמרים בגמרא אבל בשאר ימים כשר ובע"כ דס"ל דלא אמרינן כתותי מכתת שעורי' דלא בעי שריפה וכזה נראה דעת הראב"ד שהביא הריטב"א שכתב שנקט טעם הגמרא והוא ז"ל השיג עליו דלא בעי שריפה (ועיין בהשגותיו לבעל המאור בתמים דעים דשם גם הוא סובר הטעם דכתותי) גם בעל המאור דעתו כהריא"ז דדוקא בי"ט ראשון של ערלה פסול אבל לא בשאר הימים והרמב"ן השיג עליו מטעם דכתותי מכתת שיעורא כיון דבעי שריפה נמצא לכאורא דבר זה אי ערלה בעי שריפה דוקא במחלוקת שנויה דלדעת התוספות והר"ן והריטב"א והרמב"ן ערלה

בעי דוקא שריפה ולפיכך פסול לכל ז' ולדעת ריא"ז ובעל המאור והראב"ד שסברי דדוקא ביום ראשון פסול מוכח דס"ל דערלה לא בעי שריפה וכן נראה לכאורא דעת רש"י שכתב במשנתינו של ערלה ושל תרומה טמאה פסול בגמרא מפרש טעמא משמע דס"ל טעם הגמרא עיקר ומה שכתב בעל כפות תמרים דערלת ח"ל לא בעי שריפה בוודאי דהכי נראה ומוכרחים אנו לומר לכל הדעות דהרי בפרק כיצד מברכין אמרינן דהוי זרק אביונות ואכל קפריסין ומדזורק ש"מ דלא בעי שריפה ובפני יהושע כתב שם דס"ל דערלה הלכתא מדינא ואינו מוכרח אלא אפילו הוה הל"מ לא בעי שריפה כדכתב בספר כפות תמרים ועיין בבעל המאור ריש מפנין שם כתב דמתניתין דתמורה דוקא אלו דקחשיב בעי שריפה וא"כ דבריו כאן צ"ע אם לא שנאמר דמיירי בערלת ח"ל. ועיין במשאת משה חלק א"ה דף קס"ב ובריש פסחים שהארכתי בזה. ועיין בית יהודה חלק שני סימן ל':

של דמאי. עיין בר' מנוח דהקשה למה צריך לומר מיגו דאפקיר נכסי נימא מיגו דאי מפקר האתרוג ותירץ דלאחר מרוח לא יכול להפקיר. ועיין מה שכתבתי ביומא פ"ג בזה. ועיין בדרך המלך ס"א ע"א. נאות יעקב ל' ע"א. ובשער המלך ח"א דף צ"ז:

ניטלה פטמתו כו' עוקצו. נידה מ"ז ד"ה ראש החוטם:

הירוק ככרתי. עיין לעיל ל"א. נידה י"ט ד"ה הירוק:

רש"י ואם נטל כשר כו' אבל חוץ לירושלים לא דלכם כתיב הראוי לכם. עיין מכות י"ט דלכאורא משמע שם דבמעשר שני חוץ לחומה פטור כל זמן שלא נכנס לפנים ומיהו התוספות כתבו שם דאיסור עשה מיהא איכא ועיין ברמב"ם ובכפות תמרים מקשה הרי בידו לפדותו ובשער המלך תירץ כיון דעתה אין לו שום היתר לשום אדם לא אמרינן הכי ועיין שם דף צ"ו:

תוס' ד"ה ענף עץ עבות. דבריהם סתומים. ועיין בקרבן אהרן ובכפות תמרים. ובקול בן לוי דף ג' ע"ד:

תוס' ד"ה לקיחה תמה כו' ודבר תימא הוא לומר כן דכיון דכולו מצוה אחד איך יועיל בזה אחר זה כהיום הזה ממש בא לידי ספר הלכות י"ט מהרב מהריט"א נר"ו וראיתי בדף ו' ע"ב שהקשה דלדעתם כל שהוא מצוה אחת לא מהני בזה אחר זה מ"ש מה' סלעים דבן דהם מצוה אחת ומעכבין דחמש אמר רחמנא ולא חצי חמש ואפ"ה יוצא אם נתנם בזה אחר זה כל שדעתו ליתן כולה ע"ש ולע"ד הקלושה י"ל דהתם שאני דהתם חוב הוא דרמי רחמנא עליה לשלם לכהן וכיון שכן אע"פ שאינו יוצא עד שמשלם כל החוב מ"מ הרי קיים המצוה ופרע חובו ובזה שפיר יצא וכל סלע וסלע שפורע הוא חלק

החוב והוה נתינה אבל הכא דהתורה דוקא אמרה ד' מינים א"כ חד מין לאו כלום הוא ואין מקיים שום מצוה דהרי גזירות הכתוב דוקא ארבע ודומה למי שכתב רק ג' פרשיות בתפילין ועל דדך זה יש ליישב מה שהקשה שם מגזל הגר ועיין על התוספות גט מקושר קט"ז ע"ג:

דף לה.

ואימא פלפלין. לימודי ה' ק' ע"א:

אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה פירות עיין סוטה י"ז ד"ה כתבה:

ר' אבוהו אמר כו' אלא הדר באילנו משנה לשנה. עיין מה שכתבתי לעיל דף ל"א ע"ב דבת"כ ובמדרש הנוסחא בן עזאי וכן נראה שהי' גורסים התוספות אמנם רש"י לעיל דף ל"א ע"א ד"ה אבל באתרוג כתב דרבי יהודה לא דריש הידור בלשון יווני כדדרש בן עזאי נראה שהי' לרש"י הגירסא כמו שהיא לפנינו. ועיין בשופרא דיעקב שגם הוא כתב כן:

ושל ערלה מ"ט פליגי בה. עיין שו"ת כרם שלמה בתחילת הספר ובסופו. פנים מאירות חלק שני קע"ב אגורה באהליך מ"א מ"ב. צרור החיים בהלכות לולב:

לפי שאין בו היתר אכילה. שב יעקב סימן נ'. שער המלך ח"א צ"ב ע"ג צ"ו ע"ב ע"ז ע"ב פ"ג ע"ג. מגילת ספר לאוין קמ"ט ע"ב דברי אמת בקונטרסים צ"ב ע"ג. חזון נחום קדשים קפ"ד קרבן אליצור ע"ו ע"ד שער אפרים סימן ל"ח. זרע אמת בחדושים סימן נ"ג בארוכה רש"י ותוספות. בית אברהם כהן דף קמ"ה בארוכה. הסוגיא והתוספות בשמים ראש רכ"ח:

רשי' לפי שאין בה היתר אכילה ורחמנא אמר לכם הראוי לכם בכל דרכי הנאה והקשה בס' שמחת י"ט סימן פ"א דמ"ש הכא דדרשינן מלכם תרתי לכם משלכם וגם הראוי לכם לכל צרכי אכילה והנאה וגבי חמץ דרשינן לא יראה לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה דהוה כהך דרשא דהכא לכם משלכם ולמה לא דרשינן נמי לך שיהי' ראוי לכל אכילה והנאה מלבד איסור החמץ וא"כ חמץ של תרומה טמאה לפטר וע"ש ולע"ד יש לחלק דהכא לכם אלקחתם קאי דהלקיחה יהי' באופן שיהי' לכם ממש וכיון דהוא ראוי לכל אכילה והנאה א"כ גם הוא ממילא שלו דאם אינו שלו אינו ראוי לאכילה דהרי אינו יוכל לאכול מה שהוא של אחרים ובאמת הכל רק דרשא אחת הוא ולא כמו שחשב הרב דהם שתי דרשות דכל שאינו ראוי לכל לא מקרי לכם אבל התם אי אפשר דלא יראה אלך קאי דהרי כתיב לא יראה וא"כ הך לך אינו פירוש שלא יראה אלא לך תנאי היא אימתי אני אומר לא יראה בזמן שהוא לך וא"כ חמץ שאסור עכ"פ לך

הא דקרינן ביה לענין לאסור אבל הכא לאו תנאי הוא אלא פירוש ובעינן הלקיחה באופן דיהי' לכם ממש:

תוס' ד"ה לפי שאין בו והקשה מהרש"א דלמה נאיד ממה דהוה קס"ד מעיקרא דלמ"ד משום שאין בו דין ממון לא בעי היתר אכילה לימא דהאמת כן הוא והא דאקשי תלמודא מתרומה טמאה לימא הטעם משום דכתותי מכתת שיעורא ומה שתירץ מהרש"א דאין נ"מ תירוצו דחוק דיש כמה נפקותות לענין טבל כמו שהקשה בכפות תמרי' ולענין מי שנדר מאכילה ולא מהנאה ולכאורה י"ל דהתו' מקשים בעצמם קושיות מהרש"א שהרי כתבו בסוף הדיבור והוי מצי למימר נמי מעשר שני בגבולין שאין לו קשר כלל עם הקודם ולכן אפשר לומר דכוונתם להקשוח קושיות מהרש"א דלכאורה יש לתרץ קושיות מהרש"א בנקלה דהריטב"א כתב דמנא להו לאמוראי טעמא דהיתר אכילה או דין ממון דילמא משום דכתותי מכתת שיעורא ותירץ מדפלגינהו מתניתין ערלה ותרומה כל אחד בפני עצמו ותני פסול פסול ולא כלליהו עם אשרה ש"מ דמלבד טעם דאשרה יש טעם אחר (ולהסוברים דאשרה משום מצוה הבאה בעבירה לא יצדק תירץ הריטב"א) והוא משום היתר אכילה או דין ממון וזה ג"כ כוונת התוס' שכתבו דבאמת הטעם משום כתותי מכתת שיעורא רק יש עוד טעם אחר ונ"מ לענין מעשר שני למ"ד היתר אכילה אשמעי' ממתני דאפי' כר"מ אתיא בבא דמעשר שני ולמ"ד דין ממון אדרבה משמיע לן דמתני' דווקא כרבנן אמנם אם נאמר דמ"ד דין ממון לא בעי היתר אכילה א"כ ג"כ הסברא פשוטא דהיתר אכילה לחוד נמי סגי ולא בעי דין ממון דאל"כ פליגי בסברות הפוכות דהך מ"ד ס"ל היתר אכילה עדיפא מדין ממון וסגי לחודא והך מ"ד ס"ל דדין ממון עדיפא וסגי לחודא אלא וודאי לפי ה"א הזאת מ"ד דין ממון סבר דבהיתר אכילה לחוד נמי סגי ולפ"ז קשה למה פלגינהו מתניתין לבבא דערלה ותרומה מאשרה דמאי נ"מ בדין היתר אכילה וממון ואי משום מעשר שני הלא כיון דיש בו היתר אכילה לכ"ע ודין ממון לרבנן מה"ט יהי' פסול לפיכך צ"ל דמ"ד דין ממון בעי נמי היתר אכילה ולהכי פלגינהו מתני' לאשמעי' דבמעשר שני דוקא איליבה דרבנן יוצאין אבל אליבא דרבי מאיר אין יוצאין אע"פ שיש בו היתר אכילה כיון שאין בו דין ממון אמנם לעולם יש לומר מאן דאמר דין ממון לא בעי היתר אכילה והאי דפלגינהו מתני' לא לאשמעי' דין מעשר שני בירושלים דכשר דזה פשיטא אלא לאשמעינן דין מעשר שני בגבולין משום דיש לפרש מתני' בירושלים לאו דוקא ורק משום לכתחילה נקט וכמו שפירש הר"ן דאף בגבולין יוציא להכי פלגינהו לאשמעינן דין היתר אכילה ודין ממון אבל בגבולין לפי סברת מהרש"א לא שייך היתר אכילה וגם לא שייך דין ממון אליבא דרב חסדא כיון

דלכ"ע ממון גבוה הוא בגבולין ואשמעי' מתני' דלא יצא וזה כוונת התוס' שכתבו דמתני' אשמעי' דין ממון והיתר אכילה כדי שיהי' נפקותא לענין מעשר. ומעתה מתורץ קושיות מהרש"א כמ"ש והדר כתבו דהוה מצי למימר כלומר דקושיות מהרש"א במקומה עומדת ואין לתרץ אם נאמר למ"ד דין ממון לא בעי היתר אכילה מה משמיע לן מתניתין די"ל דשפיר יש נ"מ לענין מעשר שני בגבולין דאין בו דין ממון לכ"ע ולא היתר אכילה לכ"ע אמנם אפשר לתרץ קושיות מהרש"א באופן אחר והוא דהתוס' לפי הנוסחא הישנה כתבו ומאן דפסול היינו מדרבנן ומהרש"ל ומהרש"א מחקו ואפשר לומר דמהר"ם הקשו על התו' שהקשו למה נקט טעמי' גבי לולב ולא הקשו על אתרוג גופי' ולפי דברי הריטב"א י"ל דקי"ל דגבי אתרוג הוצרך הגמרא לומר טעם אחר דאי משום כתותי ה"ל למיתני בחד בבא בהדי אשרה משא"כ גבי לולב דליכא אלא חד בבא קשה ותירצו דטעמא דכתותי עדיף לפסול כל זין מעתה הקשה על המתני' גופא למה פלגינהו לאשמעינן הנך טעמא הלא טעמא דכתותי עדיף לפסול כל זין לזה תירצו דאשמעי' לענין מעשר שני אמנם עדיין קשה למה פליג ערלה ותרומה וקתני בכל חד פסול אמנם י"ל דהתו' סוברים דמה שהוא מדרבנן לא שייך כתותי אלא בי"ט ראשון ועמ"ש לעיל בשם ריא"ז והתוספו' סברו בכמה דוכתי דתרומת פירות דרבנן וא"כ להכי פלגינהו מתניתין ערלה מתרומה דערלה משום כתותי פסול כל ז' אי משום דמיירי בערלת א"י או דהתוס' סוברים דערלה בח"ל הלמ"מ אבל תרומה לא פסול אלא ביום ראשון וזה שכתבו מאן דפסל לא פסל אלא מדרבנן כלומר דתרומה אינו נוהג אלא מדרבנן ולהכי אינו פסול אלא ביום ראשון. ומש"ה פלגינהו ומעתה מתורץ קושיות מהרש"א דילמא מ"ד דין ממון לא בעי היתר אכילה וטעמא דתרומה משום כתותי דא"כ למה הפסיק ערלה בין אשרה לתרומה כיון דתרווייהו משום כתותי אלא וודאי טעמא דתרומה נמי משום היתר אכילה ותני ברישא אשרה משום כתותי וערלה נמי משום לכם וכתותי ושניהם פסולים כל ז' ואח"כ תנא תרומה שפסולה רק ביום ראשון ועיין בשער המלך שהבין בתוספות דתרומה פסל כל זי"ן והקשה למה באמת פסול כיון דסברי דתרומת פירות דרבנן ולפמ"ש באמת התוס' סוברים דתרומה אינו פסול אלא ביום ראשון ועיין על התוס' במה שציינתי בגמרא. ובאר יעקב ל"ז ע"ד. מרכבת המשנה ח"א פ"ח דסוכה ה"ב ודברי מהרש"א שם פ"ו דחמץ ה"ח ובח"ב פ"ח דלולב ה"א וב':

תוס' ד"ה אתיא לחם. בית אברהם כהן קמ"ה. בשמים ראש צ"ב:

דף לה:

עריסותיכם תרי זימנא. מנחות ס"ז ד"ה חד עריסותיכם:
של תרומה טמאה פסולה. נסתפק בקהלת יעקב אלגאזי דף ע"ט אם נתערב אתרוג של ערלה או תרומה באתרוג אחר ונטלן בזה אחר זה אם יוצא בהן כיון דממ"נ אחד מהן כשר ולע"ד הקלושה כיון דעכ"פ אינו ראוי מצד התערובות לא לכם קרינא ביה.
של תרומה טהורה לא יטול. מלך שלם ח"ב ל' ע"ד:
מיגו דאי בעי מפקיר נכסיה. עיין מה שכתבתי במשנה ולימודי ה' לימוד ק"א וע"ל ב' ד"ה מ"ש:
עלתה חזזית. עיין בכפות תמרים ועיין בערובין פ' יו"ד חותכין יבלת ברש"י ובתי"ט:
נטלה פטמתו כו'. נקלף נקב. תמים דעים סימן רכ"ט:
רש"י הרי יש בה היתר אכילה וישראל נמי נפק בה אם לקחה מכהן הואיל ויכול להאכילה לבן בתו כהן משמע דוקא אם לקחה מכהן הוא דיצא דעכשיו ממון שלו הוה אבל בתרומה קודם שנתנה לכהן לא יצא ואפשר דכתב רש"י כן משום מ"ד דטובת הנאה אינו ממון ואפילו למ"ד ממון מ"מ אינו רק כדי שיווי טובת הנאה ומש"ה לא קרינן ביה לכם. אמנם התוספות שכתבו בד"ה דאיבעי מפקיר נכסי דלא הוה צריך להאי טעמא אלא משום דיש בו היתר אכילה לעני כמו לישראל דנפק בשל תרומה דחזי לכהן משמע לכאורה דסברי אף קודם שנתנה לכהן יצא אע"פ שאינו שלו כמו דמאי. אמנם אין הכרע כ"כ בתוספות. ועיין בר"ן דבאתרוג של טבל איכא מחלוקת ומשמע דבתרומה וודאי לא יטול דהא וודאי טבל לא גרע מתרומה דהא הפוסלים לא פסלי רק מפני חלקו של כהן המעורב בו ושל טבל אפילו בדיעבד פסול כמ"ש הרמב"ם א"כ ה"ה תרומה קודם נתינתה לכהן ואפילו למ"ד טובת הנאה ממון עכ"פ עיקרו של כהן וגרע מטבל דאינו יוכל לסלקו אבל טבל יוכל לסלקו ועיין בנאות יעקב דף י"ז דפשיטא ליה דלמ"ד ט"ה ממון יוצאין ותמיהני שלא הרגיש מדין טבל:
תוס' ד"ה מפני שמכשירה. מרכבת המשנה ח"ב פ"ח דלולב ה"ב ובח"ג פי"ב דתרומת ה"א. ועיין מה שכתבתי בדף מ"ב. ובע"ז נ"ח בתוספות ד"ה בצר:

דף לו.

ניסדק ניקב. עיין לעיל כ"ט ד"ה קפסיק ותני:
ניקב נקב מפולש במשהו. עיין יראים ס"ג ע"א:
בעי רבא נולדה באתרוג סימני טריפה. תבואת שור קט"ו:

אתרוג הבוסר. עיין מה שכתבתי לעיל דף ל"א בתוס' ד"ה שיעור אתרוג:
רש"י סימני טרפה שבהמה נטרפה. ולקמן מפרש ליה. והקשה בכפות תמרים דמסקנא דגמרא דהאיבעיא היא באתרוג שנשפך כקיתון והסמפונות קיימת ובאמת זו אינה טריפה בריאה וא"כ האיבעיא הוא בדבר שאין הבהמה נטרפת ונ"ל דכוונת רש"י לאו טריפות בבהמה ממש אלא סימני טרפות כלומר שנולדו באתרוג דברים שהם סימני טרפות בבהמה. והוצרך רש"י לזה משום דקאמר נולדה סימני טריפות ולשון טריפה לא יצדק כלל באתרוג לכן כתב רש"י שהכוונה בטריפה על הבהמה קאי שהבהמה יכולה להטרף בהן ובוודאי נשפכה כקיתון סימני טרפות בבהמה הוא שאם נמחו אח"כ הסמפונת טריפה:
רש"י סרוח מבפנים וקליפתו קיימת. והקשה בכפות תמרים לדעת המטריפים ריאה שנשפכה כקיתון במים סרוחים א"כ מאי רצה לפשוט מסרוח הא זה אפילו בריאה טריפה וא"כ באתרוג וודאי טריפה והרי האיבעיא לא היה אלא מה שכשר בריאה והנה רש"י בסמוך כתב על סרוח ב' פרושים בפירוש ראשון כתב נרקב ובלשון אחר כתב ריח רע מחמת תולעים שאכלוהו הרי דללשון סרוח אין פרושו ריח רע רק שנרקב וכשם דמפרשים כן בתרוצא ה"ה בהקושיא וא"כ הרי"ף והרמב"ם דאסרי בריאה מים עכורים יפרשו סרוח כלישנא קמא דרש"י שניקב ונעשה למים אבל לעולם אין ריחו רע:

דף לו:

אתרוג שנקבוה עכברים. מרכבת המשנה ח"ב פ"ח דלולב ה"ט:
ר"ח מטבל ביה. ע"ל כ"ט ד"ה בעינן ודף מ"ו ד"ה אתרוג. מרכבת המשנה ח"ב פ"ח דלולב ה"ז וה"ט:
אמר רבא אפילו בסיב ואפילו בעיקרא דדיקלא והקשה בכפות תמרים כיון דאנן קיימ"ל הלכה כחכמים דרבי יהודה א"כ למאי הלכתא מפרש רבא טעמיה דרבי יהודה ונראה משום דנ"מ אפילו אליבא דרבנן דבכפות תמרים כתב דהא דסמיך לזה אידך מימרא דרבא מ"ט דרבי יהודה דהא בהא תליא כיון דר"י סבר אפילו בסיב ואפילו בעקרא דדקלא א"כ אין הטעם משום הדר אלא דהוה חמשה מינים. והנה הרא"ש כתב לר"י אע"ג דסבר דצריך אגד ואם אוגדו שלא במינו מוסיף הוא מ"מ כשאגדו למטה במינו ואח"כ מוסיף על האגד שלא במינו משום נוי לא הוי משום בל תוסיף ומזה למד הרא"ש לרבנן דלא צריך אגד ה"ה אם מוסיף דרך גדילתו אפילו לנוי ליכא בל תוסיף. אמנם זה ניחא אי טעמא דר"י משום לולב צריך אגד אבל אי אמרינן טעמא דר"י רק משום הדר

א"כ לר"י שפיר י"ל דבמינו הוה הדר בגימוניות של זהב (ועיין מה שכתבתי לעיל) אבל לא הוה יכולין ללמוד מזה דלרבנן ליכא בל תוסיף כל דעביד לנוי לכן אשמועינן רבא דטעמא דר"י לאו משום הדר מדמכשר בסיב וא"כ שפיר יש ללמוד דינא דהרא"ש לרבנן:

מ"ט דרבי יהודא קסבר לולב צריך אגד. עיין לעיל ל"א בתוס' ד"ה הואיל ואמר ר"י ובמה שציינתי שם ועיין פנים מאירות חלק ראשון סימן ט' על לשון הרא"ש ומטה אשר סימן ט"ו:

כל דין שתחילתו להחמיר. עיין שבת קל"ו ד"ה דתניא הזכר:

תוס' ד"ה בשבת כו' מדקאמר להכניס משמע דאיכא מחיצות ולשון בית הכסא משמע בית. בשמלה חדשה דף קט"ו הקשה על התוס' מדאמרינן בברכות ס"ב פעם אחת נכנסתי אחר רבי יהושע לבה"כ ואמר עוד שם אחר ר"ע לבית הכסא והתם בע"כ בלא מחיצות הוה דבמחיצות כתבו התו' גופא שם דמותר לפנות לכל צד. וא"כ מוכח דלא הוה מחיצות ואפ"ה קאמר נכנסתי וגם קאמר בית ע"ש ולפי מה שפירש מהרי"א דברי הטור בסי' ג' שכתב במקום שיש מחיצות כגון ב"ה שבבית א"צ לדקדק דדוקא בית כסא שבבית דהמחיצות קרובות אבל במחיצו' רחוקות כגון חצר גדול לא מהני מחיצות וא"כ י"ל דהמעש' דר"ע במחיצות רחוקות הוה ולכן שפיר קאמר לשון נכנס וקרוי בית כיון דהוה מחיצות אלא דלא מהני אלא אפילו לפמ"ש הב"י דאפילו מחיצות רחוקות מהני והטור לאו דוקא נקט מ"מ י"ל דמיירי התם דנפל מחיצה של מערב והוה רק ג' מחיצות ואפ"ה יצדק לשון נכנס ובית. ועיין מור וקציעה:

תוס' ד"ה דסיב ועיקרא כו' כגון שעשה מהם כלי או פירות דקל דבעי' דומיא דאיד למ"ד כו' כצ"ל. ומ"ש דאויר הוא ט"ס ועיין מה שכתבתי לעיל בזה בדף י"ב ובבאר יעקב דף ק"ל ע"א וע"ב:

דף לז.

לא מצא ארבעת מינים יהי' יושב ובטל רש"י כתב לא מצא אחד מארבעה מינים הללו ומשמע דניהי דגמר' ר' יהודה מלולב מיהא לא בעי כל הד' מינים לסכך רק אחד מהם והדבר מוכרח דהא אתרוג אין ראוי' לסכך דהוא מקבל טומאה וכשם דא"צ אתרוג ה"ה שאר שלשה מינים אין צריכים כולם אמנם לפמ"ש בכפות תמרים דבמקום אתרוגים יכול ליקח ענף אילן אתרוג קשה דא"כ שפיר י"ל דבעי ד' מינים ממש. איברא דוודאי דברי הרב כפות תמרים אין נראין בזה אחר המחילה דהא לעיל דף י"ב מקשה הגמרא היינו הדס היינו עץ עבות ותירץ הדס שוטה לסוכה עץ עבות לולב ובע"כ צ"ל כן לר'

יהודה נמי מדפלגינהו בתרתי דהדס שוטה פסול לסכך ורק כשר לדפנות ואם כן הדס שוטה פסול וקשה דהא חד אילן הוא דגדלים בו שוטים וכשרים וא"כ למה יגרע מעץ אתרוג ועיין עוד בסם חיי בדרושים דתירץ דמדלא קאמר נמי עצי ערבות ש"מ דסגי בהדס ולולב ועוד דבע"כ צ"ל דהפסוק או או קאמר דעלי זית ועלי עץ שמן נמי בע"כ או או הוא דכל אחד מהם כשר לדפנות ומה שאמר בסמוך עלי הדס ועלי עץ עבות לסכך נ"ל דלאו דוקא נקט הדס דהדס היינו הדס שוטה כדאמרינן לעיל והוא פסול לסכך לר' יהודה ואפשר דשוטה נמי כשר לר"י וכשיטת הרב כפות ובאמת לא הי' צ"ל עץ עבות אלא לרווחא דמילתא אמרו:

לקיחה ע"י דבר אחר. עיין זבחים כ"ד ד"ה הואיל ורצפה מקדשה:

תוס' ד"ה והביאו עלי זית ר' יהודה הוה מוקי ליה לדפנות כל המפרשים נתקשו בדברי התוספות הללו ועיין ידי אלי' ל"ג. בני חייא קפ"ד סם חיי בדרשות מ' זהב שבא וכל מה שכתבו בזה הם דחוקים וכתב בשם הגדולים ח"ב דף י"ח ע"ב כי ראה במצרים תלמוד כתיבת יד ולא הי' כתוב בו בגמרא ור' יהודה מוקי ליה לדפנוח ובוודאי דהתוספות לא הוי גרסי כך וכן נראה מדברי רש"י שהרי רש"י ג"כ כתב ור"י סבר הני לדפנות ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לסכך א"כ הרי רש"י לא הוסיף כלום על הגמרא ואין זה דרכו אלא וודאי בנוסחות רש"י לא הי' כתוב והוסיף רש"י מדליה לתרץ דברי ר' יהודה:

תוס' ד"ה כי היכא דלא להוי חציצה שביתות י"ט דף נ"ח ע"ד:

תוס' ד"ה דבעינן לקיחה תמה כו'. ופירש הקונטרס וחציצה פוסלת עיין מהרש"א ומהר"ם מה שנתקשו בדברי התוספות. ועיין זבחים כ"ד דשם נראה כוונת דבריהם דעיקר הטעם אי אמרינן לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה לא הוי חציצה אבל אי לא שמה לקיחה הוי חציצה ולזה כתבו בתחילה דלמ"ד בעינן לקיחה תמה לא הוי משום חציצה דהכא לא שייך חציצה כיון שכרוך בידו וכתבו דבפסחי' פירש"י משום חציצה והקשו איך אפשר לומר כן דניהי דנאמר דשפיר שייך חציצה בכרוך סודר בידו מ"מ לא גרע מלקיחה ע"י דבר אחר לזה כתבו דהיכא אמרינן לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה ולא הוי חציצה ה"מ דרך כבוד אבל דרך בזיון לא שמיה לקיחה והוי שפיר חציצה כיון שהי' שם דרך בזיון וכתבו עוד ועוד דלטעמי' דחציצה כצ"ל כלומר לפי שבתירוץ הראשון כתבו דעיקר העונש שם הוה משום חציצה ובזיון דלעולם י"ל אפי' דהוה דרך בזיון לא הוה חציצה אפ"ה נענש בלא חציצה משום דנהג בזיון בקדשים לבד כן י"ל אבל האמת וודאי הוא דהוה נמי חציצה כל דהוה דרך בזיון הכלל העולה דמ"ד לקיחה תמה בעינן א"כ פסול לקיחה תמה וחציצה תרי מילי נינהו ומ"ד לקיחה ע"י דבר אחר שמה

לקיחה לא שייך חציצה כלל לפי סברא זו שבתוספות דקאי ביה השתא והר"ן תפסו לאמת. ועיין בשער המלך ח"ג דף ל"ח ע"ב שהקשה על התוספות והר"ן מהא דאמרינן בערובין ק"ג גבי כהן שלקה באצבעו כורך עליו גמי ופריך ותיפוק ליה דהוה חציצה ומוכח דחציצה פוסלת ובשלמא להר"ן י"ל דמחלק בין עבודה ללולב אבל התוספות דפריך מההיא דיש שכר א"כ מוכח דלא מחלקי קשה. ועיין בתוספות ישנים ביומא דף נ"ח שכתבו דבערובין ובפסחים האריכו ובוודאי הוא בהך סוגיא דערובין ובתוספות שלנו ליתא ואפשר דהתוספות סברי דהתם הוי נמי דרך בזיון ודלא כמ"ש בשער המלך ועוד הקשה דלמה הוצרכו להביא ראי' דמה שאין צורך חוצץ מהא דיומא ולא הביא ראי' מההיא דבסמוך דלמא נתר טרפיה ואפשר לומר דהתוספות לא רצו להביא ראי' דהא רבא חולק ואמר דמין במינו אינו חוצץ ואע"ג דמשמע דאלו הוה אינו מינו חוצץ י"ל דהתם חוצץ משום דהוה כמוסיף מין אחר. ועיין גט מקושר קכ"ה עד קכ"ו. ברכי יוסף א"ח ל"ג ע"ג. בית יעקב. שביתות י"ט נ"ח ע"ד:

דף לז:

הדס של מצוה אסור להריח בו ורש"י גט מקושר קכ"ו ע"ב:

הדס במחובר מותר להריח בו. שמן המור ח"א מ"ז ע"ד:

אתרוג במחובר. מוצל מאש ח"ב בקונטרס מהר"י אלפאנדארי סימן מ"ח בתי כהונה בית אבות כו' מרכבת המשנה ח"ג פי"א דתרומת הכ"ז. בית ישחק י"ב ע"ג:

מ"ט לא מברכין אלא אלולב. זרע אמת בשו"ת סימן צ"ה. עיין במהרי"ל הלכות סוכה:

והיכן הי' מנענעים. מלך שלם ח"ב ל' ע"א:

רש"י אבל אתרוג כו' אין לך תלוש גדול מזה בשבת ע"ג גבי הזורק תמרי מן האילן דאמרי בגמרא אין דרך תלישה בכך כתב רש"י דאין דרך תולש אלא או ביד או בכלי והוה תלוש כלאחר יד ופטור וא"כ קשה איך כתב רש"י כאן אין תולש גדול מזה ובמג"א סימן של"ו ס"ק י"א נרגש מזה וכנראה שרצה לתרץ דאע"ג דכתב רש"י דאין תולש גדול מזה מ"מ לא הוי חיובא אלא מדרבנן ובוודאי דלשון רש"י לא משמע הכי כלל ועיין במחברים שציינתי שכל אחד לדרכו פנה וכעת בא לידי חידושי המאירי לשבת וראיתי לו שם בכלל גדול שכתב יש מפרשים שזה שזרק לא תלש התמרים מעיקרו שאלו כן וודאי חייב משום תולש אלא שהי' כבר תלושים ועומדים בין המכבדות ועל זה אמר שאין דרך תלושה בכך ולא דרך פירוק אחר שאין מחוברין בעיקרן הא במחוברין בעיקרן יש בהן משום תולש ע"ש ואפשר דרש"י הכי בסוכה סבר כפירוש היש מפרשים הנזכרים

ושם בשבת לא הי' סובר כן עוד כתב שם המאירי דיש מפרשים דיש על התמרים קליפה החיצונה ולהכי הי' רוצה לחייבו משום מפרק ע"ש ואפשר דמש"ה בתמרים אין דרך תלישה בכך כיון דאין ראוי לאכול עם הקליפה והתירוץ שתירץ בבתי כהונה קרוב לשמוע עוד הקשה במוצל מאש מהא דאמרינן במנחות דף ע' גבי' תרומה דאי גחין ואכיל בטלה דעתו אצל כל אדם ולא מחייב ולזו וודאי י"ל דוודאי לענין תרומה התם הוא החיוב מצד אכילה וודאי בטלה דעתו אבל הכא האיסור מחמת שבת ולא מחמת אכילה דלא שייך בטלה דעתו וכן תירץ בשמן המור ועיין יצחק ירנן ס"א ע"ד ובטל אורת החדש דף כ"א.

דף לח.

מי שבא בדרך שער המלך ח"א צ"א ע"א. מגן שאול בלשונת דף א'. ועיין על הסוגיא בארוכה. זרע אמת בחדושים סימן נ"ב ועיין לקמן מ"ו ד"ה אתרוג.

למימרא דמפסיק. מכתם לדוד קל"ד:

הכא בי"ט שני דרבנן. מרכבת המשנה ח"ב פ"ב דק"ש ה"ו:

רשי אם התחילו אין מפסיקין. קרית מלך רב ח"ב בית מושב ט"ו ע"ב.

רשי' מקרין אותו הואיל ואינו מחויב בדבר אין מוציא את המחויב ידי חובתו. עיין בתשובת בית יהודה חלק א"ח סימן כ"ג שהקשה דבברכות דף כ' אמרי' דקאכל שיעורא דרבנן אתא דרבנן ומפיק דאורייתא ותירץ דהכא בלא הגיע לחנוך מיירי דבהגיע לחנוך מוציא ובחקרי לב דף ע"ו ע"ג השיג עליו יע"ש ואני לא הבנתי תרוצו דהא הקושיא ג"כ מאשה דכאן כתב רשי' דאינו מוציאה והתם מוכח דבאכל שיעורא דרבנן מוציאה אפילו אם נשים בברכת המזון דרבנן מיהו י"ל דנשים חייבין מדרבנן אבל קטן אינו בר חיובא כלל ובחקרי לב שם דף ע"ח תירץ דדוקא לאביו הוא מוציא כיון דעליו מוטל החנוך אבל לא אחרים והכא באחרים מיירי אבל אביו מוציא ואחר המחילה דברים אלו לא נהירין דכל כי האי ה"ל למשנה לפרושי וסתם בן רגיל להקרות לאביו וא"כ קטן דאמר בבנו מיירי ולכן נראה דרשי' סובר דוודאי לפי מה דהוה רצה לומר דנשים בברכת המזון דרבנן היינו מוכרחים לומר דמיירי באוכל שיעורא דרבנן וא"כ באמת היינו צריכים לומר דאף שאינו מחויב בדבר מוציא כיון שהגיע לחנוך וכאן בלא הגיע לחנוך אבל לפי האמת סבר רשי' דהלכתא דנשים בברכת המזון דאורייתא וא"כ מיירי התם באכל שיעורא דאורייתא ובבן גדול כמ"ש הר"ן אבל קטן אפילו הגיעו לחנוך אינו מוציא ומעתה לא קשה מה שהקשה בחקרי לב מהא דאמרינן בברכות דלרבנן דרבי יהודה אף בהגיע לחנוך אינו

מוציא דסוגיא זאת לפי האמת דסברי דברכת המזון דאורייתא וא"כ באמת קטן אפילו הגיע לחנוך אינו מוציא ובאמת מכאן אין להקשות לרשי' די"ל דרשי' סבר כה"ג דהלל דאורייתא. ועיין בשרשים להרמב"ן שורש א' אלא שבמגילה דף כ"ד כתב רשי' כן גבי פורס על שמע והא וודאי דרבנן ולכן צ"ל כאשר כתבתי.

תוס' ד"ה מאי קושיא והא דמשמע בריש נזיר שהוא מדרבנן דדריש לאסור יין מצוה כיין הרשות וקאמרינן מאי היא קדושא ואבדלתא מושבע ועומד מהר סיני הוא בתמיה היינו איין הוא מדרבנן אבל קידוש עצמו דבר תורה כן הוא לשון הר"ן. וכן נראה להגיה בתוספות:

תוס' ד"ה מי שהי' עבד או אשה וכו'. עיין ברכות כ' ד"ה בתפלה. ועיין דרך המלך דף יוד ע"א:

תוס' ד"ה באמת. עיין במהרש"א ולפי הגהתו צ"ל דדוקא לזמון אין מצטרפת אע"ג דהוה דאורייתא אבל בלא זימן מוציאת כדמוכח התם. ועיין שער אפרים סימן י"ב. שונה הלכות דף ס"ה צרור החיים דף כ"ג ע"ד כ"ד ע"ד. חקרי לב ע"ד ע"ג בריכות המים י"ג ע"ב.

דף לח:

רשי' הוא אומר הללו עבדי ה' וכו' ממה שנוהגין עכשיו לענות עוד הללויה כצ"ל.

תוס' ד"ה שמע ולא ענה וכו ואם לאו אל יתפלל וכן אמרו שם במודים כצ"ל. ועיין שונה הלכות דף י"ב ודף ס"ה.

דף לט.

הלוקח לולב מחבירו בשביעית רשי' מחק מחבירו והתוספות והריטב"א כתבו דא"צ ועיין בכפות תמרים ועי"ל דדווקא היכא דאין מקום לטעות כגון התם בגיטין דקתני להדיא החשודה על השביעית וכן בעירובין ובשבת בוודאי ליכא למטעי דבישראל קאמר דפשיטא אבל הכא וודאי איכא למטעי דאפילו בחבר קאמר לשיטת רשי' דאין מוסרין דמי פירות שביעית הטעם משום סחורה ויש שסוברי' דלאכלה דקאמר רחמנא היינו דוקא דמי ג' סעודת וכל דהוה יותר מג' סעודת סחור' הוי כמו שהביא הריטב"א שיש סוברים כן בפירשי' וא"כ לפ"ז אפילו מחבר אסור ליקח דהא אתרוג יותר מג' סעודת וכמו שהקשה הריטב"א ולפיכך צריך לבאר דדוקא בעם הארץ קמיירי דשייך בו איסור סחורה שיקח בהן דברים שאין בהם קדושת שביעית כגון בהמה טמאה אבל לחבר

מותר אפילו כמה דהא גופיה לאו סחורה היא והתוספות לשיטתם דלא שייך כלל איסור סחורה בזה רק שאסור משום שאינו נוהג קדושת שביעית וא"כ אין מקום לטעות דבחבר מיירי.

מבליע דמי אתרוג בלולב. עיין ע"ז ס"ב ד"ה זה פורע וד"ה יאות הן עבדין.

לפי שאין מוסרין לעם הארץ דמי פירות שביעית לפי מה שפירש הריטב"א דברי רשי' וודאי דהמקשן נמי הוה ידע דסחורה אסור ולא חידש לו התרצן אלא דחיישינן שעם הארץ יעשה בהן סחורה ונמצא קעבר משום ולפני עוור אבל בוודאי זהו שנותן לעם הארץ ליכא סחורה דבזה אין חילוק בין עם הארץ לחבר אלא שהתו' הבינו מפרשי' דעיקר החשש הוא שיצניע המעות ולא יבערם ועל זה הקשו דא"כ בדברים שאין שייך בהם בעור מאי איכא למימר אמנם י"ל דגם כוונת רשי' כן הוא שיצניע המעות ולא יבערם כדי ליקח בהם דברי' אחרים ובאמת שני החששות איכא בדברים ששייך ביעור שלא יבערם ובדברים שלא שייך ביעור שיקנה בהם דברים אחרים ועכ"פ עיקר האיסור משום סחורה וכפי מה שהבין הריטב"א בדברי רשי' אין חילוק בין רשי' לתוספות. ועיין בקרבן אליצור קט"ו מה שהביא בשם הר"ש גורמזין ונראה שהבין בדברי רשי' כפירוש הי"מ שהביא הריטב"א ברשי' דמסירה לעם הארץ היא גופיה סחורה היא וכבר השיג עליו המחבר שם. ועיין בכורת י"א ד"ה הרי בחזקתן ודף ל' ד"ה מתניתן.

ואם מסר יאמר הרי מעות אלו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי. וכתב בכפות תמרי' דהרמב"ם כשהעתיק דין דאין מוסרין פירות שביעית לעם הארץ לא כתב הך דינא דאם מסר ותמה למה ונדחק הרבה ולבסוף הניח בצ"ע ולע"ד הדבר פשוט דהרי בפ"ח דשביעית תנן אין לוקחין עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי שביעית ואם לקח יאכל כנגדו וקחשיב עוד שארי דברים אם לקח דיאכל כנגדו והרמב"ם פסק להך דינא בפ"ו דשמטה וא"כ הדין פשוט בכל מה שהוציא ממעות שביעית שלא כדין יאכל כנגדו ולא הוצרך הרמב"ם לבארו ושוב מצאתי בקרבן אליצור ק"ץ שכתב כן וע"ש מה שהאריך בזה על דברי הרב כפות תמרים והריטב"א.

תוס' ד"ה וליתיב ליה וכו' לא משכחת שיהי' כולם שווים לענין סחורה אלא כה"ג דבהדי' שריא רחמנא למכור לנכרי וכתב הט"ז בי"ד סימן קי"ז ס"ק א' דאם איסור סחורה הוא רק מדרבנן מאי מוכיחים התם מנבילות וטריפות מדכתיב או מכור לנכרי דבאמת מותר מן התורה אלא דרבנן אסרוהו ומתניתין קאמר דמדרבנן הם שוים ומכח זה הוכיח דדבר הכתוב בתורה בפירוש אין כח ביד חכמים לאסרו ורבים מן האחרונים יצאו בידו חזקה נגד סברא זו של הט"ז ובחידושי לי"ד הארכתי וכאן אין מקום לזה רק הנוגע לדברי

התוספות ובאמת אי לא נאמר כסברת הט"ז דאין כח ביד חכמים לאסור דבר שהותר בפירוש צ"ל דהתוספות סברי כאן דאיסור סחורה הוא מן התורה ובחוות יאיר סימן קמ"ב הקשה על התו' חדא דמאי ראי' מנבילה דוודאי אין איסור אלא מדברי סופרים דדוקא דבר שלא הי' לו שעת הכשר אסרה תורה כגון שרצים או בהמות טמאות ואפילו אם נאמר דהוא מן התורה מ"מ הכתוב מיירי בנזדמנה וזה וודאי בכולם שרי ע"ש שכתב שצריך נגר ובר נגר ולקושי' הראשונה י"ל דאע"ג דנכתב בשרצים אין חילוק וילפינן מניה כל הדברים שאסורים באכילה ולפי דעתו של הרב חוו"י אפילו שאר דברים אין ללמוד משקצים לפי שיש בהם כמה לאוין יתירי' וחומרת אחרים אלא וודאי דלא מחלקין בהכי ולקושיא השני' לא זכיתי לירד לסוף דעתו חדא די"ל זו היא כוונת התוס' בעצמם דלוקמי' מתני' בנזדמנו דהא וודאי שרי דכתיב או מכור לנכרי אלא וודאי צ"ל דמתני מיירי בקונה ע"מ להרויח וכוונת התוס' דהוה מצינו למימר דדוקא נבילה מותר בנזדמנו אבל לא שאר דברים ולא ס"ל להך מתני' הא דנזדמנו לזה כתבו דא"כ לא הכל שווים ועוד דמאי מוכח דקרא בנזדמנו לו נבילה בביתו מיירי דילמא התירו התורה בנבילה אף בלא נזדמנו בביתו וודאי לפי האמת דיש לנו לימוד דנזדמנו שרי מוקמינן לקרא בכי האי גוונא ועיקר ספיקו של התוס' הוא משום די"ל דאין זה סחורה כיון דחבירו שרי למכרו דלחברו נזדמן לו. מה לי הוא מה לי חברו ומדברי הר"ש נראה להדיא כמ"ש דהא דכתיב או מכור לנכרי בנזדמן מיירי. וא"כ איך אסור הסחורה בנבילה אלא וודאי צ"ל דנבילה דקתני במתני' בהכי מיירי בקנה ע"מ להרויח ובלא ראי' זו דנבילה הייתי מוקים לכולהי מתני' בשביעית דלקטן לסחורה וכן תרומת ובכורת דמוכר את שלו וידוע דכל דברי התו' דסוכה מיסוד דברי הר"ש הם. ועיין על דברי התוס' שער המלך ח"א ב' ע"ד. קרבן אליצור קי"א ע"ג. בית יעקב דף ל"ה ע"ד. חוות יאיר סימן קמ"ב מכתם לדוד דף ס"ו. ועיין אדמת קודש ח"ב כ"ט ע"ד:

תוס' ד"ה מעות אלו מחוללים. מלך שלם ח"ב ל' ע"א:

דף לט:

אבל בלוקח מן המשומר. עיין מנחות פ"ד ד"ה שומרי:

מכדי מן שנו הדבר פשוט דכדי מן היינו שלש סעודת ולא סעודה אחת ונראה דהיינו דוקא בעם הארץ אבל בחבר מותר ליקח ממנו יותר מדמי ג' סעודות אמנם הך משנה דקתני ונלקחים מכל אדם דמשמע אפי' מן עם הארץ לפיכך הוצרך לאוקמיה בכדי מן.

ועיין ברמב"ם פ"ו דהלכות שמיטה ומ"ש הכ"מ שם בפ"ח הלכה י"א ובקרבן אליצור דף קט"ו ע"ב:

אי הכי אפילו לולב נמי ופירש"י אי הכי דאין מוסרין דמי שביעית לעם הארץ ומה שתירץ דהייתי יוכל לפרש דהקושיא היא השתא דאמרת מן המופקר נמי אסור קשה דבלא"ה הייתי אומר דבלולב אין שביעית נוהג כיון שהוא אינו פרי וכן כתוב באמת ביקר תפארת לדעת הרמב"ם אמנם יש לפרש דברי רש"י לפי מה שהקשו התוספות לעיל דאיך הוה אתרוג דמי מזון שלשה סעודות דהא משמע במעילה דלא הוה רק פרוטה ותירצו דבסוכת הם ביוקר ולכאורא י"ל דזה שייך גבי אתרוג דמהדרי' בהידור מצוה וכמה פסולים יש לפיכך הם ביוקר אבל בלולב לא שייך וא"כ בלולב בוודאי אין בו מזון שלש סעודות ולהכי ל"ק מלולב אבל השתא דאמר כדי יין יש לפרש אפילו סעודה אחת וא"כ לולב אפשר דהוי דמי סעודה אחת ולהכי שפיר הקשה אמנם רשי' לא בחר בזה דס"ל כהירושלמי דמתרץ לקושיית התוספות כשהאתרוגים ביוקר ונראה פרושו דמיירי במקום דלא שכיחי אתרוגים שאין גדלים שם ולפיכך הם ביוקר והם תמיד מזון ג' סעודת וא"כ גבי לולב נמי במקום דאינם שכיחי' הם ביוקר ויש בהם דמי מזון ג' סעודת וא"כ שפיר יש לפרש בכדי מן ג' סעודת ואפ"ה קשיא מלולב ועיין מלך שלם ח"ב ל' עד ל"א.

דף מ.

שאני התם דאמר קרא לכם וכו'. יצאו עצים ופירש"י אבל לולב עיקרו לכבד את הבית והוה כלאכיל' וא"כ לפי דברי רשי' שביעית נוהגת בו אמנם הרע"ב כתב במשנה דדמי לולב יוכל ליתן לו דעץ בעלמא הוא והוא כדברי הרמב"ם בפירוש המשנה גם הרמב"ם בחיבורו לא הביא ההיא דלולב בת ששית שנכנס לשביעית וכפי הנראה מדברי הרדב"ז בספר יקר תפארת דהרמב"ם לשיטתו דפירש שימור שדרך לשמרו ומופקר שאין דרך לשמרו וא"כ לולב אין דרך לשמרו ולהכי אין שביעית נוהגת בו אמנם רשי' לשיטתי' במופקר ושמור ולפיכך כתב דקדושת שביעית נוהגת בו ולא ידעתי איך יתיישב לפי דעתו שיטת הגמרא דהרי מוכח בגמרא דלולב שביעית נוהגת בו וגם למאי דהוה ס"ד דלולב אין שביעית נוהגת בו היינו מטעם דעץ בעלמא וכדאמר להדיא בגמרא אמאי עצים בעלמא הוא ועצים אין בהם משום קדושת שביעית ותו דהרמב"ם בפירוש המשנה כתב הטעם משום עץ ולא משום הפקר ולכן נראה דהרמבם מפרש וגרס כהנך דגרסי ועצים תנאי היא ובבא קמא גרסינן אמר רב כהנא וסבר הרמב"ם דרב כהנא חולק על רבא וסבר דאפילו עצים דמשחן בטלי לגבי שאר עצים וא"כ ה"ה לולב והתוספות בב"ק סתרו

זה דעצים דמשחן בטלי בשאר עצים דהא משמע כאן דלולב נוהג בו שביעת ואינו בטל אמנם הרמב"ם סובר דזה הוא מה שרוצה רב כהנא לתרץ דאין צריך לדחק ולוקמיה בבת ששית שנכנס לשביעית דלעולם אין בלולב קדושת שביעית כמו בעצים דמשחן ופסק הרמב"ם כרב כהנא משום דלדידי' אתיא מתניתין כפשוטו ולא צריכין לדחוקי במתני' ובהכי אתי נמי שפיר דברי הר"ן שכתב במתניתין ב' פרושים בלולב בת ששית שנכנס לשביעית או משום דאין בעצים קדושת שביעית ונתקשה בכפות תמרים ולפי דרכו כתב דהר"ן מספקא לי' בפירוש הגמרא והא וודאי אחר המחילה רבה לא ניתן לאמור אמנם לפי מה שכתבתי מבואר דב' הפרושים הם ב' תרוצים שבגמרא של רבא ושל רב כהנא ולפי שהוא דבר שאינו נוהג בינינו לא הכריע לפסק הלכה וכתב ב' הפרושים.

והאיכא עצים דמשחן. עיין פסחים כ"ז ד"ה מכלל

רש"י ד"ה טעמא דלולב בת ששית. מלך שלם ח"ב ל' ע"ב.

דף מ:

אין שביעית מתחללת. מלך שלם ח"ב ל' ע"ב

לבסוף מוכר את מטלטליו שנאמר וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר לעמיתך ואע"ג דכתיב נמי או קנה מיד עמיתך מ"מ מדלא כתיב איפכא וכי תקנה או תמכר ממכר ש"מ דאמוכר קאי ומשום עונש.

רש"י דלא שייך בפירות לתפוס קדושת הדמים לא הבנתי דברי רש"י דהא לא עסקינן שיתפסו הפירות קדושות הדמים אלא אדרבה שיתפסו הדמים קדושת הפירות ובאמת הי' נראה להגיה ברש"י דלא שייך בדמים לתפוס קדושת הפירות אבל ראיתי למהרש"ל בהגותיו שהגיה כן כמו שהוא לפנינו וצ"ע:

תוס' על חיים אין מתחללין כו' במעשר שני חוץ לירושלים כו' כתבו זה לאפוקי מבעל המאור דמוקי לה בתוך ירושלים מהכרח דמתניתין דמעשר שני ע"ש והראב"ד השיג עליו בתמים דעים דף ט' דליכא תנא בעולם דיאמר על חיים אין מתחללין דקרא כתיב וכוונתו דכתיב בבקר ובצאן ולדעת בעל המאור צ"ל דוודאי מן התורה שרי ורבנן הוא דאסרי והראב"ד סבר כסברת הט"ז דמה שהוא מפורש בתורה אין כח ביד חכמים לאסרו נמצא דבעל המאור להראב"ד מחולקין בסברת הט"ז והתוספות אע"ג דבעיקר פרושא סבירא להו כהראב"ד מ"מ בהא כבעל המאור ס"ל דלא כט"ז דיש כח ביד חכמי' לאסור דבר מפורש שהרי לא הביאו ראי' מן הכתוב רק מן המשנה ובע"כ צ"ל דס"ל דמן הפסוק אין ראיי' די"ל דרבנן גזרו אע"פ שהוא מפורש וכן הביא ראי' זו בשער המלך ח"א דף

ב' ע"ד מן התוספות ועכ"פ לפי דעתו דהתוספות לא הביאו ראי' מן הכתוב משום דלא ס"ל כט"ז א"כ בע"כ הראב"ד שהביא ראי' מן הכתוב ס"ל כהט"ז. אמנם י"ל דמן הכתוב אין ראי' כלל דהרי איכא לאוקמי' בשחוטין ואע"ג דעיקר המצוה היא בזבחי שלמים וא"כ בע"כ צריכין להיות חיין עכ"פ אינו מפורש בכתוב וא"כ גזירות חכמים אינו סותר הכתוב אבל מה שמפורש בכתוב להדיא אפשר לומר כסברת הט"ז:

דף מא.

מי שיש לו סלע של שביעית. עיין ע"ז ס"ב ד"ה העלה לי:

מאי שביעית דמי שביעית. מרכבת המשנה ח"ב פ"י דמאכלות אסורו' ה"ז:

אמר רב נחמן בר יצחק ר"י בן זכאי בשיטת ר' יהודה אמרה. עיין מה שהארכתי בזה במסכת ר"ה:

תוס' ד"ה דאשתקד לא הוי בית המקדש ואפילו לרבי יהושע. עיין במשכנות יעקב דף ל"ד ע"ג שנתקשה הרבה בכוונת התוספות ומה שכתב בכוונתם כתב הוא עצמו שדוחק ולע"ד דבריהם פשוטי' דהשתא לפי הך ה"א קיימינן בשיטת רב ושמואל שם במנחות ס"ח דמכח תרי קראי דכשבית המקדש קיים עד הביאכם וכשאין בהמ"ק קיים עצם היום מתיר וע"ז הוקשה להם דהא תינח כשאין בהמ"ק קיים ואין יכול להקריבו שפיר מתיר עצם היום הזה אבל כשאין המקדש קיים ויכולים להקריבו מנלן להתיר דהא וודאי לאו במקדש תליא מילתא אלא בהקרבה וכשם דאם הי' בהמ"ק קים ונתרשלו ולא הקריבו אסורין כל היום ה"ה עכשיו כיון דבידינו להקריבו וקרא דמתיר בעצם מיירי קודם קדושה אחרונה שלא הי' יכולין להקריב אבל בתר קדושה אחרונה הכל הוא כזמן המקדש לזה תרצו דקדושה לא מהני כיון דאין מזבח וכיון דאין יכולין להקריבו שפיר עצם היום מתיר:

דף מא:

כל העם מוליכים את לולביהם. עיין ר"ה כ"ט ד"ה אבל לא במדינה:

ולקחתם שיהי' לקיחה ביד כל אחד ואחד. מנחות כ"ז ד"ה ולקחתם:

ומעשה בר"ג ור"י כו' מלך שלם ח"ב ל"א:

נטלו ר"ג ויצא בו. דרך המלך ס"ב ע"ג:

מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה. עיין בהרא"ש שהביא דעת רבינו ישעי' דמה בין שאול למתנה ע"מ להחזיר ותירץ דמתנה ע"מ להחזיר אינו חייב באונסין ומיהו כי איתא בעינא חייב להחזיר אבל שאול חייב באונסין מש"ה לא קרינן לכם והקשה בדברי אמת דף ז'

ע"ד כיון דסבר ר' ישעי' דלא קני קנין הגוף רק קנין פירות א"כ איך אמרינן בגיטין ה"ז גיטיך ע"מ שתחזירי לי את הנייר ה"ז מגורשת ואי לית לה קנין הגוף בגווה לא קרינן בה ונתן ובעינן כריתות דלא להוה לבעל שום זכות ביה ועוד דהרא"ש הוכיח דבמתנה לזמן לא נפק דאם יצא במתנה לזמן אמאי לא לקניי לינוקא לקניא ליה לזמן ותו לא צריך התינוק לאקנויה לי' דממילא נפק מרשותיה ככלות הזמן ולפי דברי ר' ישעי' לסברתו מתנה לזמן נמי מהני ואמאי לא לקני לינוקא ע"ש ולע"ד דמ"ש ר' ישעי' אין גופן קנה אין הכוונה דלא קנו לגמרי ונשארו ברשות הנותן דהא וודאי ליכא למימר דא"כ איך קרינן לכם הא וודאי לא לכם הוא כיון דאין נקנה לו אלא וודאי סבר ר' ישעי' דוודאי במתנה גמורה נתנה לו ויצא לגמרי מרשות הנותן ונכנסו לרשותו וודאי אלו הוה חייב באונסין לא הוה מתנה גמורה אלא כדין שואל שחייב באונסין והגוף עדיין לבעלים ומ"ש שאין גופן קנוי היינו לעולם אבל לעולם כל זמן שלא החזירו אין חילוק בין מתנה זו לשאר מתנה רק שחייב בגניבה ואבדה וזה מטעם אחר מכח מהנה כמ"ש הרא"ש ובוודאי דהרא"ש מצא בפירוש כן לר' ישעי' דאלו מכח סברתו וודאי פטור הוא לגמרי כמ"ש בספר פרח מטה אהרן דף קצ"ט וא"כ אתי שפיר גבי ע"מ שתחזירי לי הנייר שמגורשת וגבי מתנה לזמן לא מהני דהרי לא יצאה מרשותו של נותן והא ראי' דהמקבל אינו צריך לזכות לו אבל במתנה ע"מ להחזיר יצאה מרשותו לגמרי והא ראי' דצריך לזכות לו וכמ"ש הרא"ש ובזה ר' ישעי' מודה. ועיין במשנה למלך פ"ג דזכי' ה"י. בני אהרן קכ"ז. פרח מטה אהרן ח"א קצ"ט ע"ב מלך שלם ח"ב ל"א. ועיין בי"ד סימן ש"ו ס"ח ברמ"א וט"ז וש"כ שם ושער המלך ח"א צ"ט ע"ב:

הא לך אתרוג זה ע"מ שתחזירי לי כו' החזירו יצא קדושין מ"ט ד"ה דברי' שבלב:

ואמר שמואל סכין וקערה. פרי האדמה ח"א ט"ו ע"א

רש"י ד"ה לא יישן בהם. מרכבת המשנה ח"ב פ"ד דתפילין הי"ו:

תוס' ד"ה ולקחתם שתהא לקיחה כו'. וגבי סוכת לא צריך קרא כוונתם דאע"ג דקרא דכל האזרח איצטריך לרבות שאול כיון דממעטין מלך גזולה ואי לאו לך ממעטין שאול וגם שותפין כמ"ש התוספות לעיל לשיטתם ולהכי איצטריך כל האזרח לרבות שותפין וממילא שאול נמי אבל לעולם איכא למימר דאחד יוציא בשביל כולם וא"צ ישיבה לכל אחד ואחד רק קרא אשמעינן אם אחד יושב בסוכה ששייך לכל ישראל יוצא ולהכי כתבו דעכ"פ אין מקרא יוצא מידי פשוטו דכל האזרח כמשמעו דכל אחד ישב בסוכת אבל לעולם עיקר קרא לאו להכי איצטריך דאל"כ מנלן לרבות שותפין. ועיין בכפות תמרים. ומלך שלם ח"ב ל"א:

תוס' ד"ה אלא א"כ נתן מתנה. מלך שלם ח"ב ל"א ע"ד:
תוס' ד"ה הילך. שער המלך ח"א צ"ט ע"ב:

דף מב.

ל"ש אלא שלא יצא. גט מקושר קס"ב ע"א:
מדאגבי' נפק ביה ותוספות לימודי ה' נ"ט ע"א ק"ה ע"ג:
מקבלת אשה כו' פשיטא כו' הואיל ואשה לאו בת חיובא היא קמ"ל ופירש"י הואיל וראוי' לנשים וכתב בהגהות אשר"י דמכאן מוכח דנשים אין רשאין לברך על מ"ע שהז"ג דאי רשאין לברך מאי צריך לומר הואיל וראוי' לאנשים תיפוק ליה דגם לנשים ראוי אמנם ר"ת סובר דנשים רשאים לברך ופירש פירוש אחר ובוודאי דמה שכתב בהגהות אשר"י לברך הוא לאו דוקא דלאו בברכה תלי' מילתא דאם רשאים ליטול לולב אף בלי ברכה עכ"פ אינו מוקצה להם אלא הגהות אשרו כתב אי אמרינן שאסורי' ליטול לפי פירש"י ומש"ה מוכרחים לומר הואיל וראוי' לאנשים ובדברי הר"ן נתקשו האחרונים דכתב כפרש"י כאן והוא סובר דנשים מותרים במ"ע שהזמן גרמא ותו דהוא כתב בפרק כירה דמוקצה לעשירים מוקצה לעניים איברא דיש לדקדק בפשיטות בגמרא דמאי פריך פשיטא וכי לא ידע דאיכא מ"ד דנשים אסורות בכל המצות (להך דיעות דסברו הכא) אמנם י"ל דוודאי המקשה הי' יודע בפשיטות דזה הוי חזי אע"ג שנשים אסורי' ולא הוי מוקצה לדידהו ומתרץ תירץ דשאני הכא דהא דהוה כמו קורנס של אגוזים אע"ג דמותר למי שפוצע אגוזים לאחר אסור קמ"ל דלא דמי וכ"כ בעץ חיים והטעם לזה דהתם לא חזי רק לפעמים לאדם יחידי אבל הכא חזי לכל האנשים וא"כ אין קושיא מן הר"ן דכירה דהכי עדיף טפי ממוקצה לעשירים דאפי' להמקשן הוה סברא פשוטה וכיון שכן שפיר פירש הר"ן לאשמעינן הך דינא דאע"ג דר"ת חולק על רש"י בענין הנשים אבל בדין הזה אין חולק על רש"י דמותר לנשים בשביל האנשים אף אם הי' אסורות מצד עצמן. ועיין שער המלך ח"א צ"א ע"א אגורה באהליך דף י"ד. ברכי יוסף קפ"ב ע"ד. מחזיק ברכה חא"ח ק"ב ע"א וע"ש בדף ק"כ עד קכ"א. לימודי ה' ק"ט ע"ד ולימוד קצ"ב. שארית יעקב (דפוס חדש) ע"ז ע"ב ע"ג. ועיין ע"ז נ"ח ד"ה בצר שכתבו דרגילין בחג לתת מים על האתרוג משום הדר כדאמרינן בסוכה וציינו לכאן והוא תימא דכאן בלולב מירי ואפשר שכוונתם שם למ"ש לעיל דף ל"ה מפני שמכשירה ומפרשים שמזלפים עליו מים ולא כמו שפירשו לעיל מפני הלולב:

קטן היודע לנענע. לשון הר"ן. יבין שמועה ק"כ ע"ב. ועיין מרכבת המשנה ח"ב פכ"א דאשות הי"ז. ועיין מה שכתבתי לעיל:

היודע לשמור תפילין. עיין ברכות כ' ד"ה וקטנים

מאי תורה תורה צוה לנו משה עיין ב"ק י"ד ד"ה דילמא:

תוס' ד"ה אמר אביי בשהפכו. באר יעקב ל"ו ע"ב. עיין עץ חיים בלשונות ב' ע"ג. מרכבת המשנה ח"א פ"ב דשגגות ה"י:

תוס' ד"ה היודע לפרוש. עיין תשובת רש"ל סימן כ'. ובזרע יצחק:

דף מב:

יכול לאכול כזית צלי שוחטין עליו התוספות פירשו דיש שיכול לאכול מבושל ואין יכול לאכול כזית צלי אבל משערין בצלי מפני שדינו בצלי. והרמב"ם בפ"ב דקרבן פסח כתב סתם קטן וחולה וזקן אם יכולין לאכול כזית שוחטין עליהם ולא פירש צלי ואפשר דס"ל להיפוך מדברי התוספות דיש שיכול לאכול כזית צלי ואינו יוכל לאכול מבושל ואפ"ה משערין בצלי כיון שפסח דינו בצלי סגי בהכי ומה לנו אם אין יכול לאכול כזית מבושל. ואפשר דהתוספות לא בחרו בזה משום דא"כ למה נקט כזית צלי לימא כזית סתם וא"ל דנטעי דדוקא כזית מבושל אבל צלי לא דמה"ת כיון שיוכל לאכול כזית צלי בוודאי סגי בהכי להיות יוצא בו אבל השתא דשיעורא דצלי יתירה צריך למיתני כדי שלא נאמר אם אכל צלי כ"כ בשיעור כזית מבושל יצא בו קמ"ל דוקא כזית צלי בעי ופחות מהכי לא יצא:

פרק רביעי

ההלל והשמחה שמנה. עיין פסחים צ"ה ד"ה טעון לינה:

ומלמדין אותו לומר כל מי שיבא לולבו לידו הרי הוא לו במתנה משמע דבעי"ט הי' אומרים כן דכל מי שיגיע לולבו לידו למחר הרי הוא לו במתנה וכתב מהר"יא טראנא בחלק ראשון סימן ק"נ דכל היכא דלא ברירא דעת מקנה שהרי אינו מזכה לו בשעה שלוקח שאינו מבורר לא מהני כדאמרי' בהגוזל וכי מי הודיעו לבעל החטים שיקנה חטים מבעל המעות ואפי' ידועים כולם כגון שישבים בסעודה לא מהני כיון דאין לאחד מהם חלק מבורר ובהאי שעתא ליכא הקנאה דאין ברירא וכשהוא בא לזכות אין שם דעת אחרת מקנה אותו ביחוד והא דהכא מהני אע"ג דבהאי שעתא שבא לידו ליכא דעת מקנה מ"מ דעת קונה מיהא איכא שאע"פ שסבר שהוא שלו מ"מ כיון דמלמדין אותו שיאמרו אלמא חיישי לחילוף ומכוון לזכות בו דשמא הוא לולב של חבירו ושמא דלענין

קטן לא הועילו כלום כיון דלית ביה זכיה מלנפשיה וגם אין דעת אחרת מקנה אותו וכי היכי דלא אהני לקנות מן הקטן כך לא אהני להקנות לקטן עכ"ל ובענין קטן לא הבנתי דבריו דבע"כ צ"ל דלא הי' הקטנים מניחים לולביהם שם דבשלמא הגדולים ע"י אמירתם יצאו מרשותם וכשנתכוונו אח"כ לזכות זכו. אמנם אמירת הקטנים בלא"ה לא מהני ולא יצאו מרשותם וא"כ איך יצאו הגדולים אלא וודאי צ"ל דהקטנים לא הי' מניחים לולביהם שם מלבד מה שכתב הרב דהקטנים לא יצאו אלא דהגדולים לא יצאו (ואפשר דמ"ש הרב מקטנים לאו אהך דינא דלולב קאי אלא למה שכתב לעיל מזה מקטנים ע"ש):

וראיתי בספר שמחת י"ט סימן צ"ד שכתב דוודאי הקטני' ג"כ הי' מניחים שם מדלא קאמר שהקטנים הי' מניחים בפני עצמן כמו הזקנים ואפ"ה הי' יוצאים מטעם ס"ס ספק הגיע לידו את שלו ואת"ל של אחר דילמא מגדול (אלא שס"ס זה אינו מתהפך) ולפ"ז הקשה כיון דבע"כ צ"ל דמטעם ס"ס הי' יוצאים א"כ למה הי' צריכי' כולם לומר כן בב"ד לבד סגי דהוה ס"ס ספק הגיע לידו את שלו ואת"ל משל אחר דילמא מאותם שאמרו כל מין שיגיע לולבי לידי (דכל קבוע כמחצה על מחצה). וס"ס זה מתהפך ע"ש ולדעתי חדא דס"ס זה לא מהני דהוה כמו ספק אחד בגופו וספק שני בתערובוח מלבד דהספק השני אינו מתיר יותר מן הראשון ובעיקר הדבר נראה דלא שייך כאן ס"ס דכאן דין ממון יש לו וכיון שנתערבו כי אתא לקמן לדינא אמרינן דכולן שותפין הן והוה כמו אתרוג של שותפות דאין יוצאין ולכן וודאי צ"ל דלא הי' הקטני' מביאים כלל ולהכי לא תני כמו זקנים דגם הזקנים הי' מלמדים אותם שלא יבא לולבו ליד אחר יהי' לו במתנה אבל הקטנים אפי' נאמר דהי' מניחים את של קטנים לבד הקטנים לא הי' יוצאים כיון דאמירתם לא מהני. לכן לא הי' מביאים כלל ועכ"פ נראה דהרב לא ראה דברי מהרי"ט מדלא הביאו ובעיקר הדבר למה מהני הך דמלמדין למ"ד אין ברירה הרב מהרי"ט חזר בו בחלק שני סימן כ"ג מחשן המשפט ששם כתבו דאע"ג דבשעה שהתנה אינו מבורר מ"מ איהו לא גמיר ומקנה מהשתא שאם למחר יכיר את שלו נוטלו ואם בא אחר ללקחו מעכב על ידו ויכול לחזור בו קודם שיגיע ואינו מזכהו אלא לאחר שיגיע לידו ובאותו שעה מבורר הוא שבא לידו אבל מעיקרא אפילו קנו מידו לא זכה עכ"ל. ולפ"ז יש לדקדק למה הי' צריכים לומר בעי"ט ולא הי' אומרים למחר אחר שכל אחד נטל הלולב וצ"ל דאז אין פנאי כי תיכף כיון דאגבה יצא ובאותו שעה לא הי' שלו כיון שעדיין לא אמר איברא בירושלמי תליא מתני' בפלוגתא דר' דוסא ור' יהודא בב"ק דף ס"ט גבי והצנועין אי אמרינן כל הנלקט או כל המתלקט ומוקי מתני' כמ"ד דבשחרית הי' אומרים ומוכח שם בב"ק דהך מ"ד ס"ל דיש ברירה וצ"ל להירושלמי דלאידך מ"ד באמת לא הי' אומרים

בעי"ט רק למחר אחר שנטלו ועכ"פ מהך ירושלמי קשה למה שכתב מהרי"ט בח"א דלמה צריך לאוקמי' כמ"ד בשחרית דאפילו למ"ד לעתותי ערב ניחא דהתם העניים לא הי' מכוונים לזכות כי הי' לוקחי' בתורת לקט אבל הכא מכוונים לזכות וגם על מה שכתב בחלק שני מלבד דקשה מן הירושלמי דמה צריך לאוקמי כמ"ד משחרית הא אפי' למ"ד התם מערבית ניחא כיון דלא הי' מכוון לזכותו אלא אחר שהגיעו לידו אף גם זאת מסוגיא דב"ק קשה על מהרי"ט דאיך הוכיח התם דאית ליה ברירה דילמ' משחרית נמי הכי קאמר דאחר שלקטו יהי' מחולל ולא קודם הליקוט וכמו שפירש מהרי"ט כאן וא"כ אף למ"ד אין ברירה ניחא ואף אם נאמר דכל המתלקט לא משמע כן מ"מ קשה דהא התוס' הקשה התם למ"ד לעתותי ערב דאיך תקנו מה שכבר אכלו העניים ותירצו דהי' מתקנים מה שהי' יכולין לתקן וא"כ קשה למה הי' אומרים לעתותי ערב יאמרו בשחרית דלאחר הליקוט יהי' מחולל ושפיר דמי אפילו למ"ד אין ברירה כמו הכא לדעת מהרי"ט אלא וודאי צ"ל דכל כה"ג לא מהני למ"ד אין ברירה וא"ל דהכי שאני שיכול לעכב על ידו דהא התם נמי יכול לעכב על ידו ושוב ראיתי בספר נאות יעקב שהביא דברי מהרי"ט בחלק ראשון ובחלק השני גם הביא דברי הירושלמי ואין כאן מקום להאריך יותר. ועיין דרך המלך ק"ב ע"א:

גזירה שמא יטלנה בידו. שאגת ארי' נ"א ע"א:

רש"י והשמחה לאכול בשר שלמים. עיין בפסחים ע"א דמבואר כן מהגמרא אלא דבאי אפשר מכבד בכסות נקיה וביין ישן אבל עיקר השמחה לכתחילה בבשר שלמים ועיין מה שהקשה ביצחק ירנן דף קכ"ז מחגיגה ח' ולפמ"ש לא קשיא משם וגם מרשי' בביצה י"ט:

תו' ד"ה לולב ושמחה. אמרי שפר דף נ"ז. ודבריו כמ"ש מהרש"א ע"ש:

דף מג.

ויעבירנו ד' אמות ברשות הרבים. ידי משה קנ"ח. רוח אלי' בדרשות ל"ב ע"א לימודי ה' דף צ"ג ועוד בלימוד ל"ג. יצחק ירנן ע' ע"א ועיין מ"ש בראש השנה:

וה"ט דשופר. בית יעקב סימן ע"ח:

ראשון דאיתיה מן התורה כו' לא ידעינן בקביעא דירחא. האחרונים האריכו בסוגיא זו ולכן אבא בקצרה רק על מה שהקשה על הר"ן בר"ה שהקשה למה לא גזרו במילה משום שמא יעבירנו ומאי קושיא הא במילה לא שייך לא בקאינן בקביעה דירחא. והאריכו בזה האחרונים ונראה כי הר"ן בר"ה אזיל בשיטת בעל המאור שסובר דדוקא גבי לולב

הוא שאמרו הך טעמא דאין בקיאין בקביעה דירחא אבל לא גבי שופר ומגילה וודאי לא צריך להאי טעמא ובעל המאור הק' באמ' למה לא דחי שופר ותירץ כיון דיש בהם תקיעות דרבנן והרמב"ן דחה תירוצו דא"כ למ"ד כולם מן התורה מאי איכא למימר וכ"כ הריטב"א ובוודאי לדעת שיטה זו צריך לומר חילוק אחר בין שופר ללולב ועכ"פ מוכח משופר דאע"ג דבקיאין בקביעי דירחא גזרינן אף בדאורייתא וא"כ קשה ממילה וכן מוכח מדברי הריטב"א דאחר שכתב כתירוץ הרמב"ן דגבי שופר נמי לא בקיאין בקביעא דירחא כתב דהשתא אתא שפיר הקושיא ממילה ולא צריכין לתירוץ שכתב הר"ן משמע דוקא לשיטת הסוברים כבעל המאור הא דקשיא להו (אבל בזה אין סוברים כבעל המאור דיש תקיעות דרבנן) אבל כשנאמר דגם גבי שופר לא בקיאין בוודאי לא קשיא כלל ועיין בשיטת הריטב"א שנדפס מחדש למגילה וזה ג"כ כוונת הרב מקראי קודש שהשיג על כנסת הגדולה שהקשה קושיא זו להר"ן דנימא טעמא דמילה משום דבקיאין בקביעי דירחא וכתב הרב מקראי קודש שהשיג על כנסת הגדולה שהקשה קושיא זו להר"ן דנימא טעמא דמילה משום דבקיאין בקביעי דירחי וכתב הרב מקראי קודש וליתא דבזמן המקדש מאי איכא למימר וכתב הרב שער המלך בדף פ"ו שאין דבריו מובנים דהרי כתב הר"ן במגילה דגבי שופר אף בזמן המקדש שייך לא בקיאין אמנם לפמ"ש ניחא דשם כתב כן לפי שיטת הרמב"ן ובר"ה כתב הר"ן לשיטת בעל המאור ובשער המלך הקשה על הר"ן דתירץ דגבי מילה אין הכל טרודין ובהזאה ניהי דאין הכל טרודין בהזאה מ"מ טרודין בענין פסחיהן דא"כ גבי כה"ג ביוה"כ דאמרינן בפ"ק דיומא למה גזרינן הלא לא שייך הכל טרודין ונראה דלא פלוג רבנן בגזירתם כיון דבפסח הכל טרודין הוצרכו לגזור גזרו בכל השנה דלא דלמהוי מילתא דרבנן כחוכא ואטלולא ובזה אתי נמי שפיר מה שהקשה מטבילת כלים דאין הכל טרודים י"ל נמי דעי"ט שחל להיות בשבת דמסתמא הכל טרודין לטבול כליהם כי רגילים וודאי להשתמש בשל י"ט בכלים חדשים ולפיכך גזרו בכל שבת אף שאין טרודים ולא הוי גזירה לגזירה דהכל חדא גזירה הוא ועיין מה שכתבתי בפסחים גבי הזאה ובביצה גבי טבילת כלים. ועיין ידי אלי' ויו ע"ג. שער אפרים ט' ע"ג. מכתם לדוד דף ס"ז ס"ח

ולקחתם שתהי' לקיחה תמה ביד כל אחד ואחד. עיין מנחות כ"ז ד"ה ולקחתם:

לכם להוציא את השאול אין להקשות כיון דממעטין מלכם שאול א"כ ולקחתם שתהא לקיחה ביד כל אחד למה לי דאי אחד נוטל בשביל כולם א"כ הוי ליה שאול י"ל דהא דדוקא היכא שהוא נוטל שאול בשביל עצמו אינו יוצא אבל היכא שאחר מוציאו זה לא

מיקרי שאול אם האתרוג הוא של אותו המוציאו ועוד י"ל דה"א אם הוא נוטל אתרוג שלו ונותנו לאחר שכבר יצא יכול להוציא:

דת"ר בסוכות תשבו ודין הוא או כלך לדרך זו. ביבין שמועה דף מ"ד ע"ב הקשה על ה"ע דכתב דבג"ש היכא דאיכא למימר לקולא ולחומרא לחומר' אמרי' דא"כ צריך גז"ש דתשבו בלא"ה ידעי' דילפינן ממלואים דהואלמה לחומרא וי"ל דאפשר דסברא זו עדיפא למילף מלולב כיון שהוא נוהג לדורות ולא למילף ממלואים שהוא נוהג לדורת אע"פ שהוא כל הימים ולפיכך הוצרך הגז"ש דתשבו. אבל בלא"ה אי הי' הסברות לקולות וודאי הוה אמרי' לחומרא אף בגז"ש ועיין בלימודי ה' דף ק"ב ע"ג:

רש"י שמא יעבירנו. עיין בהרא"ם בביאורו לסמ"ג בהלכות מגילה דף רה"ע פירש דברי רש"י דברשות הרבים מסתמא קודם שיבא אצל בקי יעמוד לפוש ונמצא חייב אבל להוציא מרה"י לרה"ר בוודאי לא צריך לפוש ובכפות תמרים כתב דרש"י ס"ל דדוקא במרה"י לרה"ר פטרינן היכא דלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך אבל ברה"ר ד' דהלכתא גמירי לה חייב בכל ענין ויש סעד לסברא זו מהא דכתבו התוספות בשבת ה' דאע"ג דלבן עזאי מהלך כעומד גבי מעביר ד' אמות ברה"ר הלכתא גמירי לה וא"כ לענין זה נמי נימא הכי ועיין בגט מקושר דף ק"נ ע"ב:

תוס' ד"ה לא ידעינין בקביעא דירחא כו'. עיין פסחים נ"א ומ"ש שם:

תוס' ד"ה אינהו דידעו בקביעא דירחא כו' וא"ת מ"ש משופר וכתב בכפות תמרים דאין לו קשר דהא גם לפי הסברא דהשתא דאפילו לאחר החרבן הי' מוליכין לב"ה מכ"ש קודם החרבן וא"כ קשה משופר ואפשר לומר דוודאי לפי ה"א זו דאפילו לאחר החרבן שרי א"כ בע"כ צ"ל דלולב עדיף טפי משופר ולא שייך ביה כ"כ הגזירה משום דלא שכיח לילך אצל החכם משום דהנענועים ידועים אבל תקיעת שופר היא חכמה ואינו מלאכה אבל לפי המסקנא דאמרינן דלאחר החרבן גזרו בלולב כמו בשופר א"כ שפיר קשה להו מ"ש משופר בזמן שבית המקדש קיים:

דף מג:

ערבה שלוחי ב"ד מייתי להו וכתב מהרש"א מדלא קאמר אלא ש"מ דלא הדר מתרוצא קמא כדי לפרסמו דאי לאו האי טעמא הוה למדחי ביי"ט הראשון כדמסיק דלא מוכחא מילתא וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מהלכות לולב הכ"א דטעם שדוחה שבת כדי לפרסמו וכתב הלחם משנה דטעמא דהרמב"ם דהגמרא לא הדר ביה וכמ"ש מהרש"א אמנם הריטב"א כתב פירוש טעמא דערבה דחי שבת לאו משום פרסומו הוא כדאמרינן מעיקרא אלא

משום דלית ביה משום גזירה דרבה א"כ בראשון נמי ידחה אע"ג דלא שייך פרסום דהא לא צריך לטעמא דפרסומו ולפיכך צ"ל דכוונת הריטב"א היא רק לאפוקי ממה שאמר בתחלה דמשום פרסומו לא חיישינן לגזירה דרבה דעכשיו חזר בו מזה דאי הוה שייכא גזירה משום פרסומא לא הוה מבטלין גזירה דרבה אבל כיון דלא שייך גזירה דרבה שפיר עבדינן משום פרסומא מיהו אי לאו משום פרסומא אע"ג דלא שייך גזירה דרבה לא היינו דוחין כדי שלא לחלק בין לולב לערבה:

כיון דאנן לא דחינן אינהו נמי לא דחי כו'. חזון עובדיה קס"ז ע"ד:

דף מד.

עשר נטיעות הל"מ. עיין מנחות ס"ו ד"ה זכר למקדש:

כהנים בעלי מומין נכנסין. עיין זבחים ק"י ד"ה אישתמיטתי' ורמב"ן ומגילת אסתר ל"ת ס"ט. ולב שמח שם:

תסתיים ומי אמר ר' יוחנן הכי מקשים דבלא"ה בלי תסתיים נמי קשה דיהי' איך שיהי' שאמר ר' יוחנן יסוד נביאים או מנהג נביאים קשה ממה שאמר הלמ"מ והנה לפירוש התוספות דלפי האמת הא דאמר ר' יוחנן יסוד נביאים במקדש היא דשכחום וחזרו ויסדום אבל בגבולין מודה ר' יוחנן דמנהג הוא י"ל דוודאי בלא תסתיים הוה אמרינן דר' יוחנן אמר מנהג נביאים והוה ס"ל להמקשן שפיר דבגבולין הוא כמו שהוא לפי האמת אמנם השתא דאמר ר' יוחנן יסוד נביאים לא ניחא ליה לומר דבגבולין אמר דא"כ קשיא אידך דר' יוחנן דאמר דלהון אמרי דהוה בגבולין רק מנהג ועוד דלא מסתבר ליה למימר דבגבולין יתקנו נביאים כיון דלא הוה הלמ"מ למה יתקנו הנביאים וא"כ בע"כ במקדש דוקא היא וא"כ פריך שפיר דהא הל"מ היא אמנם לרש"י שפירש דבאמת בגבולין יסוד נביאים היא קשה. ועיין ביבין שמועה דף יו"ד ע"א שהקשה למה שכתבו התוספות במ"ק דף ג' דבדבר המפורש בהדיא אין שייך לומר תסתיים. אם כן איך אמר תסתיים כיון דרבי יוחנן אמר בהדיא יסוד נביאים ותירץ לפי התו' כיון דאיכא מימרא אחרינא דר' יוחנן דאמר דלהן אמרי דהיינו מנהג א"כ ה"א דאותו מימרא עיקר קמ"ל דוודאי דהך מימר' דיסוד נביאים אמיתי היא ואינו סותר מימרא האחרת דהתם בגבולין אמנם לפירשי' תירץ זה לא יצדק וצ"ל בע"כ דרשי' לא סבר כסברת התוס' במ"ק ודוחק. או שנצטרך לומר דרשי' ג"כ ס"ל דאפשר לפרש בפירוש דלהון כפי' התוס' דמנהג הוא אלא כיון דמצינו בפירוש דרבי יוחנן אמר יסוד ולא ניח' לי' לרשי' לפרש דשכחום וחזרום

ויסדם דזה דוחק ולכן מפרש דילהון דלא שכחם. אבל עכ"פ כיון דאפשר לפרש כפירוש התוס' אמר תסתיים:

רש"י לדידהו נמי לא דחי שלא לעשות ישראל אגודות אגודות. עיין במהרשד"ם י"ד סימן קנ"ג והובא במשפטי שמואל סימן כ' שהקשה דזה לא כאביי ולא כרבא ביבמות דף י"ד דלאביי ב' בתי דינין בב' עיירות ליכא משום לא תתגודדו ולרבא אפי' ב' בתי דינים בעיר אחת. ובכפות תמרים פירש הסוגיא כאביי ופי' דהטעם משום עולי רגלים כשיעלו לא"י ואם יראו בני א"י יקחו והם לא יקחו אתי לידי מחלוקת כיון דהם בעיר אחת בזמן הרגל והוה כב' בתי דינים בעיר אחת וכתב דמזה יצא להרמב"ם בפ"י דע"ז דפסק כאביי ולא כרבא ותמהו עליו למה ומעתה י"ל דהרמב"ם סמיך על סוגיא זו דלא אזלא כרבא וכזה ממש כתב במקראי קודש דף קי"ח. אמנם המעיין בפ"ז מהלכות לולב דין ט"ו משמע להדיא דטעם הדבר דבשלמא במקדש הי' תולין חילוק המנהגת במקדש אבל עכשיו שאין מקדש אין נכון להיות אלו נוטלים יום זה ואלו נוטלים יום זה וראוי להיות יום אחד הקרובים והרחוקים אלמא טעמא לאו משום רחוקים העולים לירושלי' הוא אלא אפי' במקומם שייך טעם זה ולכן נראה דלא שייכא כאן פלוגתא דאביי ורבא כלל דהתם דבר שהוא מחלוקת בין החכמים אם אלו נוהגים כך ואלו נוהגים כך א"כ טעמא כי כל אחד נוהג כאותו חכם אבל דבר שאין בו מחלוקת ורק אסור משום גזירה אין לפלוג בזה בין המקומו' ואף במקום דלא שייך הגזירה יש לגזור כדי שלא יהי' אגודות אגודות וכדעת הרמב"ם ממש דוודאי כל זמן שהי' יכולין לתלות במקדש שפיר דמי אבל כל שאין לתלות במקדש והם אין ראוים ליטול א"כ אף בני א"י לא יטלו. ועיין שער אפרים סימן יוד דף י"ג ע"ג. באר שבע בראש הספר ואחר המפתחות. בריכות המים דף ב'. חזון עובדי' דף קס"ז ע"ד. פרשת הכסף פי"ב דעכו"ם:

תוס' ד"ה אמר ליה ר' יוחנן מי אמרה. עיין מהרש"ל ומהר"ם ומהרש"א. ועיין בדבר שמואל סימן ק"ג שנתכוון לדבריהם אמנם במה שכתב בתירץ התוספות לא נהירא אלא כמ"ש מהרש"א והקשה מהרש"א כיון דשאר ישראל נמי דאורייתא בנטילת ערבה א"כ גם ערבה לכל מסורה ולא תדחי שבת ונ"ל דהתוספות סברי כהריטב"א שהקשה כמה קושיות על רש"י דפירש הטעם כיון דרק כהנים נוטלים אותה ופירש הוא הטעם כיון ששלוחי ב"ד מביאין אותם מע"ש ומוכנת היא וא"צ לחזור אחרי' תו לא שייך בה גזירה דרבה ע"ש גם מה שהקשה למה לא הי' מתנין בה כמו לולב י"ל דבשלמא לולב הי' לכל אחד בשלו וצריך לצאת מרשותו לרשות אחר אבל כאן הי' שלוחי ב"ד מביאין בשביל כל ישראל והם הפקירו לכל מי שירצה לזכות וכל אחד כיון שנטלה זכה בה ולרש"י שפירש

באמת רק הטעם משום כהנים פשיטא דל"ק כלל קושיות התוספות דרש"י אפשר סבר דמעלות דאורייתא והקושיא כאן מדאמר לצאת בה משמע דהיא חובה כמבואר ברש"י. ועיין משנה למלך פ"ט מהלכות ביאת המקדש הט"ו:

תוס' ד"ה והאמר ר' יוחנן כו' ורבינו חננאל גריס כו' לא ידעתי הפרש בין הגירסאות לרש"י ולר"ח דלשניהם הגירסא דלכון אמרי דלהון היא רק ההפרש בפירוש דלכון ודלהון ובב"ק כתבו התוספות ור"ח מפרש ונראה דלרש"י גרסינן דלכון אמרי וקאי אמרו על רבי יוחנן ולר"ח גרסינן דילכון אמר וקאי אמר על רב כהנא:

דף מד:

שלשה בדי עלין לחין וכתב רש"י שלשה בדי שיש בכל אחד עלין לחין והר"ן כתב ג' עלין לחין והר"ן כתב ג' עלין לחין וכ"כ ברש"י שסביב הרי"ף וכן נראה שצ"ל ברש"י כאן:

חביט חביט ולא בירך. עיין ערוכין יו"ד ד"ה י"ח ימים:

דף מה.

מצות ערבה כיצד כו' והקשה בכפות תמרים למה צריך לתנא לאשמעינן זה וגם מה שייכות יש לזה למצות ערבה ונראה שכל זה הי' עושין מפני הבייתוסין שלא הי' מודין במצות ערבה כדאמרינן לפיכך הי' עושין כמה דברים כדי להיות הדבר בפרסום ובפובמי כדאמרינן לעיל לפרסם וכן מצינו במנחות פרק ר' ישמעאל גבי עומר שכמה דברים הי' עושים וכל העיירות הסמוכות מתקבצות וכמה שאלות שואלין והכל מפני הבייתוסין שהי' אומרים אין קצירת עומר במוצאי י"ט וא"כ ה"נ הי' עושין כן מפני זה הטעם:

מיד התינוקת שומטים את לולביהן וכתב רש"י ואין בדבר לא משום גזל ולא משום דרכי שלום ונראה מדברי התי"ט כי כוונתו למה דאיפליגי ר' יוסי ורבנן בסוף הנזיקין מציאת קטן יש בו משום דרכי שלום ואינו יוצא בדיינין ורבי יוסי אמר גזל גמור מדבריהם ויוצאה בדיינים והכי גבי אתרוג לית בי' משום דרכי שלום לרבנן ולא משום גזל דרבנן לר' יוסי והרע"ב כתב סתמא אין בו משום גזל ופירש התי"ט גזל מדבריהם ותמה בכפות תמרים דדוקא מציאת חש"ו יש בו גזל מדבריהם הא כל שזיכה לו אביו או אחרים הוה גזל מדאורייתא ולא ידעתי למה פשיטא כ"כ דבדעת אחרות מקנה אותו דהוה דאורייתא הלא זה בפלוגתא דרבוואתא דהתוספות כתבו כן בכמה מקומות דהוה דאורייתא אבל בקדושין כתבו דאף בדעת אחרת מקנה הוה דרבנן וכן דעת הנמק"י והרב המגיד כמ"ש הפר"ח במים חיים בשו"ת סימן ל' וע"ש ובשער המלך ח"א דף צ"ט ק' ומה שכתב

הכ"ת. ועיין בח"מ סימן ע"ר כוונתו למה שהביא שם תשובת הרשב"א דבשכירות או מה שזיכה לו יש בו גזל אפשר מדבריהם קאמר אבל לא מן התורה. ועיין מה שאכתוב בדף מ"ו ומ"מ לא הוה הרב תי"ט צריך לפרש כן דגזל מדבריהם הוא די"ל דאורייתא וכהנך פוסקים דסברי הכא אלא שמדברי רש"י וודאי לכאורא נראה כן וכמו שכתבתי ובהפירוש שפירש"י דעל הגדולים קאי רש"י הביא לקמן דף מ"ו ע"ב ראי' מן המדרש ולפיכך דחה פירש התוספות והקשה בספר בית דוד דף קכ"ט ע"ד דא"כ מאי פריך לקמן תינוקת אין גדולים לא והוצרך לשנות אורחא דמילתא נימא דקטנים דוקא דאין בו משום גזל אבל גדולים יש בו משום גזל ותירוץ דכיון דנהגו משום שמחה א"כ מה לי קטנים או גדולים ולדעתי הקלושה אין תירץ זה מספיק דבוודאי גדולים אסורים משום גזל כיון דלא נהגו כך דהמנהג הוא דוקא בקטנים לפי פירוש רש"י ולא בגדולים וא"כ בגדולים יש בו משום גזל ומה שהקשה דאיך הוכיחו התוספות לאותן בחורים דילמא דוקא קטנים אבל גדולים לא מכח זה הכריח דה"ה אפילו גדולים אחר המחילה הא ליתא דהתוספות הכריחו מדברי רש"י כיון דבקטני' דאית בעלמא משום גזל או משום דרכי שלום הכי שרי לגמרי כיון שנהגו כך משום שמחה ה"ה בכל דבר שנהגו כך משום שמחה אבל לעולם דגדולים אסורים לחטוף כיון דלא נהגו ולעיקר הקושיא נ"ל כי זה באמת מה שמתרץ הגמרא ה"ה דאפי' גדולים אם הי' דרכם לחטוף מיד גדולים הי' נמי מותרים והא דנקט קטנים אורחא דמילתא קתני וכמו שפירש לפי שאין דרך לחטוף אלא מיד קטנים לפיכך אסור לחטוף מיד גדולים משום גזל.

תנא מקום קלניא הוה כלומר ששם המקום שנקרא עד היום הזה כמו שכתב הרע"ב אלא שהמשנה קראה מוצא מפני שהוא חפשי מכרגא דמלכא ואפשר משום הכי הי' נקרא קלניא שהוא ג"כ פטור כמו שאמרו בע"ז וי"ו בעינא דתתעבד טברי' קלניא:

כל הנוטל לולב או גזל להדס בעבותו אפש' לומ' משום דקיימ"ל דלולב א"צ אגד רק משום זה אלי ואנווהו וכן בהדס אפשר דרבי אבוהו ס"ל כמ"ד לעיל תרי וחד נמי כשר ולהכי אמר כל המקיים מצוה כהלכתו לולב באגודו והדס בעבותו מעלה עליו כאלו בנה מזבח ועיין משכנות יעקב ר"ג ע"ג:

תוס' ד"ה אני והוא. עיין בתוי"ט:

תוס' ד"ה מיד תינוקת שומטין כו' ויש ללמוד מכא לאותן בחירים אבל לפי הפירוש שפירשו התוס' אין ללמוד דין זה וכן פסק הרא"ש בתשובה דחייב ועיין מ"ש בגמרא:

דף מה:

ליה אנחנו מודים ולך אנו משבחים. וכתב רש"י כי מודים לאו לשון הוד אלא לשון תודה שאנו מודים בו ולא כופרים וכתב בספר בית יעקב סימן קמ"ב כי דברי רש"י צריכים פירוש ולא פירש כוונתו ולע"ד נראה כי כוונת רש"י כי אלו הך מודים הוה מלשון הודאה ושבח א"כ הדרא קושיא לדוכתיה דהוא משתף שם שמים ודבר אחר כי לשניה' חולק כבוד א' לכן פירש"י שהם ענינים חלוקים בהקב"ה אנחנו מאמינים ולמזבח אנו משבחים וזה בוודאי אין איסור כלל:

כפת שנים אחד ללולב ואחד למזבח. עיין מה שהארכתי בזה לעיל דף ל"ב ועיין סנהדרין ד' ד"ה כולהי:

דף מו.

העושה סוכה לעצמו מברך שהחיינו. עיין בשפתי כהן י"ד סימן כ"ח סק"ה. ומלכי בקודש דף י"ג ע"ג ובתשובה שנדפסה בסוף תשובת מהר"י בי רב ומהר"ש אלגאזי ושאר רבנים:

רבא הוה מקדים וקאי ועייל לבית הכסא. עיין אדמת קודש ח"א מ"ג ע"א:

הרואה נר חנוכה. עיין מה שכתבתי בסוף פסחים ובמקום שמואל שער התרוצים:

רש"י ד"ה כל זמן שמניחין ואפילו חולצן ומניחין מאה פעמים ביום מלשון זה של רש"י וודאי משמע דאע"פ שחולצן מרצונו בלא הכרח מברך דס"ל לרש"י דאין חילוק בין אם חולצן מהכרח שצריך לכנס לבית הכסא או חולצן מרצונו דמ"ש והא דומיא דסוכה היא וסוכה אין בהן שייכת שיאמר שצריך שיצא מצד איסור אלא ברצונו דוקא יוצא וא"כ ה"ה בתפילין ועפ"ז אין להקשות מנלי"ה דלא עביד רבא כשמעתיה דילמא דוקא בחולץ מרצונו פליגי רבנן אבל בנכנס לב"ה מודו דא"כ לא אתא שפיר הא דאמר תנאי היא היא ומדתלי סוכה בתפילין ש"מ דאין חילוק אמנם מדברי הנמוקי יוסף נראה דדוקא שצריך לחלוץ שכתב שנכנס לבית הכסא או לישן שינת קבע משמע הא לאו הכי לא ואפשר דאורחא דמילתא נקט ועיין בב"י סימן ה' ובשירי כנסת הגדולה שם וביד אהרן. ובספר אדמת קודש ח"א דף מ"ג ע"א ע"ב:

רש"י דלא עביד כשמעתיה אלא כל יומא דמנח תפילין מברך אפשר לומר דעת רש"י דאע"ג דקי"ל דלילה זמן תפילין הוא וא"כ לא הי' ראוי לברך כשמניחין ביומא אחרי דהלילה אין מפסקת אפ"ה הי' מברך וזה דלא כשמעתי' אלא שקשה למה הוצרך רשי'

לזה דהרי בגמרא קאמר דאפילו באותו היום הי' מברך ולפיכך נראה דצריך לגרוס בדברי רשי' אלא כל אימת דמנח תפילין מברך וכ"כ באדמת קודש ח"א דף מ"ג ע"ג:

תוס' ד"ה העושה סוכה לעצמו כו' ודאמרינן בהרואה כלומר דכל דבר שיש בו שמחה דוקא מברכין זמן אף שאינו בא מזמן לזמן אבל רב שרירא חולק על זה וסבר דוקא דבר הבא מזמן לזמן מברכין שהחיינו דעל מה דאמרינן בהרואה הרואה כלים חדשים כתב דאין הלכה כן כיון דלא אתא מזמן לזמן אבל אין כוונת התוספות להקשות מהא דהרואה על מה שכתבו דכל דבר שיש בו שמחה דהא בכלים חדשים נמי שמחה איכא ועיין מ"ש בסוף פסחים. וביצחק ירנן דף ק"ט:

דף מו:

אתרוג בשביעי אסור כו' סוכה כו' שבת מ"ה ד"ה א"ל מנרתא:

אי מתרמי ליה סעודה כו' מגו דאתקצאי. בשמים ראש רכ"ט ר"ל:

אמר רבא לא ליקני אינש הושענא לינוקא האחרונים האריכו בזה ואכתוב קצת דבריהם בקצרה דלכאורה משמע דהך מקני קני היינו מדאורייתא אבל מקני לאחרים אינו מקנו דאורייתא דאי ס"ל מקני קני היינו מדרבנן א"כ גם מקנה הוא לאחרים מדרבנן כדתנן הפעוטות מקחן מקח וה"ה דמתנתן מתנה ואע"ג דאיכא למימר דמיירי בלא הגיע לעונת הפעוטות אבל יודע לנענע מ"מ מדקאמר סתמא לא ליקני לינוקא משמע דאפי' בהגיע לעונת הפעוטו' מיירי ודעת הרמב"ם נראה דמיירי אפי' בהגיע לעונת הפעוטות ואע"ג דבכ"מ פ"ח מהלכות לולב ובב"י סימן תרנ"ח נראה שסבר דהרמב"ם מיירי בלא הגיע לעונת הפעוטות כבר כתב שם בבדק הבית דהרמב"ם אפילו בהגיע לעונת הפעוטות מיירי וא"כ נראה דחזר בו ממ"ש בכ"מ ובב"י וכ"כ מוכח דסבר הרמב"ם דקנין בדרבנן לא מהני בדאורייתא. אמנם רשי' כתב מקני קני דרבנן תקנו ליה זכיה לנפשיה. ומשמע לכאורה דרשי' ס"ל כמ"ש הר"ן דבלא הגיע לעונת הפעוטות מיירי ואית ליה קני' מדרבנן אבל מקנה לאחרים אינו אפילו מדרבנן אבל בהגיע לעונת הפעוטות אפשר דסבר רשי' דאית לי' זכיה מן התורה בדעת אחרת מקנה אותו וכיון דמקנה לאחרים מדרבנן שפיר דמי דקנין בדרבנן מהני בדאורייתא אמנם בפרק איזהו נשך נראה מדברי רשי' גבי מה שאמרו קטן ניהי דשליחות לית ליה זכיה מיהא אית ליה ומשמע דאית ליה זכיה מן התורה ואפי' אם נאמר דהכי מיירי בלא הגיע לעונת הפעוטות מ"מ בדעת אחרת מקנה אין חילוק בין אם הוא בר דעת או לא ועיין מה שכתבתי בפסחים דף צ"א אי רשי' ס"ל זכיה מטעם שליחות או לא דבאמת דברי רשי' סתרי בזה וא"כ אין מקום להקשות

ממקום למקום בדברי רשי' ובדברי הר"ן האריך בפר"ח במים חיים בתשוב' סימן ד' ועיין מה שהשיג עליו בשער המלך ח"א צ"ט ק' ועיין בתי כהונה בית ועד כ"ח ע"ג. מחנה אפרים ט' יוד ל"ג ע"א. דברי אמת קונטרסים ח' ע"א. מהר"י מטראני חלק א"ע סימן מ"א. ברכי יוסף קפ"ג קפ"ד. קרבן אליצור קל"ו. עיין מחזיק ברכה קכ"א. דרך המלך ק"א ע"ד. יצחק ירנן דף ע"ג ולשון הרא"ש שם. קהלת יעקב אלגאזי י"ב י"ג. גיטין ל"ט ד"ה קטנים סנהדרין ס"ח ד"ה קטן:

הפריש שבעה אתרוגים. שדה הארץ קמ"ז ע"ג:

ושמיני לברכה. תבואת שור קט"ו. ברכי יוסף א"ח קפ"ו ע"ב:

מיתיב כ"ע ל"פ דיתבינן כי פליגי לברוכי. עיין נודע ביהודה חא"ח סימן מ' ובמחזיק ברכה קכ"ג ע"א:

דף מז.

ודילמא ס"ל כיון שבירך ליום ראשון שוב אינו מברך. כתב בנודע ביהודה בא"ח סימן מ' לדעת ראבי"ה דס"ל דאין ישנים בסוכה בליל שמיני דבאכילה איכא היכר אבל בשינה ליכא היכר וא"כ אם נאמר דסברי כיון שבירך יום ראשון שוב לברך א"צ א"כ גם באכילה ליכא היכר וכיון דליכא היכר א"כ ס"ל בע"כ דגם ישנים בסוכה ובאמת בע"כ הם לא היה ישנים דהרי לפי האמת ס"ל דאין מברכין וא"כ אסור לישן וניחא ליה דהרי באמת מאפר באו ודילמא ביום השמיני באו ע"ש ואם קושייתו קושיא התירוץ אינו תירץ דהרי המקשן לא היה יודע דמאפר באו רק התרצן חידש לו אמנם קושייתו מעיקרא ל"ק וכי המקשן היה יודע אם היה ישנים באותו סוכה או לא הא לא מביא ראיה רק דלא יברכו וע"ז משיב דס"ל כיון דבירך יומא קמא ובאמת היה ישנים בסוכה ושוב ראיתי במחזיק ברכה קכ"ג ע"א שהשיב על כל דבריו שם באותו תשובה ולכן קצרתי:

התם כתיב כמשפטם. עיין שבת ק"ג ד"ה בשביעי דשם כתבו בשם רש"י כאן דבשמיני כתיב כמשפטם ואולי הי' להם נוסח אחר ברש"י:

תוס' ד"ה הא כתיב כמשפט דברי התוספות מגומגמים טובא ואי אפשר בלי ט"ס והנראה שהם מפרשים דרב אשי אמר כי בכל ימי החג כתיב כמשפט ובשביעי כתיב כמשפטם מכח זה הפסיק הענין ונראה דהוה גרסי הכא כתיב כמשפטם התם כתיב כמשפט ונראה דמזה פירש"י כמו שכתב בשמו בשבת דבשמיני כתיב כמשפטם לפי שהוה מפרש הך הכי כמו הך הכי שאמרו רב פפא ורב נחמן בר יצחק דקאי אשמיני אמנם התוספות אף לפי גירסא זו הפרשים דהך הכי לא הוה אחרים אלא קאי על שביעי:

תוס' ד"ה לינה והא ל"ק ליה לינה כל שבעה מי איכא כו' ואין להקשות דמאי דוחקא להתוספות לומר דמיירי במי שלא הקריב חגיגתו בראשונה וצריך השלמה ומשום כך בעי לינה נימא דמיירי דעשה חגיגתו כראוי ובעי לינה משום שלמי שמחה שהם כל שמנה כדמקשה התוספות אח"כ די"ל דזה פשיטא ומה צריך לאשמעינן כיון שכל הקרבנות טעונים לינה כל ימות השנה ועוד דלא יצדק מה שאמר כשם ששבעה טעונים לינה כך שמיני דמהיכא תיתי יגרע ולפיכך בע"כ צ"ל דמיירי דאינו חייב בלינה משום היום עצמו אלא משום תשלומין ואשמעינן כשם דשייך תשלומין בחגיגה בשבעה שייך נמי בשמיני.

דף מז:

זמן כל שבעה מי איכא. עיין זבחים צ"ו ד"ה ופנית בבוקר:
תוס' ד"ה כהן מניח ידו וכו' היוצאים חוץ לפיסת היד ולפי שהבעלים למעלה כו' למעלה קרי העליון מה שמונח על היד ומה שיוצא חוץ קרי מטה אע"פ שאינו מעלה מטה בערך הנמוך והגבוה אמנם הגהות מהרש"א למטה אע"פ שהוא נכון בענין הנמיכות אבל לא ידעתי איך יתישב תחת יד בעלים.

דף מח.

שמיני רגל בעני עצמו לענין פזר קשב ליקוטי הרמב"ן כ"א ע"ב.
גמר מלאכול. עיין לעיל כ"ט ד"ה ואמרי.
הא לן והא להו פירשי' לבני בבל שצריכים לישב בסוכה יום שמיני אי אפשר לפחות בשביעי מדליק בה את הנר. הרא"ש הבין מדברי רשי' דלבני בבל אף בשמיני צריך להדליק הנר בסוכה או למעייל מנא מיכליה בסוכ' גדולה ותמה על זה דלא ראה מי שנהג כן ולפיכך פירש דאתשיעי קאי לבני בבל אבל בשמיני א"צ. ובאמת שקושיות הרא"ש עצומה ותו דמאי ארי' אין לו מקום להוריד כליו אפילו יש לו מקום נמי וביד אהרן כתב דגם כוונת רשי' כן הוא אתשיעי ספק שמיני וכ"כ בקרבן נתנאל. ומ"ש רשי' לפי שאי אפשר לפחות שצריך לישב בה בי"ט לא הוצרך רשי' לפרש דאין יכול לפחות ומפרש דאפי' מעי"ט אין יכל לפחות ובברכי יוסף דף קפ"ה ע"ד השיג על הרב יד אהרן ובוודאי כיון דהראשונים הריטב"א והר"ן לא השיגו על רשי' ונראה דגם הם הבינו כמ"ש הרב יד אהרן והרי הריטב"א מפרש להדיא דאתשיעי ספק שמיני קאי ולא הזכיר שרשי'

לא כתב כן גם באגודה כתב בפשיטות לבני בבל לפי שהוא י"ט ולא הביא דברי רשי' נראה ג"כ דהכי ס"ל בדברי רשי':

סוכה גדולה מאי איכא למימר דמעייל בה מאני מכליה עיין מה שכתבתי בסוף פרק הישן בארוכה:

צלוחית של זהב הי' ממלא מן השלוח וכתבו התו' בבבא בתרא דף ס' ד"ה מים לא נשתה דמי בורת פסולין וכ"כ הריטב"א כאן דבעי מים חיים ולא ראיתי להרמב"ם שכתב כן רק הי' ממלא מן השלוח וגם אין הכרח לזה בגמרא והא דממלאין מן השלוח כדי לעשות פומבי ופרסום כמו שאמר בירושלמי דהא הי' יכולין למלאות מן הכיור ומה שפירש בקרבן העדה דמה שאמר בירושלמי לעשות בפומבי היינו דלהכי הי' תוקעין אינו נראה אלא דעל השלוח קאי ג"כ דהא הכיור בוודאי הי' כשר. ועיין מה שאכתוב בסמוך.

עלה בכבש ופנה לשמאלו. עיין זבחים ס"ד ד"ה יותר מל"א אמה.

רשי' ד"ה לרבות ליל י"ט אחרון. עיין פסחים ע"א דדברי רשי' סותרין זה את זה וכבר האריכו האחרונים בזה ועיין לעיל ובמהרש"א לעיל במשנה בתוס' ד"ה והשמחה ובתולדת יצחק כאן ומה שציינתי בפסחים:

תוס' ד"ה ופוחת ובמג"א כתב דאפ"ה אין היכר פחות מארבע והוא בדברי הר"ן וכ"כ הריטב"א. ועוד י"ל דחיישינן דילמא יסתום האוויר ולאו אדעתיה וא"כ אין עוד פסול אמנם מסתמא בי"ט אין לו פסולת גורן ויקב וצריך ליקח סכך פסול ואי היה ארבע פוסל ואי לאו לא פסל. ועיין מרכבת המשנה ח"א פ"ו דסוכה הי"א.

דף מח:

תוס' ד"ה וחוזרין על העקב נראה שהי' להם נוסחא אחרת ברשי' ולפמ"ש ברשי' שלפנינו ל"ק מידי.

מה"מ רשי' פי' על התקיע' והתו' פי' על השאיבה והשלוח ואפשר לומר דהתקיע היתה כדי לעשות פירסום כמ"ש בירושלמי אבל ממי השלוח לא הי' צריך כי' הי' יכולין ליקח מים אחרים ג"כ שהי' רחוקים כדי לעשות פירסום ולפיכך פירשו דקאי נמי אשאיבת מעיין ונראה דהתוס' סברי דמכאן אנו לומדים דמי בורת פסולים וזה שכתבו בבבא בתרא דף ס' דמי בורות פסולים הוא לשיטתם כפי מה שפירשו כאן דממעיינא הישועה נפקא דבעי מעיין דאלו לפירשי' אין גילוי מזה בגמרא כמ"ש לעיל וגם הריטב"א כתב דאכולהי בעי מנה"מ ולפיכך כתב לעיל דמי בורת פסולין.

דף מט.

שיתין מחוללין ויורדין עד התהום שנאמר אשירה נא לידידי וכו'. והקשה ביפה מראה דעדיין מנלן דעד התהום וכתב דבעין יעקב ובילקוט גרסינן הכא ועליהם כרה דוד כמו דאיתא לקמן בפרק החליל וא"כ מוכח דהי' עד התהום וגם גירסת התוספות כך היא שהרי כתבו בד"ה אל תקרא ובמילתה גרסינן ועליו כרה דוד דהיינו במילתיה דר' יוסי גרסינן כן אמנם רשי' וודאי נראה דלא גריס ליה שהרי כתב דבתוספתא ליתא ובתוספתא לא נזכרו אלא דברי ר' יוסי ולא שאר המימרות שהוזכרו כאן. ועיין בקרבן העדה ובדרך הקודש דף ז'.

לול קטן. עיין זבחים ס"א ד"ה ד' אמות.

תוס' ד"ה שכל מזבח בסופו והיינו יכולין לחלק בין קודם שהוקדשו אבנים למזבח דעודן חולין לאחר שהוקדשו. במשנה למלך פ"א דבית הבחירה הי"ד הביא סברא זו בשם באר שבע ותמה על זה איך אפשר לומר כן דאין האיסור בהנפת אבן אלא האיסור בשעת בנין וכנראה דלא זכר הרב באותו פעם מדברי התוספות אלו דאל"כ בוודאי הי' מתמה על התוספות אלא שבלא"ה קשה על סברא זו דקודם שהוקדשו אין איסור דא"כ למה תנן בפ"ג דמידות שחופרין למטה מהבתולה ומביאין משם אבנים שלא הניף עליהם ברזל שהברזל פוסל בפגימ' ובנגיע' ולמ' הוצרכו לכל הטורח זה כיון דקוד' שהוקדשו אין איסור ודוחק לומר דלמצוה בעלמא הוא אם אפשר אף קודם שהוקדשו אבל אם אי אפשר מותר קודם שהוקדשו דזו מניין וכבר העיר על כל זה במנחת בכורים אלא שדבריו אינם מובנים ועיין בדרך המלך פ"ג שגם הוא לא נזכר מן המשנה דמדות ובחזון נחום שם תמה על התו' דחולין דף י"ח למה הי' צריכים להביא ראי' מהך דזבחים דהי' מביאים חלוקי אבנים כמו שכתבו גם כאן הלא משנה מפורשת היא וביותר יש לתמוה על פירושם שפירשו דהי' מביאים מן הנחל שבחול הים והרי מבואר דמבקעת בית כרם הי' מביאים ולדעת רשי' דהי' בקרנות אבנים גדולים אפשר לומר דאלו הי' מביאים בבקעת בית כרם שאינם שכיחים כ"כ גדולים בשפת הים אבל חלוקי אבנים הי' מביאים משפת הים אבל לדעת התוספ' דהכל הי' חלוקי אבנים. וכן משמע שם בגמרא קשה וצ"ע.

דף מט:

פוקקין את השיתין. מרכבת המשנה ח"ג פ"ב דמעשה הקרבנות ה"א:

גדול העושה צדקה יותר מכל הקרבנות. עיין מהרש"א בחידושי אגדות ושנות חיים פ' אמור. אמרי שפר שם:
צדקה בממונו ג"ח בין בגופו בין בממונו. עיין ע"ז י"ז ד"ה ובגמילות חסדים:
ואמאי ניתי במקודשת. עיין פסחים ס"ג ד"ה מידי דהוה:
אין שיעור למים משמע דכל שיש שיעור ונתן יותר מכשיעור לא נפסל כי לא נתקדשה ואמוראי דהכי לא פליגי בזה וכ"ע מודה בהכי וכ"כ במשנה למלך פ"ג דפסול המוקדשין הח"י ולא ידעתי למה הרמב"ם לא הביא דין זה בשום מקום:
כלי שרת מקדשין שלא מדעת חגיגה כ"ג ד"ה שאם. יומא מ"ו ד"ה כי פליגי שבועות י"א ד"ה הואיל:
רש"י אתיא קודש קודש כו' בוודאי לפי ה"א דקאמר כך שריפתו בקודש יש לומר דיליף אם רוצה לשרפו צריך לשרפו בקודש אבל אמאי רוצה לשרפו יניח אלא דממילא הי' צריך לשרפו וכדי שלא יתמלאו אבל השתא דיליף מנותר ושם צריך לשרפו דוקא א"כ למדין ממנו ג"כ דהכי נמי צריך לשרפו אפילו אם לא הי' ממלא הי' חיוב להוציא. ועיין מה שכתבתי בפסחים:

דף נ.

ואי מייתי במקודשת איפסל בלינה עיין ביומא פ"ט בתוספות ישנים ד"ה נעשה. מנחות נ"א ד"ה אפילו:
שמא יאמרו לדעת נתקדשה. משנה למלך פ"ג דפסולי המוקדשין ה"כ:
פרק חמישי
תוספות ד"ה שאינו דוחה אע"ג דחליל אינו אסור כו' שמחה יתירה באמת צריך להבין למי מקשה התוספות קושיא זו אם לרב יוסף לקמן או לרבי ירמי' בר אבא ונראה דהתוספות קצרו כאן בדבריהם וסמכו על מה שכתבו בסמוך בד"ה ורבנן וכוונתם כאן רק להקשות על המשנה דס"ל דחליל של בית השואבה אינו דוחה שבת וי"ט למה הא אין שבות במקדש ותירצו כיון דלא הוה רק משום שמחה כלומר ויש כאן הרבה כלי שיר וצריכין לתקן תדיר ולפיכך גזרו כיון שהוא רק לשמחה ואין צורך בו כלל הא בשיר של קרבן לא גזרו כיון שאין שם הרבה כלי זמרים כ"כ ולא חיישינן לתקון ועוד כיון דעבודה היא א"כ וודאי דחי. ושוב ראיתי בספר זרע אמת בחדושים סימן ט"ו שהקשה דברי התוספות דכאן למה שכתבו לקמן בד"ה ורבנן ותירץ דזה שכתבו כאן הוא למ"ד חשובה דליכא רמז בקרא ולקמן כתבו למ"ד שואבה דיש רמז בקרא והמעיין יראה הדוחק שיש

בדבריו ולע"ד כמ"ש דבהצטרפות שני טעמים שיש שמחה יתירה וגם שכיח מחמת רוב כלי זמר גזרי ועיין בריטב"א. מיהו צ"ע לדברי התוספות דלקמן למ"ד עיקר שירה בפה למה שיר אינו דוחה שבת דשם לא שייך תירוץ התוספות לקמן וראיתי למהרש"א שכתב לקמן דבכל י"ב יום שהחליל מכה הי' שם רוב כלי שיר ונראה לכאורה מדברי מהרש"א דס"ל דלא הי' שיר בכלי אלא בי"ב יום והא וודאי אי אפשר לומר דמבואר הוא בערוכין דבכל יום הי' שיר בכלי וכ"פ הרמב"ם בהלכות כלי המקדש וכפי הנראה מפרק המוציא תפילין הי' דוחה בכל שבת וכ"כ הרב המגיד בסוף הלכות לולב הן אמת שמדברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות כלי המקדש נראה דדוקא בי"ב יום שהחליל מכה דוחה שבת שהרי לא כתיב שם שום דבר שדוחה שבת רק מאלו הי"ב יום ואולי סבור מהרש"א דבאמת לדעת התוספות הי' בכל שבת דוחה רק בי"ב יום לפי שהיה שם הרבה כלי שיר גזרו.

דף נ:

שואבה חשובה. עיין ע"ז ב' ד"ה מ"ט.
אין עושין כלי שרת של עץ. חולין ג' ד"ה כגון דבדק:
אמר רב יוסף מחלוקת בשיר של קרבן. חקרי לב נ"ח.
רשי' עיקר שירה. עיין מה שכתבתי בר"ה ל'.
תוס' ד"ה חד תני שואבה וכו' כוונתם נראה דוודאי למ"ד חשובה לא גרסינן במתניתן בית דאיך יתכן לשון בית חשובה ולא גרסינן אלא זו שמחת חשובה ופירושו מצוה חשובה אמנם במתניתין דגרסינן בית השואבה ג"כ קשה למה קרי בית השואבה כי בית מאי עבידתיה ולזה כתבו כי שפיר נקרא בית השואבה ששם הי' שואבין רוח הקודש וא"כ שואבה תרתי משמע והירושלמי אינו חולק על הך מ"ד שואבה ובשושנים לדוד כתב דהתוספות באו לתרץ למה תני שואבה כיון דאיכא פלוגתא ותירצו כיון דבירושלמי כן הוא ולא ידעתי מה יענה הרב בשאר מקומות דאיכא פלוגתא בכי ה"ג כמו שכתבו התוספות בסמוך וחד תני ושם אי אפשר ליתן טעם:
תוס' ד"ה ורבנן עיין זרע אמת בחדושים סימן ט"ו ובמה שכתב בד"ה שאינו דוחה.

דף נא.

מ"ט דמאן דאמר עיקר שירה בפה חקרי לב נ"ח.
מבלאי מכנסי כהנים משנה למלך פ"ה דמעילה הי"ד

רשי ועבדי כהנים הי' כו' על אוחזי כלי שיר בשעת קרבן. בחקרי לב דף ס' כתב כי נראה מהמשנה כי קאי דוקא על המכים בחלל אבל שאר כלי שיר דוקא לוים הי' מנגנים בהן ומביא כמה פסוקים לראי' שמצינו שהי' מנגנים ולזו י"ל דזה בבית ראשון הי' אבל כשעלה עזרא ולא מצא לוים רק קצוצי בהונת כדאיתא בקדושין והוצרך לשלוח לכספיא וביני וביני עסקו בזה ישראלים או עבדי כהנים ואח"כ לא פסקו אמנם קשה דלקמן קאמר והלוים בכנרות והנבלים וכו' וא"כ קאמר דוקא לוים ולפי מאי דמסקינן דעיקר שירה בפה א"כ דוחק לומר דהמשנה סתם כר"ח בן אנטיגנס ולא כר' יוסי דנמוקו עמו וכן שנינו עוד בפ"ב דמדות ששם הלוים נותנים כלי שיר. ולפיכך וודאי צ"ל דכ"ע מודו דעיקר המשוררים לוים הי' כיון שהם הי' עכ"פ המשוררים בפה הי' ג"כ מנגנים בכלי זמרים אחרים לפי שבע"כ הי' צריכים להיות בקיאים בנגונים שהי' מזמרים בפה רק שסוברים דעבדי כהנים נמי הי' מסייעם להם או ישראלים נמי מסייעים להם ומ"מ לא ימלט מהקושי מה דוחקייהו לרשי' לפרש דעל כל כלי שיר קאי ולא פירש דעל חליל דוקא קאי כנראה מהתוספתא שהביא בספר חקרי לב.

תוס' ד"ה מעלין. חקרי לב דף ס':

תוס' ד"ה מבלאי מכנסי כהנים תימא דלא חשיב נמי כתונת דגם היא היתה וכו' דברי התוס' תמוהים דמשמע דאי לאו הוה של שש לא הוה קשיא להו והרי האבנט לא היה של שש ואפ"ה היה מדליקין כיון דלשמחת בית השואבה הוה שפיר דמי ודוקא למנורה הי' עמרא פסול וכל זה מבואר בריש פרק במה מדליקין. ולפ"ז יש לומר אדרבה דלהכי לא לקחו כתונת לפי שהי' לוקחים אותם לפתילות למנורה והא דלקחו המכנסיים אע"פ שגם הם היה כשרים למנורה י"ל משום דהיה די להם למנורה בכתונת ומצנפת בחרו בהם למנורה ולא במכנסיים שהם מאוסים אבל כאן שפיר דמי וכן לקחו האבנט שאינו ראוי למנורה אבל כתונת ומצנפת שהן ראוי למנורה הניחו אותו למנורה ועיין בתוי"ט כאן ובית דוד על המשנית ושושנים לדוד ומרכבת המשנה ח"ג פ"ח דכלי המקדש הלכה וי"ו:

דף נא:

אפיק שפה ועייל שפא. עיין מה שכתבתי בב"ב:

ותרסיים בפני עצמן וגרדיים בפני עצמן. עיין ע"ז יו"ד ד"ה רבן של תרסיים:

קטלינהו אלכסנדר מוקדן. בגיטין נ"ז איתא אנדריינס קיסר. והתוספות שם הקשו דכאן אמר אלכסנדר מוקדן ותירצו דב' פעמים נתיישבו ונחרבו. והרב אברבנאל בהקדמתו

למלכים הוכיח דאי אפשר להיות כי אלכסנדר היה שהיה קודם בזמן ולכן כתב שתיבת מוקדן הוא ט"ס וצ"ל אלכסנדר ועיין במאור עינים פרק י"ג שהאריך בזה והביא מן הירושלמי ומדרשים ומכילתא ששם הנוסח טריינוס או טרגינס וע"ש שהאריך בזה ובאמת שנוים אלו נמצאים הרבה בדברי אגדה:

ומתקנין שם תיקון גדול כו' והיכי עביד הכי והכתיב הכל בכתב. והקשה בספר בני חייא דף קפ"ד ע"ב דמאי קושיא הא אמרינן ביבמות דף צ' אליו תשמעון אפילו אומר עבור על דברי תורה כגון אלי' בהר הכרמל ופריך הגמרא ולגמר מניה ותירץ מגדר מילתא שאני והכי נמי הרי הוה למגדר מילתא וא"כ שרי ולא צריך קרא וע"ש מה שתירץ ובמנחת בכורים ולע"ד אחר המחילה רבה ל"ק כלל דהא פשוט שם דדוקא לפי שעה מותר אבל לא לעולם וכן קאמר הגמרא להדיא לפי שעה וכן פסק הרמב"ם בפ"ט מהלכות יסודי התורה והרי הכא היה בנין קבועה לעולם שהרי הקיפוה גזוזטרא. ופירש רש"י זיזין יוצאין מן הכתלים והם היה נשארי' תמיד וע"ז מקשה הגמרא והיכא עביד הכי כיון דזיזין אלו הוה קבועה אמנם נראה דהרב בני חייא ומנחת בכורים הבינו דהקושיא היא על הנסרים שהי' מניחים על הזיזין והם לא היה רק לפי שעה ולע"ד נסרים אלו לא הי' רק מונחים ולא הוה בנין וקושיות הגמרא על הזיזין שהיה קבועים שם תמיד בבנין:

ושוב ראיתי להראב"ד בספ"ו מהלכות ע"ז שעל מה שכת' הרמב"ם דכל האכסדראות של מקדש של אבן הי' משום לא תטע לך כתב הראב"ד דהך גזוזטרא בשמחת בית השואבה כיון דלשעתה היתה אע"ג שהיתה של עץ לית לן בה . והקשה בחזון נחום פ"א דתמיד דא"כ מאי מקשה הגמר' איך שרי לאסופי הא כל דהוה לשעתה שרי כדמוכח בחולין והניח דברי הראב"ד בצ"ע והוא תירץ דאע"ג דלשעתו היתה כיון דהי' בנין קבוע אסור ע"ש. ולפמ"ש דברי הראב"ד נכונים דהקושי' הי' על הזיזים ושוב ראיתי בדרך הקודש דף י"ב שהקשה בשם מהרימ"ט קושיות הרב חזון נחום על הראב"ד ותירץ כמו שתרצתי דקושיות הגמרא על הזיזים. עוד הקשה בספר בני חייא דבסוף פרק עגלה ערופה קאמר דהי' עושים טבעת ואיך הי' רשאים להוסיף ונראה דדוקא בכותלים שייך בנין אבל בקרקע לא שייך בנין ולא הוספה והטבעות הי' קבועים בקרקע. מיהו יש לפקפק דאדרבה קדושת הרצפה יתירה. ועיין זבחים דף כ"ד ובשבת י"ט ע"ג ובמהרש"ל שם וצ"ל דטבעת לא מקרי הוספה כמו שכתב בבני חייא:

רשי' כנגד שבעים ואחד זקנים שער יוסף ל"ד ע"א:

תוס' ד"ה והי' בה שבעים ואחת. מלך שלם ח"ב ל"ב ע"א וע"ב:

דף נב.

והלא דברים ק"ו ומה לעתיד לבא שעסוקין בהספד ואין יצה"ר שולט בהם וכתב בבני חייא ששמע מקשים מהא דאמרי' בקדושין פ' בשעת אנינות תבר יצריה ויפה תירץ דלעתיד בע"כ לאו משום גדר עבירה קאמר דהא אמר להדיא דאין יצה"ר שולט ובע"כ צ"ל דלאו אורח ארעא וכן מוכח דהא בבבא בתרא גבי רבנאי דהוה מציין מערתא דקאמר גבי אברהם דגני בכנפי דשרה דקאמר ליעול דיצה"ר בהאי עלמא ליכא א"כ למה גבי הך הספד עבדינן הרחקה. אלא ש"מ דלאו אורח ארעא שיתערבו אנשים עם נשים במקום שאין יצר הרע ובאברהם שאני שהי' עם אשתו ולהרהור וודאי לא חיישינן:

רשי' וספדה הארץ שיספדו על משיח בן יוסף כו'. צריך להבדיל לאנשים מנשים והוא סוף הדבור ומתחיל הדבור שעסוקים בהספד ומה דנקט רשי' אליבא דמ"ד דיספדו על משיח בן יוסף משום דהוא צער טפי ואבלות מה שאין כן למ"ד על יצר הרע דעיקר הצער והבכי בשביל הצער שעבר ואינו תקיף כל כך ומרשעים לא קא מיירי קרא ומיהו אפילו להך מ"ד נמי אין יצר הרע שולט באותו עת כדכתיב והסירותי את לב האבן אלא שהוא דבר דלא שייך בכיה וצער על יצר הרע ואדרבה שמחה הוא לצדיקים שכבשו את ההר הזה מיהו בירושלמי אמר דלמ"ד על משיח בן יוסף הק"ו הוא מה לעתיד שעסוקין בהספד עכשיו שאין עסוקין בהספד לא כ"ש ולמ"ד דעל יצה"ר קאי הק"ו הוא כך מה לעתיד שאין יצה"ר שולט כך עכשיו שיצה"ר שולט לכ"ש ואפשר שגם בתלמודינו נתכוון לזה וגם אפשר להלמו בדברי רשי' אלא ששם בירושלמי הביא הך פלוגתא אי על משיח בן יוסף או על יצה"ר קאי בתחלה קודם הק"ו ואם כוונת תלמודינו כמו הירושלמי הי' לו להביא הפלוגתא בתחלה כמו הירושלמי:

רשי' שעסוקים בהספד כו'. ועוד שאין יצר הרע שולט בא רשי' לבאר דלא נפרש ואין יצר הרע שולט לאו טעם נוסף הוא אלא הוא הפירוש ממה שאמר שעוסקין בהספד כלומר מפני דעוסקין בהספד אין יצר הרע שולט אבל לא משום דאין יצר הרע דהך מ"ד דסבר דעל משיח בן יוסף יספדו סבר דיש יצר הרע לכן קאמר רש"י דהוא טעם נוסף על מה שאמר שעוסקין כי אין יצר הרע מצד עצמו כי בטל הוא או דקאי למ"ד דסבר דעל יצה"ר קאי וכן מה שכתב רש"י ועוד שיצה"ר שולט עכשיו בתיבת עכשיו בא לבאר דלא נפרש דהיצר הרע שולט מתוך שמחה:

דף נב:

אם פגע בך מנוול זה. שנות חיים ס"א ע"א. עין יוסף י"א ע"ב:

רש"י שבעה רועים ושמנה נסיכי אדם לא ידעתי בהם טעם כו' כלומר דלא ידע טעם למה חשיב אלו דוקא ומיהו מה דלא חשיב יצחק ל"ק כדאמרינן בעלמא שהלך להציל בניו מדינה של גיהנם וכן מבואר בילקוט להדיא דלהכי לא חשיב יצחק בשבעה רועים:

דף נג.

אשה הי' בוררת חטין לאור בית השואבה. עיין שבת כ"א ד"ה שמחה:
יש מהם אומרים אשרי ילדותינו גופי הלכות קכ"ה ע"א:
הני תרי כושאי. זהב שבא:
בשעה שכרה דוד שיתין. עיין לעיל מ"ט ד"ה אל תקרא. ועיין דרך הקודש דף ז'.
מי איכא דידע למכתב שם אחספא ומקשים והא משה כתב שם אחספא כשהי' רוצה לעלות ארונו של יוסף וקושיא זו קשה לפי האמת דהא הכי לא מותר אלא מק"ו וזה לא שייך שם ובזית רענן הקשה קושיא זו ובלחם הפנים תירץ דשם הי' השם חקוק בחרס דלא שייך מחיקה ולהכי שרי וכבר הקשה עליו בבאר יעקב דף פ"ט ע"ד דאם כן הי' להם נמי לעשות כן לחוק על החרס ולא שייך מחיקה דוודאי מותר ובוודאי יש מקום לומר דלאו כל השמות שוות אפשר שם הי' פועל בחקיקה וכאן אינו פועל בחקיקה אמנם באמת דוחק לומר כן ובלשון לימודים חא"ח דף י"ג ע"ד הקשה דהא בשבת ק"כ אמרינן מחיקה אסור אבל גרם מחיקה שרי ולכן מותר לטבול כשכתב שם על בשרו והרי הכא לא הוה מחיקה רק גרם מחיקה ושרי ובע"כ צ"ל כמו שתירץ בלשון לימודים דדוד באמת הוה ידע דשרי כיון דהוה רק גרם מחיקה והא ראי' דמשה עשה כן רק דדוד לא רצה להורת בפני אחיתופל רבו כמ"ש רש"י ואחיתופל באמת לא אסיק שמעתא אליבא דהלכתא כדאמרינן בסנהדרין ואע"פ שרש"י פירש שם שקבעו הלכתא כמותו ה"ט באמת מפני שלא זכו לאמר כהלכה ולפיכך אמר הטעם מק"ו דמשמע באמת הא בלא"ה אסור וליתא דאפילו בלא"ה שרי (ולא כמ"ש בלשון לימודים שלא רצה לומר האמת) ומעתה מיושב שפיר דמשה כתב שם כיון דהוה רק גרם והוה כהלכתא ומכח זה הוכרח רש"י לפרש דדוד ידע כיון דבע"כ מוכח דגרם מחיקה שרי מכח קושיות זית רענן ממשה ומכאן ראי' למה שכתב הפר"ח בנימוקיו פ"ו מהלכות יסודי התורה דאף שלא נתקדש השם אסור למחוק מן התורה דהא בוודאי כאן לא הי' צריך לקדשו מיהו אע"ג דאסור' מן התורה מיהא אפשר מלקי לא לקי. ועיין בארוכה ברכי יוסף י"ד סימן רע"ו:
תוס' ד"ה אשה הי' בוררת חיטין כו' נראה דהתוספות סוברים דהירושלמי חולק על תלמודא דידן וסובר דקול ומראה וריח אפילו איסורא ליכא ובוררת ממש אמנם תלמודא

דידן סובר דאיסורא איכא וצ"ל דראוי לברור וכן פירש ביפה מראה וכן כתב בשער המלך ומה דתנן בסוף ביצה שלהבת של הקדש לא נהנין ולא מועלין י"ל דהיינו בנהנה מגוף שלהבת כגון לחמם ממנו או להדליק בו הנר אבל ממראה אין איסור כלל ועיין בפני יהושע בריש במה מדליקין שכתב לתרץ קושיות התוספות דהא דמועלין בבגדי כהונה היינו בבגדי כה"ג אבל לא בבגדי כהן הדיוט אמנם מהירושלמי מוכח להדיא דלא כדבריו שהרי הירושלמי פריך דהא איכא מעילה דשמן ופתילה וא"ל דלקחו בגדי כה"ג דהא וודאי לא נראה ותו דהמשנה למלך פ"ח דכלי המקדש הביא בשם הירושלמי בפירוש דמבגדי כהן הדיוט הי' נעשים ושוב ראיתי לשון הירושלמי ואמר דאשה הי' יכולה לברור חטים לאור המערכה ומקשה ולא הי' מועלת וא"כ אדרבא מדלא מקשה מהך ברייתא דאשה בוררת חטים לאור בית השואבה ש"מ דשם לא קשיא ליה די"ל דבגדי כהן הדיוט אין בהם מעילה והשמן אפשר הי' משל חולין איברא התוס' בע"כ הי' להם נוסחא אחרת בירושלמי שהרי הקשה מכח שמן ופתילה. ושוב בא לידי קדשי דוד הנדפס מחדש וראיתי שבנו האריך בזה ואין לי פנאי לעמוד עליו:

תוס' ד"ה אם אני כאן. רצוף אהבה:

דף נג:

ההיא מסולמא דפרת. בכורת מ"א ד"ה לא ישתין:

אין פוחתין מכ"א תקיעות במקדש. מרכבת המשנה ח"א פ"ה דשבת הכ"א:

מ"ט דרבי יהודה אמר קרא ותקעתם תרועה. מהרש"ל מחק הנוסחא הישנה ומהרש"א קיימה ובאמת שדברי מהרש"א נאותים הם מ"מ אלו הי' רשי' גורס הך דר' יהודא נפקא ליה משנית בוודאי הי' רשי' מפרשה אלא ש"מ דלא הוה גריס ליה. ועיין בתולדת יצחק:

אין בין תקיעה לתרועה. עיין ר"ה ל"ד ד"ה לדידי:

תוס' ד"ה ר' יהודה כו' ור' יהודה לא חשיב אלא אחת כלומר הרי רבי יהודה לא חשיב אלא שש עשרה וא"כ ש"מ דהנך ששה דשבת תקיעה תרועה תקיעה הוא שני פעמים להכי לא חשיב אלא כאחת אמנם אם נאמ' שהי' תוקע כל פעם תקיעה תרועה תקיעה א"כ אפי' לר' יהודה הוה ששה:

דף נד.

רשי' הכי גרסינן לגבי מזבח למה לי דתקע לגירסא זו של רשי' הך שלש שאמר ראב"י על גבי המזבח היינו להקיף ערבה וכדתנן לעיל תקעו והריעו ותקעו ומעתה מקשה רבנן

כיון דעיקר התקיעות הי' בשביל מילוי המים א"כ הי' לנו לעשות סי' והיכר שהוא בשביל המים ולא בשביל הערבה כי עתה יחשבו שהוא בשביל הערבה וא"ל יתקעו הנך לערבה והכי למילוי המים דיותר מי"ב לא גמירי וכיון דיותר לא גמירי תוקעין למעלה עשירית שהוא היכר שהוא בשביל המים. ומעתה הכי מקשה רבנן לגבי מזבח למה לי דתקע הא תקע למילוי המים כלומר בשביל מילוי המים הוא תוקע לא בשביל הערבה וא"כ אצל מזבח ל"ל ולגירסא השניה הך דעל גב המזבח לא הי' בשעת הערבה רק בשעת הולכת מים למזבח ולזה הוא מקשה הא תקע ליה בשעת ניסוך המים שהרי המים הי' מנסכים עם תמיד של שחר וכבר חשיב ט' לתמיד של שחר ובאמת לגירסת רשי' קושי' עצומה היא. והרמב"ם בפ"ז מכלי המקדש סבר כגירסא השניה שהוא כתב שלשה ע"ג המזבח בשעה שמנסכין המים וקשה עליו שהרי בסוף הלכו' לולב כתב דתוקעין לערבה תקיעה תרועה תקיעה וא"כ הוה נ"א ולא ראיתי המפרשים שהרגישו בזה ולשון ראשון של רשי' קשה דא"כ לעיל דף מ"ה הו"ל למימר מתניתין כראב"י וכמ"ש הריטב"א דמתניתן דהתם ראב"י:

תוס' ד"ה שייר ערב פסח. לחם יהודה פ"ב ע"א. חקרי לב קפ"ד:

דף נד:

מדחיא דחינן ליה. חקרי לב רל"ד:

הא רבנן הא אחרים. עיין סנהדרן י"ג ד"ה ור"י. ועיין בפסחים נ"א שהארכתי בזה מה דקשה מסוגיא זו דמוכח דר"י ור"ע תרוייהו סברי כאחרים ואלו שם לא נראה כן וכן בשבת פ"ו גבי פולטת ש"ז דמוכח דתרוייהו ס"ל כרבי יוסי דאמר בשבעה נתנה תורה ורבי יוסי לא סבר כאחרים כדאמר שם באותו סוגיא וכן בתחלת יומא אמר שם דר"ע סבר כרבי יוסי וכעת נ"ל קצת ע"ד שכתוב בחקרי לב דף רל"ה רל"ו דהא וודאי מדין תורה איקלע תרי שבתא בהדי הדדי וכאחרים רק מדרבנן הוא וכנראה דתקנת אחרונים היתה משום ירקא ומשום מתיא מדאמרינן בר"ה ידעין חברי בבלאה כמה טיבותא עבדי בהדייהו ופלוגתא דרבנן ואחרים הוא דוקא לזמנם אי רשאים לקבוע חסרים או יתירים לצורך או לאו אבל מודים רבנן דאע"ג דבזמנם תקנו דלא לקלע תרי שבתא לימים שעברו ובפרט בזמן שבהמ"ק לא הי' נוהגים כך ונמצא דמה דאמר בגמרא הא רבנן היינו בזמן שהי' נוהגים והא כאחרים. היינו בזמן שהי' נוהגים כאחרים אבל לעולם י"ל כולו רבנן היא דאם רוצים שרי לעבור ולחסר ולא מקלע את זה חזיתי להרב חקרי לב שהקשה על הא דאמרינן ואמר רבי זירא כי הוינא בבבל ה"א הא דתניא יוה"כ שחל דמאי איצטרך

הגמרא להביא הך דרבי זירא דמשמע דמגופא דמתני' דחלבי שבת ל"ק והרי מגופא דמתני' קשיא ע"ש שהאריך. ולע"ד הדבר פשוט שחסר בגמרא ותו וכן צ"ל ותו האמר ר' זירא וכן העתיק הריטב"א ומקשה ממשנה ומר' זירא:

רש"י מדחא דחינן ליה ועבדינן לאלול מעובר היינו אם צריך לזה דלא הקדימו מקוד' לסדר החדשי' כדי שלא לעשות אלול מעובר הא אם צריך מעברינן ליה כדאיתא בר"ה א"כ ע"פ הרוב לא הי' מעברין לאלול כדאיתא בר"ה ועיין מ"ש שם בדף י"ח. ועיין בחקרי לב רל"ד:

רש"י מ"ט כו' משום ירקא ומשום מתיא והקשה בחקרי לב רל"ד דהא בר"ה שם מבואר דאי איקלע יוה"כ אחר השבת למ"ד משום ירקא לא דחינן כיון דלא צריך אלא לאורתא טרח ומייתי ואפשר לומר לפי ה"א שם לא הוה ידע נ"מ בין הנך תרי מ"ד והוה צ"ל הך סברא דטרח ומייתי אבל לפי מאי דמוקי פלוגתייהו שם בי"ט הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה לא צריכין לאדחוקי בהך סברא דטרח ומייתי וגבי יוה"כ נמי משום ירקא מעברינן להך מ"ד דסבר דלא אפשר בחמימי:

רש"י ואם הי' שנה מעוברת דקסבר חודש העיבור לעולם חסר עיין בערוכין ט' דמביא ברייתא דמוקי כאחרים ומוכח דסבר חודש העיבור מלא ועיין בחקרי לב רל"ד ונראה וודאי דלא מסתבר ליה לרש"י דאחרים ורבנן פליגי נמי בפלוגתא דרשב"ג ורבנן אי חדש העיבור מלא או חסר רק הנך ברייתא דהתם סברי כאחרים וגם סברי דחודש העיבור מלא אבל אחרים גופי' למה לן לאדחוקי דסברי דחודש העיבור מלא וכמו שפירש"י כאן כן פירש בשבת ובר"ה איברא דיש לדקדק למה אמרו אחרים אין בין ר"ה לר"ה ועצרת ולמה לא אמרו נמי בין פסח לפסח אלא וודאי צ"ל דבפסח אפשר להיות יותר מחמשה כגון בשנה מעוברת דעבדינן לחדש עיבור מלא אבל בין עצרת לעצרת אי אפשר להיות יותר מחמשה דבחודש מעובר עושין ניסן ואייר חסרים כמו דאיתא בערובין ולפ"ז צ"ל בע"כ דאחרים ס"ל דחדש העיבור מלא וצ"ע שם בסוגיא דשבת:

רש"י נתנין מחצי כבש ולמטה. משנה למלך פ"ד דתמידין ה"ו:

דף נה.

ואם חל שבת באחד מהם. עיין מג"א סימן תפ"ט ותרמ"ב:

דף נה:

בשמיני חזרו לפייס. מרכבת המשנה ח"א בקונטרס. בריכות בחשבון:

מי שהקריב פרים היום וכתב הריטב"א דהיינו מיום שני ואילך וכוונתו כמ"ש מהרש"א דביום השני יהורב שהקריב בראשון הקריב ג"כ בשני:
הני שבעים פרים כנגד מי. שנות חיים קפ"ב.
הי' כל המשמרות שוות באמורי הרגלים כו' זבחים מ"ד ד"ה ואפילו לקודש משנה למלך פ"ד דכלי המקדש ה"ה:
הילך חמץ. מרכבת המשנה ח"ג פ"ד דכלי המקדש ה"ה:
מנין שכל המשמרות שוות אדמת קודש ח"ב קי"ט ע"ד. חקרי לב ס"א ועיין מה שכתבתי בזה בתחלת יומא ב' ע"ב ובדף כ"ו ע"ב:
יכול אף בשאר ימות השנה כן הרמב"ם בספר המצות מצוה עשה ל"ו העתיק מן הספרי יכול לעולם. ובהשגות הרמב"ן שם נראה דגריס ג"כ הכי בגמר' ונחלקו הרמב"ם והרמב"ן שם אי זו מצות עשה בכל ימות השנה שיהי' משמורת וזו דעת הרמב"ם ודעת הרמב"ן דעיקר המצוה ברגל שיהא הכל שוים אמנם בשאר ימות השנה אין חיוב שיהי' הכל שווים וגם לא מצווה לעשות משמרת רק הכל רשות ואף גם נראה מדברי הרמב"ן דכל הדרשא אסמכתא היא וע"ש במגילת אסתר:

דף נו.

סוכה ואח"כ זמן רשי' כתב אם לא בירך שהחיינו בשעת עשיית סוכה. ולכאורה נראה דאם בירך זמן בשעת עשייה כ"ע מודה דזמן ואח"כ סוכ' וכן נראה שהבין בספר בית דוד דף קי"ח ע"ד והקשה כיון דטעמא דרב דחובת היום עדיפא א"כ לעולם סוכה קודם לזמן ובאמת אינני רואה הכרח כלל לזה מדברי רשי' דיש לפרש דרשי' סובר דאם בירך זמן בשעת עשיית הסוכה א"צ לברך שוב זמן כלל דהך זמן דסוכה פטר נמי את של רגל ועיין עוד שם בבית דוד בארוכה ובבתי כהונה בית אבות כ"ו ע"ד:
לאתוי' פר העלם דבר של צבור. עיין מה שכתבתי ביומא דף נ"ז לשיטת ריב"א בתוס' שם דפר העלם דבר אינו כשר אלא בכהן משוח ואפילו מרובה בגדים לא א"כ מאי שייכת יש למשמר בפר העלם דבר ובשער המלך ח"ג דף נ"ב ע"ג כתב כשם דהולכת איברים לכבש ביוה"כ אע"פ שכל העבודה כשר דוקא בכה"ג הי' כשר בכהן הדיוט כמ"ש הפר"ח ה"ה בפר העלם דבר לדעת הריב"א. והנה הפר"ח כתב כן כדי למצא ד' פייסות ביום הכפורים ולדעת הסוברים שגם ביוה"כ היו פייסות וזה דעת ריב"א כמ"ש התוספות ישנים ביומא דף י"ב אמנם הרמב"ן במלחמות בריש יומא אע"ג דגם הוא סובר דהיו ד' פייסות מ"מ סבר דהולכת איברים לכבש דוקא בכה"ג וכן בעלי הקרובו' לא כתבו מי מעלה אברים

לכבש כמו שכתב הרמב"ן שם וא"כ קרוב הדבר שריב"א נמי סבר כן כבעל הקרובות ואזדא לה תירוצא של הרב שער המלך ואפשר לומר בדוחק לדעת ריב"א כיון שהת"כ שהביאו התוספות במגילה סובר דאפילו כהן הדיוט כשר (ועיין במשנה למלך) א"כ סוגיא זו מוקי למתניתין דהכא כת"כ אמנם ההכרח שהביא לריב"א דלא מפרש נמי המתניתין דמגילה כן עיין בשער יוסף דף ק' ק"א. ואין להקשות א"כ מאי הקשה ריב"א על הא דאמר רבי אליעזר ברבי יוסי אני ראיתי ברומי דילמא הוא נמי ס"ל כת"כ הא למעשה כיון דראב"י מעשה חזא א"כ דברי האומר דאינו כשר אלא בכהן משיח בטלים ח"ו לכן בא ריב"א ליישב דמעשה הזה שפיר אפשר לתרוצי אף למאן דסבר דאינו כשר אלא במשיח אמנם למה הגמרא דהכי הוכרח לומר דמתניתין מרבי פר העלם דבר דכן משמע בתוספתא דקתני חטאת הצבור ועולותיהם. ועיין מה שפירש בחסדי דוד:

והמתעכב נוטל שתים. מרכבת המשנה ח"ג פ"ד דתמידין הי"ג:

הנכנסין חולקין בצפון. עיין מנחות ע"ג ד"ה איש.

דף נו:

בשכר הגפת דלתות. עיין יומא י"ח ע"א. ב"מ י"א ד"ה נתון ליהושע:

הנכנסין חולקין בצפון כדי שיראו שהם נכנסין וכתב רש"י דגמרא הוא. כתב רש"י כן דלא נפרש שנוסחת המשנה כן הוא והכל הוא פסקא ואפשר שבמקצת נוסחאות כן הי' לכן כתב רש"י דגמרא הוא:

ומשום ברתיה קנסינן ליה לדידי' אמר אביי כו' כאן לא שייך אוי לרשע ואוי לשכנו כדמתרץ אביי בסמוך משום דלא שייך אוי לרשע אלא כשהרשע בעצמו ג"כ נענש שהרי מבית המנוגע למד בת"כ שהביא רש"י והוא ג"כ משנה בפי"ב דנגעים מכאן אמרו אוי לרשע כו' שניהם חולצין שניהם קוצעין שניהם מביאים את האבנים אבל כשהרשע בעצמו אינו נענש לא שייך זה וכאן הבת עצמה לא נענשה לעניין עבודה: ועיין ביפה מראה שהשיג על הרמב"ם בפירש המשנה דכתב וחלונה סתומה היינו חלון שמניחים בו הבגדים והרי בירושלמי מבואר שהי' חלון ששם גונזין את הסכינים וכמו שפירש"י והרע"ב ולע"ד דהרמב"ם פירש הכי לפי שאע"פ שבבית החליפות הי' גונזין הסכינים מ"מ לא מצינו לשון חלונות אבל גבי בגדים מצינו שהי' חלונת שכן שנינו בפ"ה דתמיד וחלונות הי' שם וכתב עליהם תשמישי כלים וכתב הרמב"ם דהי' תשעים וששה דהיינו ארבע לכל משמר לד' בגדים עיין שם בפ"ח דכלי המקדש ובכ"מ ומה שכתב בפירוש המשנה עשרים וארבע חלונת נ"ל ט"ס אלא צ"ל כמ"ש בפ"ח דכלי המקדש תשעים ושש:

טוב לצדיק טוב לשכנו שנאמר אמרו צדיק כי טוב. בגמרא ישנה ליתא וגם רש"י לא גריס כן שהרי רש"י למד זה ממידה טובה מרובה ממידת פרעונת גם לכאורא אינו נלמוד מהך קרא ואפשר לפי מה שאמרו ביומא ל"ח אפילו בשביל צדיק אחד נברא העולם שנאמר אמרו לצדיק כי טוב וא"כ פרי מעלליהם יאכלו היינו אחרים אוכלים וכדאמרינן בברכות כל העולם כולו נזון בשביל חנינא בני וא"כ וודאי כל הקרוב קרוב לצדיק קודם להנות מטובו וליזון בזכותו ה' יתן חלקנו עמהם אכי"ר:

בריך רחמנא דסייען